

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

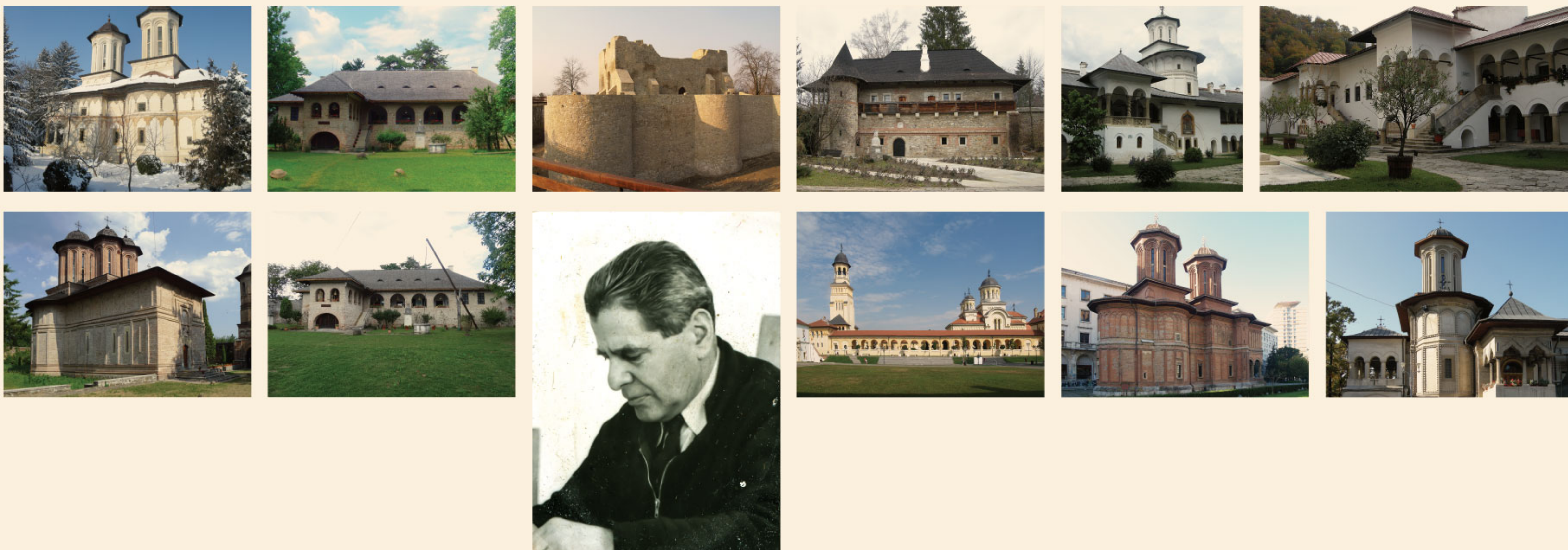
Expoziția

RESTAURATORI
ROMÂNI

ARHITECTUL ȘTEFAN BALȘ [1902-1994]

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

RESTAURATORI ROMÂNI

ARHITECTUL ȘTEFAN BALȘ [1902-1994]

... La toate aceste monumente intervenția restauratorului a făcut posibilă recuperarea formelor originale, punând în evidență fie frumusețea maiestuoasă a unor ansambluri, fie zestrea de semnificații a unor însemne istorice.

De o înaltă exigență profesională, arhitectul Ștefan Balș a fost mereu preocupat să transmită exigența sa colaboratorilor mai tineri, imprimând atelierului său caracterul unei adevărate școli în cadrul căreia ideea de disciplină s-a asociat cu necesitatea dragostei de muncă și a respectului pentru monument. În același timp el a stimulat permanent pasiunea pentru cercetarea istorică a monumentelor, în convingerea că un restaurator trebuie să își depășească formația de arhitect printr-o sistematică aprofundare a istoriei.

S-ar cuveni să fie evocat aici farmecul personal al acestui înțelept Nestor al restaurării monumentelor românești. (...)

Ștefan Balș nu este doar un nume de OM. Pentru restaurarea monumentelor din țara noastră el reprezintă o întreagă epocă."

Vasile Drăguț,
Profil: Ștefan Balș, R.M.M.-M.I.A. Anul XLVI Nr. 2, 1977

Trebuie scos în evidență că fără contribuția lui Ștefan Balș și a celor care i-au împărtășit punctele de vedere, arhitectura noastră medievală din Țara Românească și Moldova ar fi avut cu totul altă înfățișare, iar istoria arhitecturii, pentru a reconstitui evoluția acesteia, ar fi trebuit să recurgă la documente arheologice sau iconografice care să completeze mental imaginea alterată a monumentelor.

Reconstituirea turelor muntenești și a acoperișurilor moldovenești a fost hotărâtoare pentru reabilitarea estetică a arhitecturii medievale. Restaurarea acestora s-a înscris pe linia unei gândiri arhitecturale corecte și consecvente care consideră spațiul, volumul, silueta drept componente fundamentale ale compoziției în arhitectură."

Gheorghe Curinschi Vorona,
Arhitectură, urbanism, restaurare, Ed. Tehnică, București, 1996

Bilanțul acestei vieți profesionale, închinată monumentelor istorice este impresionant: peste 50 de restaurări de monumente istorice și ansambluri istorice, printre care se numără obiective de primă mărime din patrimoniul arhitectural (nu întâmplător două dintre ele: Mănăstirea Hurezi și Mănăstirea Moldovița, sunt înscrise acum în patrimoniul mondial!), lucrări de referință care astăzi pot ilustra evoluția școlii românești de restaurare.

Deși prin excelență practician, arhitectul Balș, bun cunoscător de istorie și istoria arhitecturii, a publicat mult: studii de specialitate (între 1929-1990), lucrări cu caracter monografic (1957-1968), traduceri, numeroase comunicări la sesiunile științifice ale Direcției Monumentelor Istorice.

Dincolo de această exemplară viață profesională, arhitectul Balș a fost un spirit deschis, un om integru și un coleg cald și disponibil, de care își vor aduce aminte cu recunoștință toate generațiile de restauratori care au avut privilegiul de a colabora cu el în această grea și fascinantă profesiune."

Sanda Ignat,
Arhitectul Ștefan Balș. Necrolog, B.C.M.I. Anul V, Nr. 1-4, 1994

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

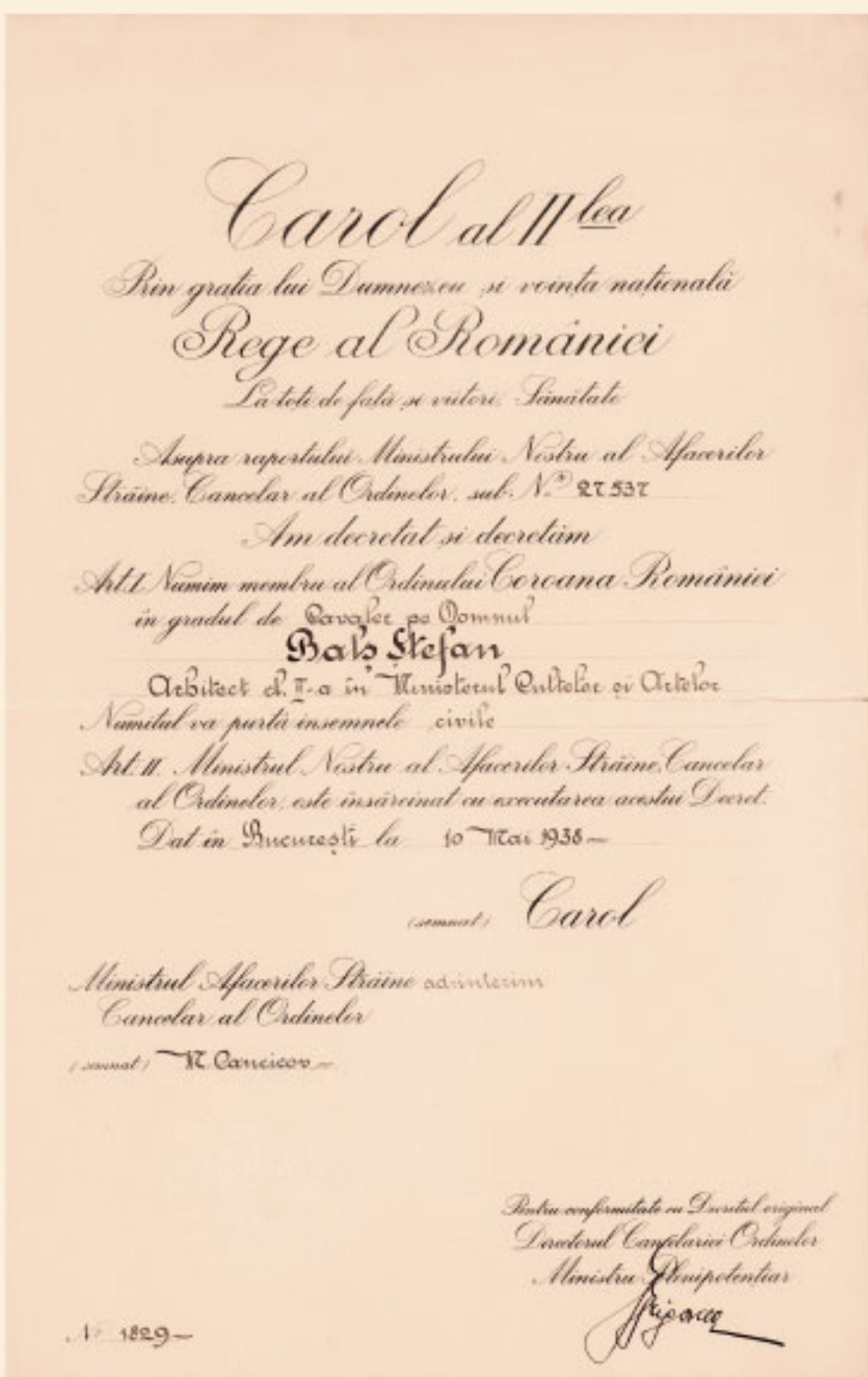
Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

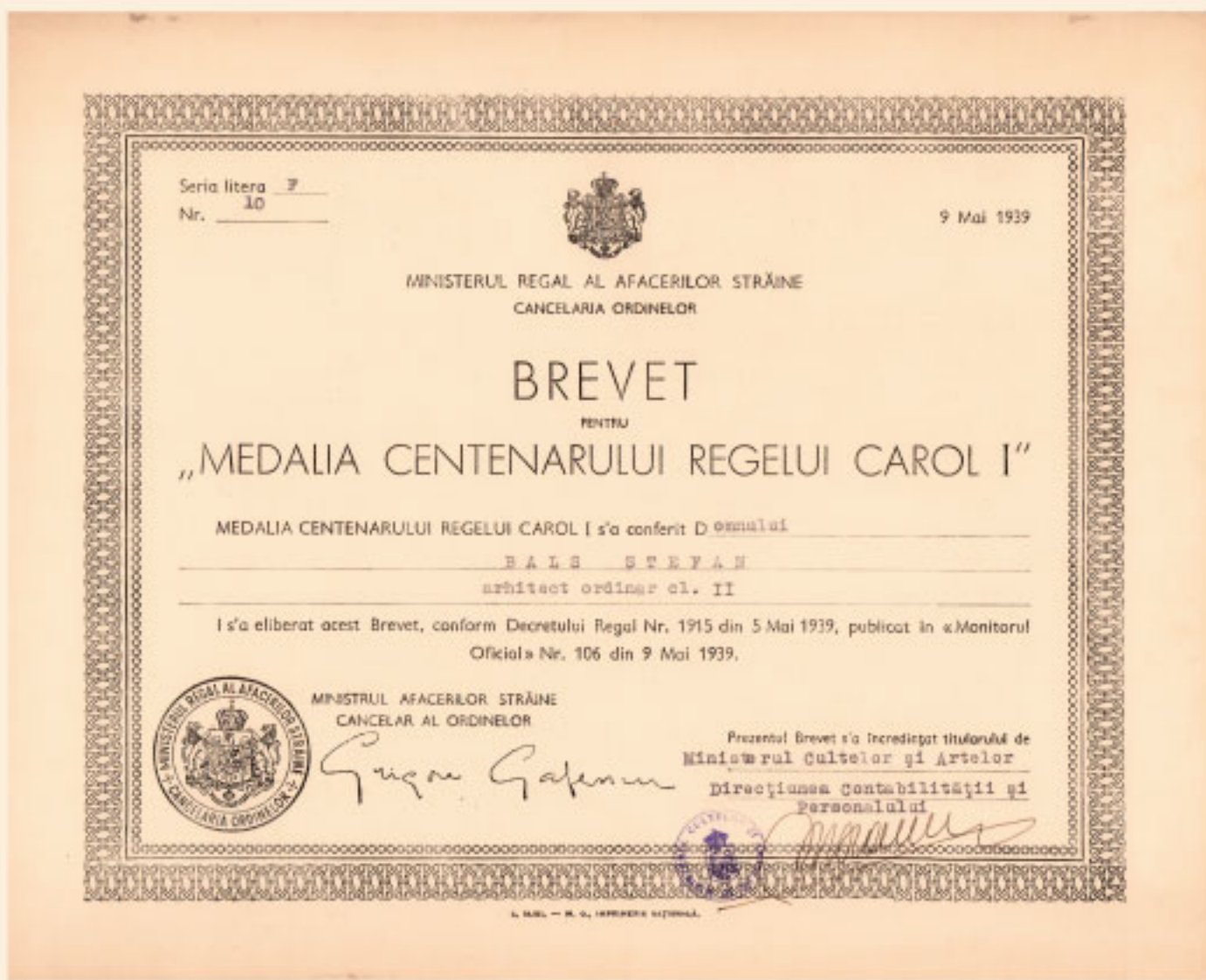
1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

1902, 27 oct.

se naște, în București, Ștefan Lupu Balș, fiu al magistratului Matei Balș și al lui Zoe Balș, născută Manu;

1920

absolvent al Liceului "Gheorghe Lazăr" din București;

1921

absolvent al Școlii de ofițeri de artilerie, cu gradul de sublocotenent;

1921-1927

urmează cursurile Școlii Superioare de Arhitectură din București, obținând diploma de arhitect la 15 iulie 1927;

1928-1929

bursier al Școlii Române din Roma;

1930-1950

angajat al Serviciului Tehnic al Comisiuni Monumentelor Istorice - CMI; restaurează bisericile Sf. Elefterie-Vechi, Scaune, Crețulescu, Sf. Spiridon-Vechi și biserica mănăstirii Antim, toate din București, biserica mănăstirii Neamț, biserica din Pătroaia - Dâmboița, biserica din Borzești, biserica schitului Clocociov, Palatul Episcopal din Huși, biserica Sf. Sava din Iași, Episcopia Romanului, biserica Sf. Ion și turnul clopotniță din Piatra Neamț, biserica mănăstirii Coșula, biserica din Vad - Someș, biserica mănăstirii Snagov, biserica din Burdujeni - Suceava, biserica Sf. Dumitru - Suceava;

1950-1959

arhitect în cadrul unor institute de proiectare nou înființate: Institutul de Sistemizare și Proiectare a Orașelor din România - ISPROR și Institutul Central de Sistemizare a Orașelor și Regiunilor - ICSOR; în anul 1953, în cadrul ISPROR se înființează Atelierul Monumente Istorice, coordonat de Ștefan Balș; restaurează: biserica mănăstirii Brebu, biserica și clisiarnița mănăstirii Moldovița, mănăstirea Cernica, palatul de la Potlogi; continuă restaurarea mănăstirii Neamț;

1955

este condamnat la 5 ani de închisoare pentru vina de a-l fi ascuns, în perioada 1947-1955, pe vârul său Gheorghe Florescu; după 7 luni de detenție, este eliberat în urma unei amnistii generale;

1960-1978

arhitect șef în cadrul Comitetului de Stat pentru Construcții, Arhitectură și Sistemizare - CSCAS, apoi, în nou înființata Direcție a Monumentelor Istorice - DMI; restaurează: mănăstirea Hurezi, biserica și paraclisul Patriarhiei, casa domnească a mănăstirii Brebu, schitul Balamuci, Cetatea Călnic, biserica și turnul clopotniță al mănăstirii Radu Vodă din București, cula Duca din Măldărești, Cetatea Neamțului, biserica Sf. Gheorghe din Pitești, biserica schitului Brădet - Argeș, mănăstirea Râșca, Cazarma Babilon și Sala Unirii din Alba Iulia, Catedrala Ortodoxă și Catedrala Romano-Catolică din Alba Iulia, biserica din Războieni - Neamț, biserica Sf. Gheorghe-Nou din București; continuă restaurarea mănăstirilor Moldovița și Neamț;

1978-1980

continuă activitatea de restaurator la comanda directă a Patriarhiei, mitropolilor și episcopioilor; restaurează: mănăstirea Hodoș-Bodrog, biserica fostei mănăstiri Tazlău, casa domnească a mănăstirii Putna, biserica Bogdana - Bacău (toate în colaborare cu arhitectul Virgil Antonescu), biserica Sf. Gheorghe - Mitropolia Veche din Iași; continuă restaurarea bisericii Sf. Gheorghe-Nou din București;

1990

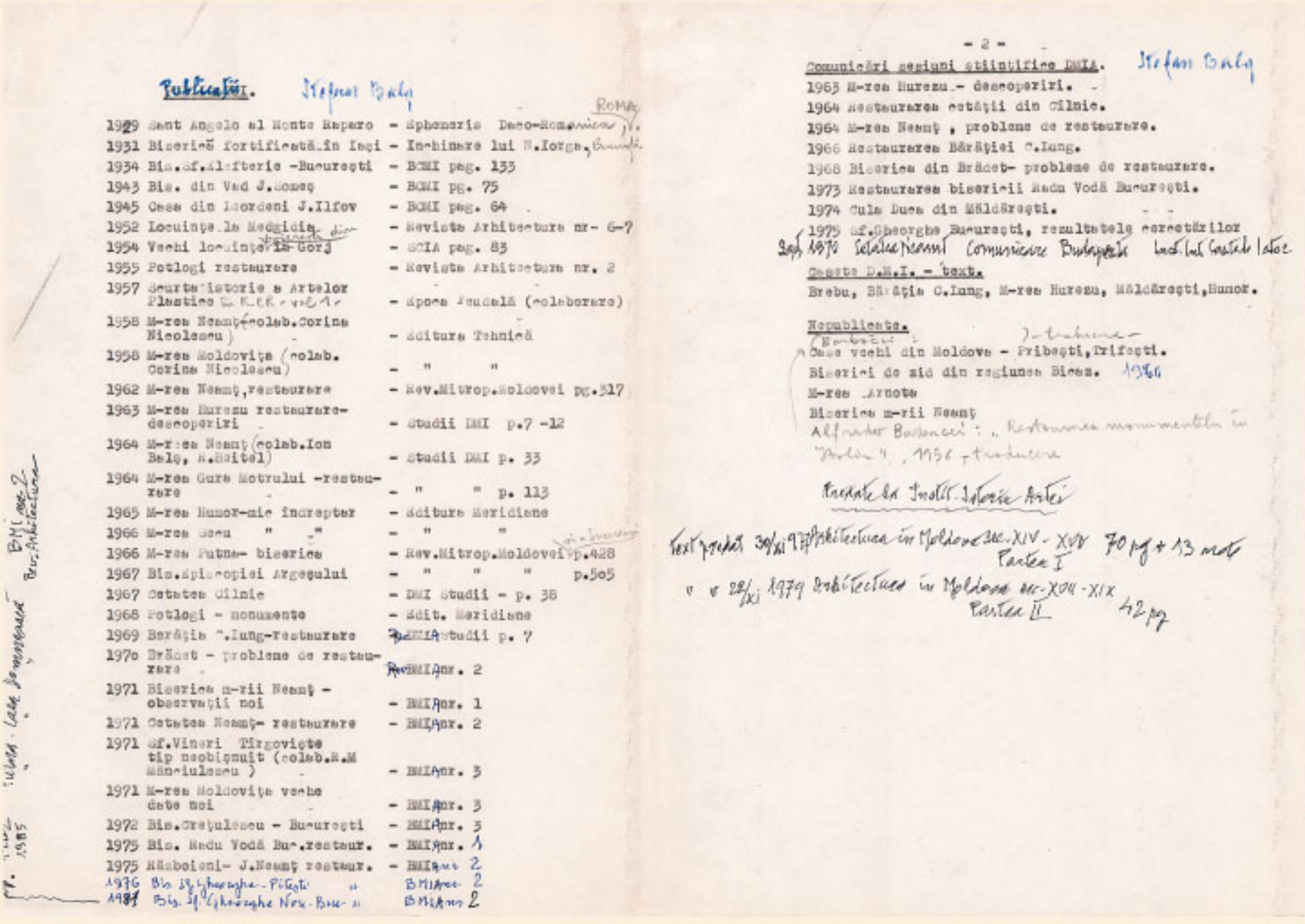
devine membru al Comisiei Monumentelor Istorice, odată cu reînființarea acesteia;

1929-1991

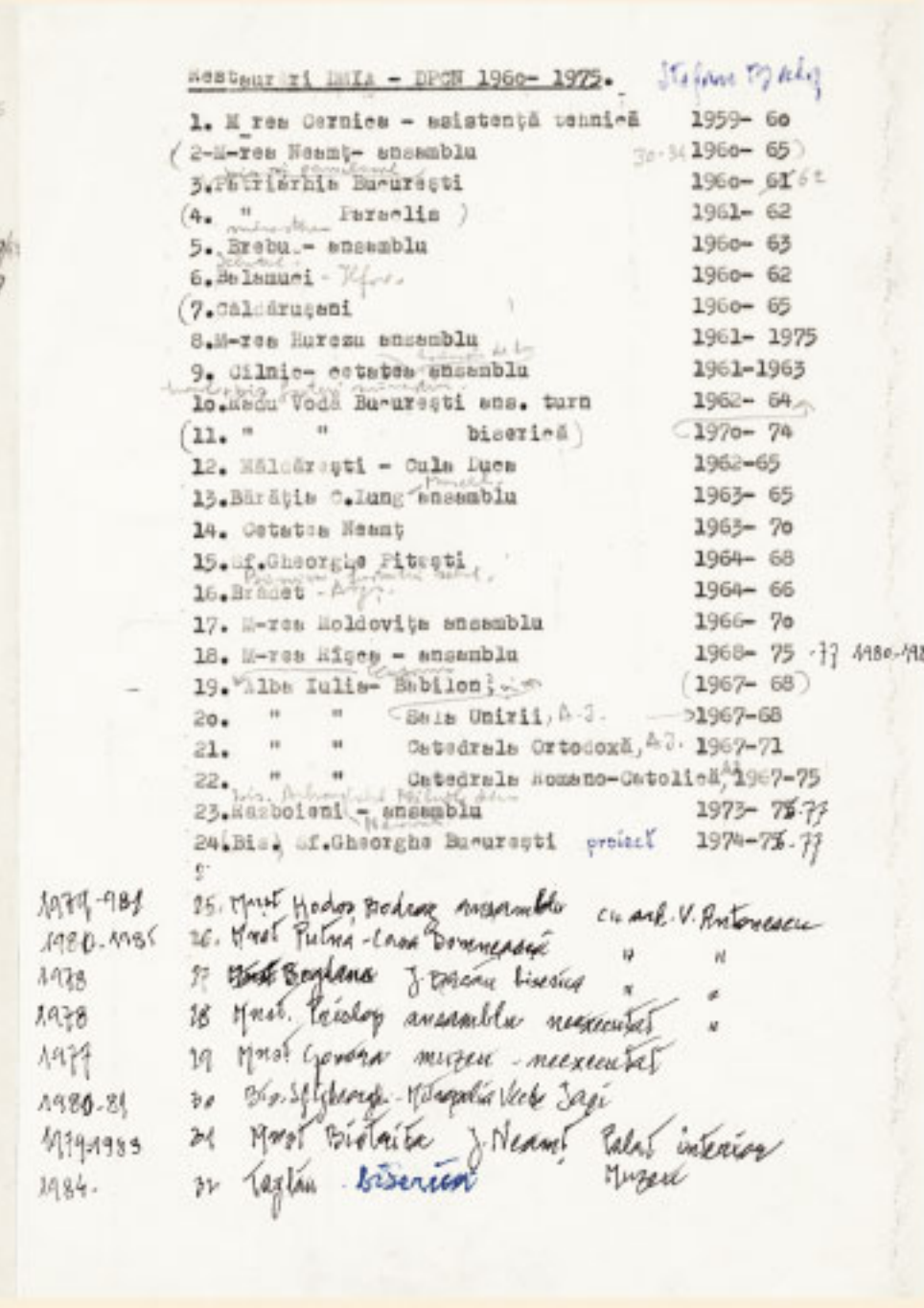
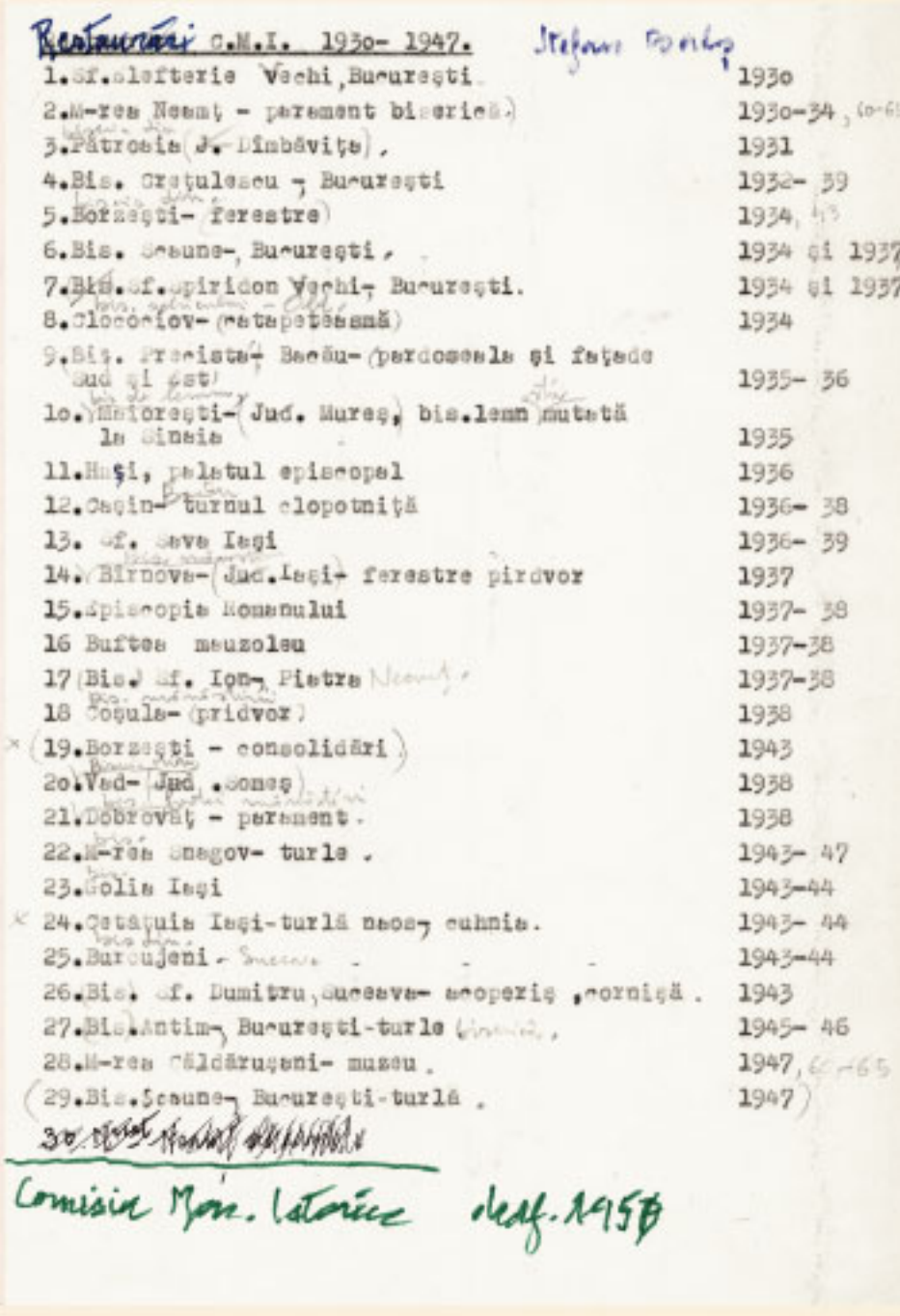
susține comunicări științifice, publică numeroase studii de specialitate și monografii dedicate monumentelor istorice și restaurării acestora;

1994, 22 feb.

Ștefan Balș se stinge din viață, la vârsta de 92 de ani;

12

13

Legenda

- Desene din carnetul de cercetaș al lui Ștefan Balș, 1915
- Diploma de arhitect a lui Ștefan Balș, conferită la 15 iulie 1927 de Școala Superioară de Arhitectură din București
- Ordinul Coroana României în grad de Cavaler, conferit de Regele Carol al II-lea la 10 mai 1938
- Medalia Centenarului Regelui Carol I, conferită la 9 mai 1939
- Ștefan Balș alături de frații săi: George, Andrei și Petre, 1926
- Ștefan Balș, 1939
- Ștefan Balș alături de Maria Miculescu-Prăjescu și fiicele sale, Stolniceni, 1937
- Ștefan Balș, anii '40
- Ștefan Balș alături de arhitectii Eugenia Greceanu și Paul Emil Miculescu, Potlogi, 1955
- Ștefan Balș alături de Gheorghe Florescu și Dinu Odobescu, Cetatea Neamțului, 1982
- Ștefan Balș participând la o sedință a Comisiei Monumentelor Istorice, alături de arhitectii Grigore Ionescu, Aurelian Trisuc, Sanda Voiculescu, Liana Blăciurescu, Sanda Ignat și inginerul Constantin Pavelescu, octombrie 1990
- Lista cu publicațiile, întocmită de arhitect Ștefan Balș
- Lista cu restaurările, întocmită de arhitect Ștefan Balș

Documente din arhiva Ion Balș (1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 10)
Fotografii din arhiva Ion Godeanu (7, 10)
Fotografie din arhiva I.N.P. (11)
Documente din arhiva I.N.P., *Donația Balș* (12, 13)

RESTAURATORI ROMÂNI

Arhitectul Ștefan Balș

[1902-1994]

MĂNĂȘTIREA NEAMȚ

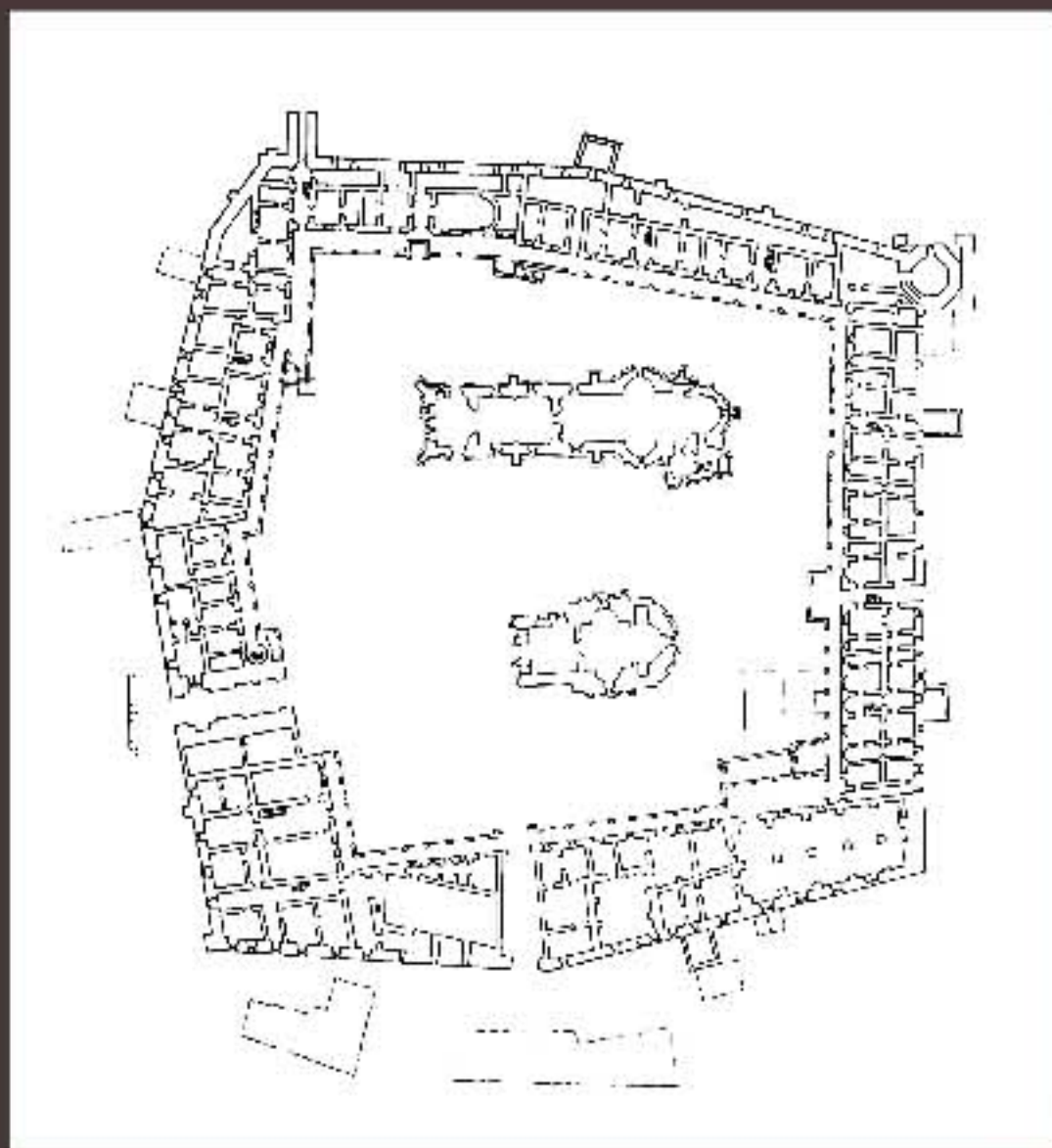
1

2

3

4

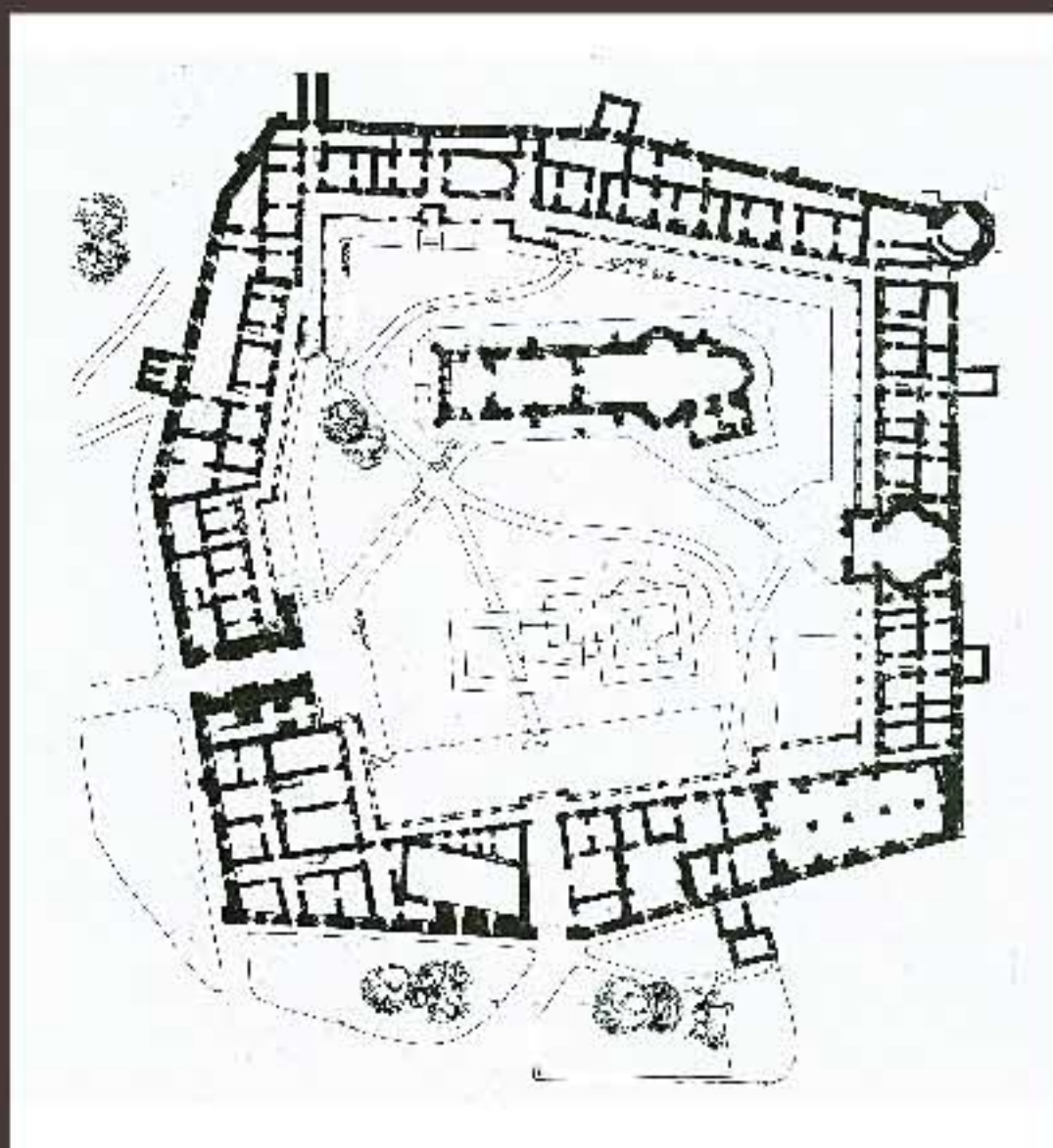
5

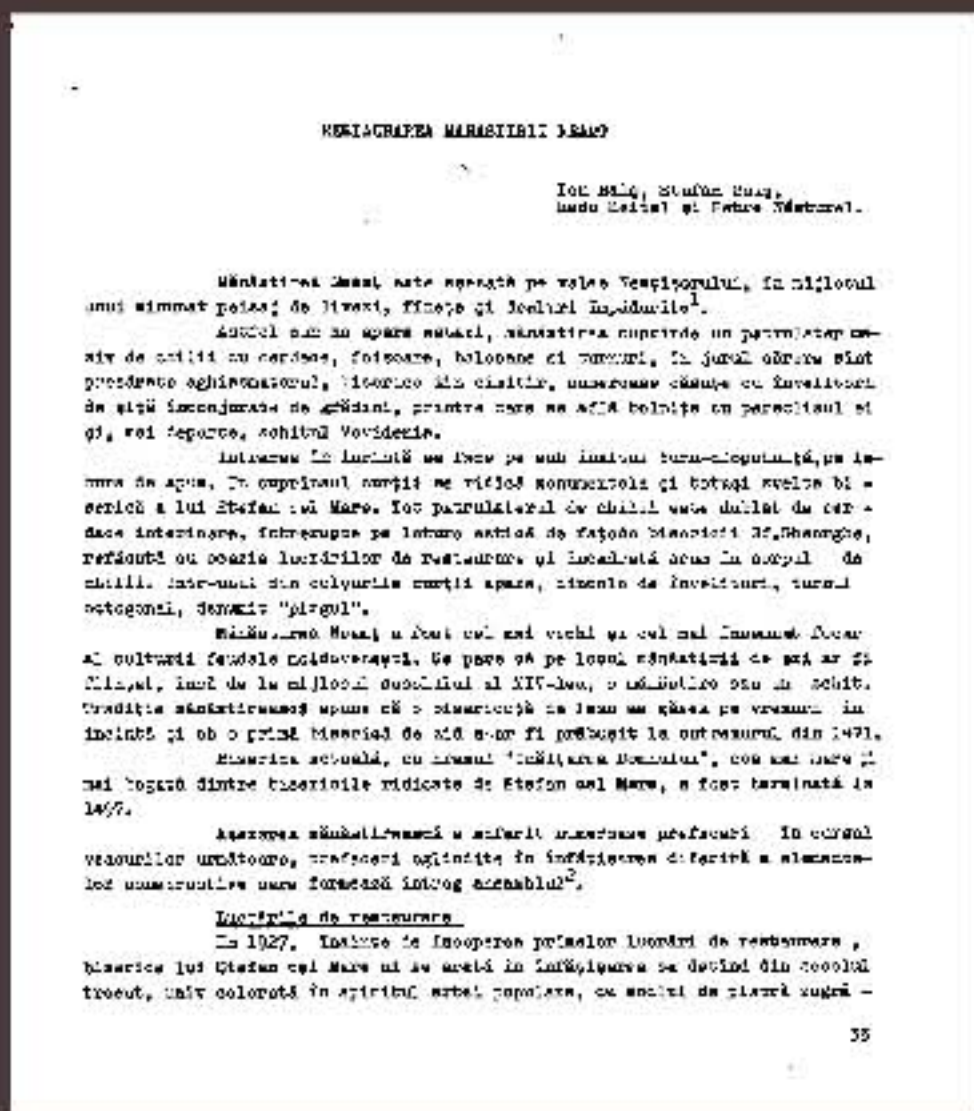
6

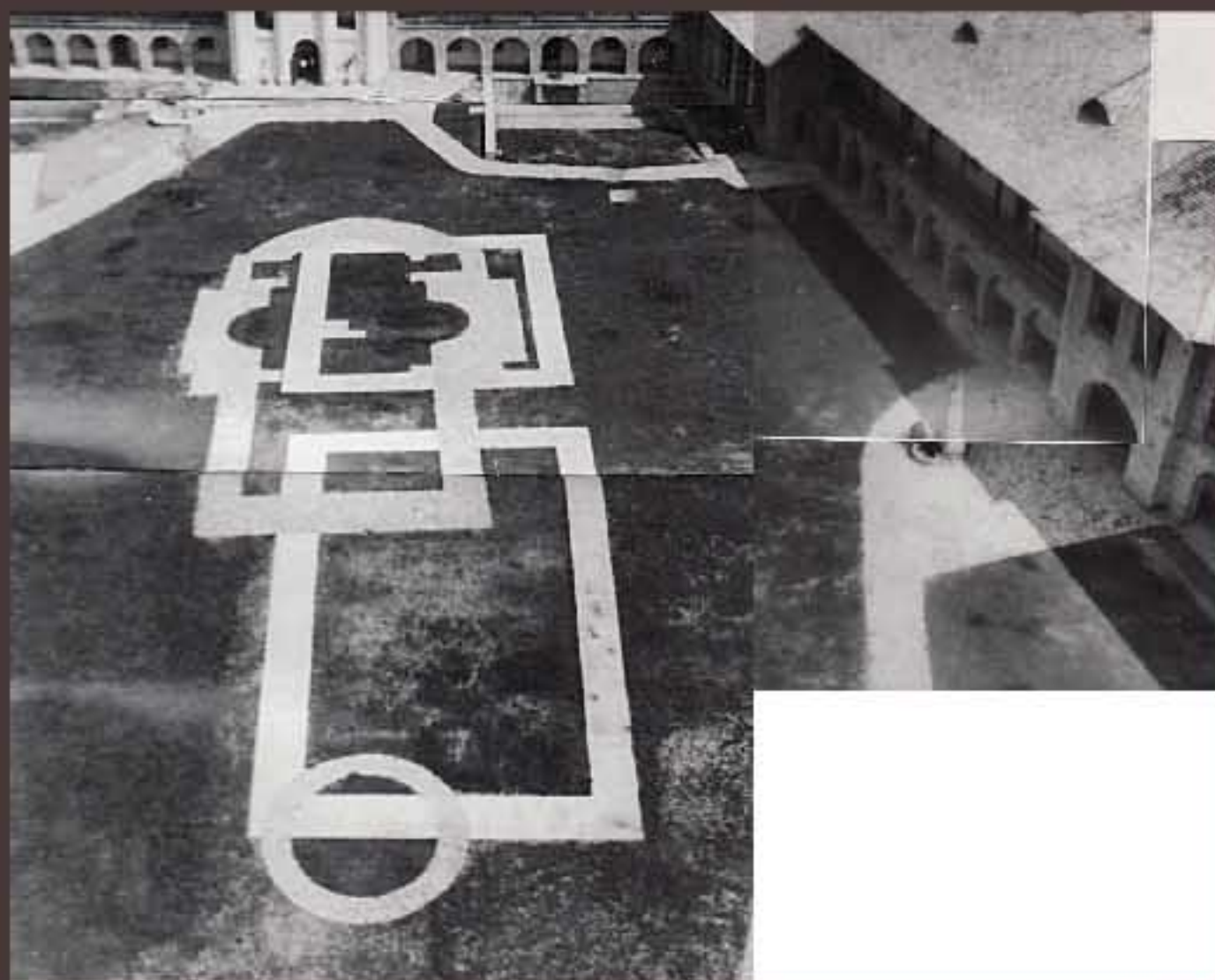
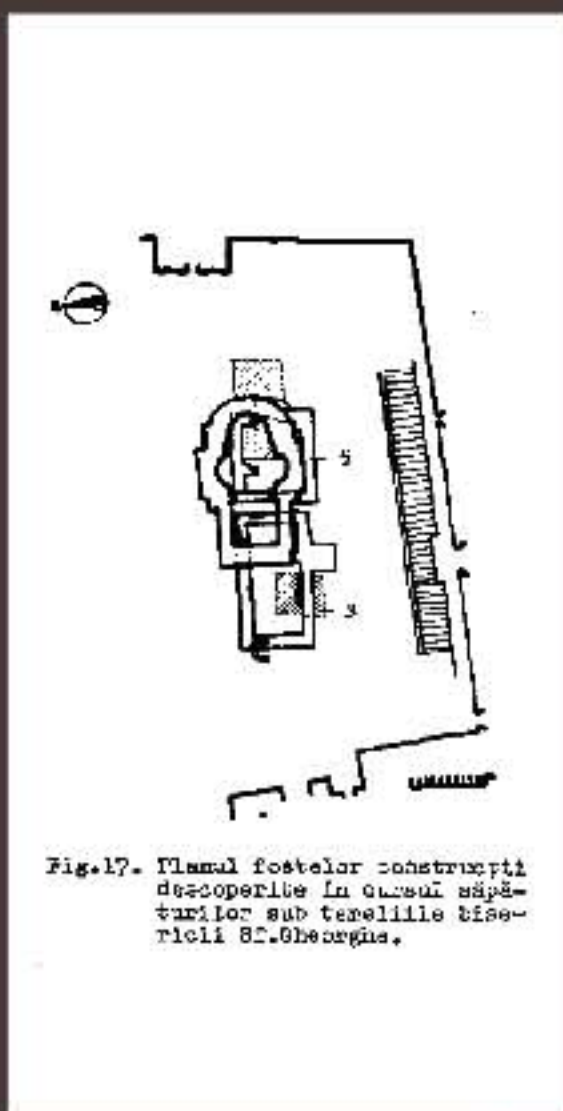
7

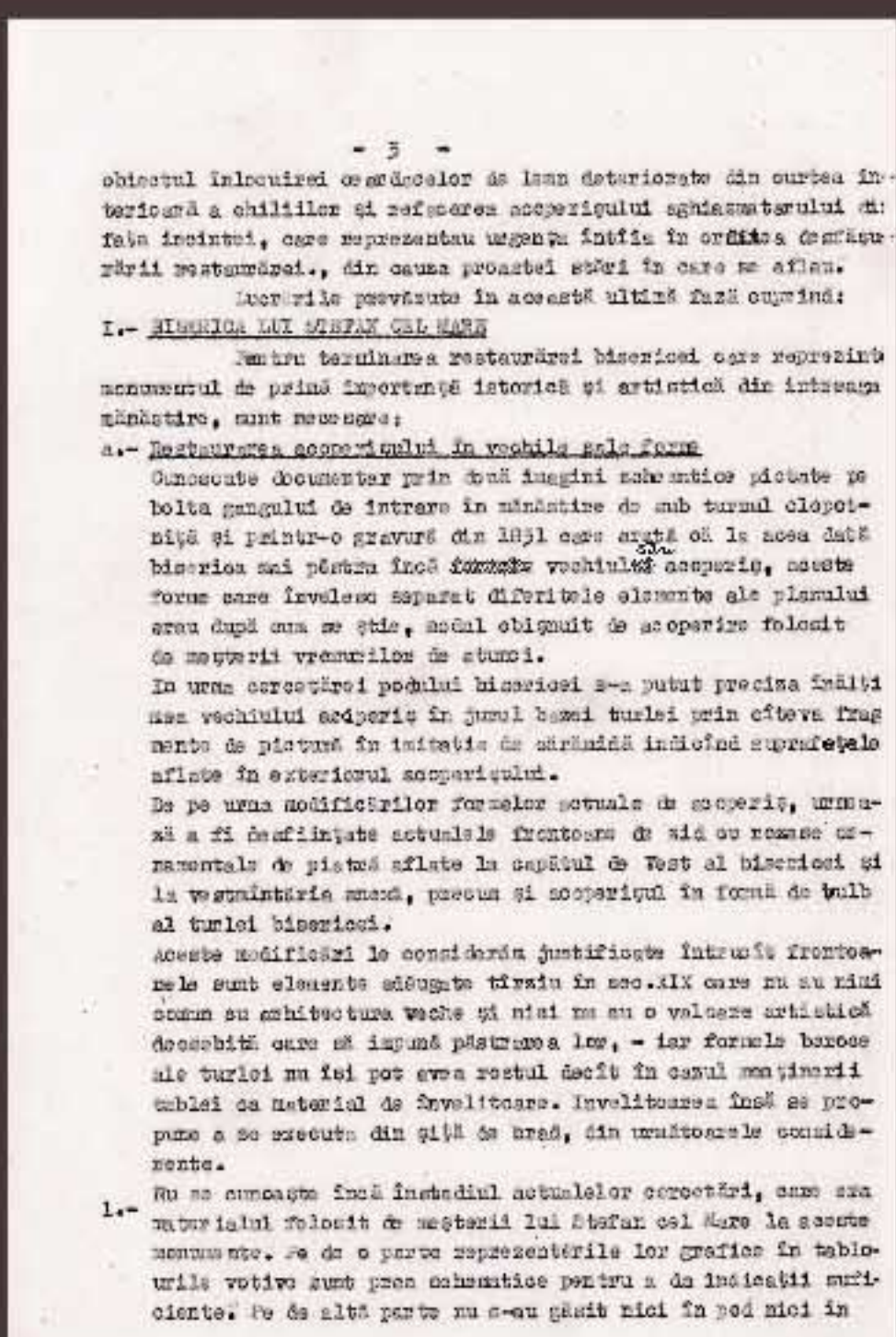
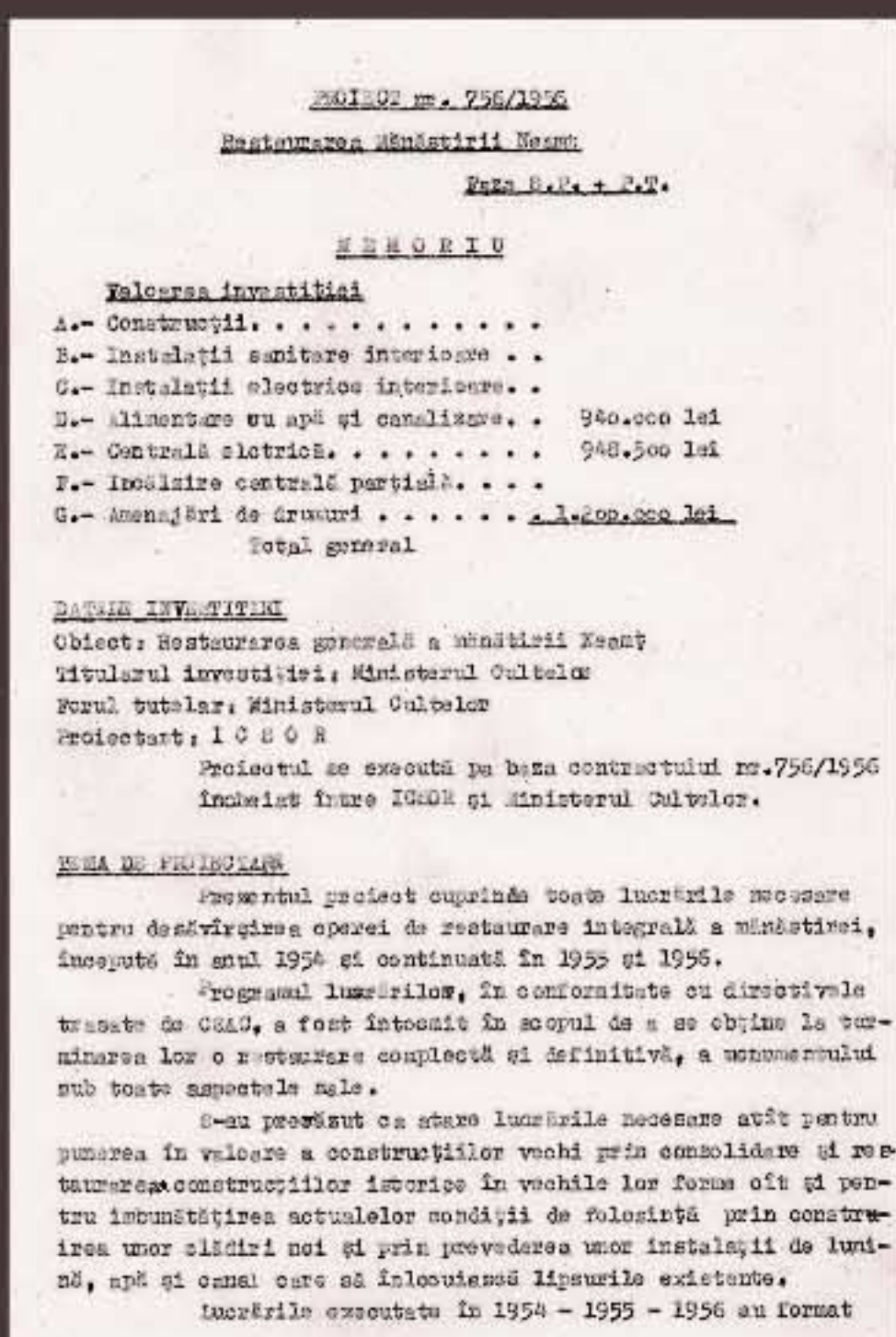
8

9

10

11

În perioada 1957-1961, arhitectul Ștefan Balș continuă lucrările de restaurare de la mănăstirea Neamț. Este restaurat întregul ansamblu al mănăstirii. În paralel cu restaurarea bisericii "Înălțarea Domnului", sunt restaurate agheasmatarul și incinta: turnul clopotniță și ansamblul chiliilor. Biserica "Sf. Gheorghe", ridicată la sfârșitul secolului al XVIII-lea, modificată în anul 1826, cu fațade clasicizante, este demantelată și reconstituită parțial, ca paraclis, inclus în șirul de chilii ale incintei, pe latura de vest - decizie justificată de punerea în valoare a bisericii "Înălțarea Domnului", ctitoria lui Ștefan cel Mare. Fundațiile bisericii "Sf. Gheorghe" și al fostelor construcții descoperite în cursul săpăturilor sub temeliiile sale sunt marcate în curtea mănăstirii.

Legenda

- 1 Mănăstirea Neamț. Biserica "Sf. Gheorghe" înainte de demantelare. foto Șt. Butak, 1956
- 2 Mănăstirea Neamț. Chiliile înainte de restaurare. foto Șt. Butak, 1956
- 3 Mănăstirea Neamț. Turnul clopotniță înainte de restaurare. foto Ad. A. Chevallier, 1928
- 4 Mănăstirea Neamț. Plan de situație înainte de restaurare. (Ștefan Balș, Corina Nicolescu, *Mănăstirea Neamț*, Ed. Tehnică, București, 1958)
- 5 Mănăstirea Neamț. Biserica "Sf. Gheorghe" reconstituită ca paraclis, în corpul chiliilor. foto Gh. Marin, 1962
- 6 Mănăstirea Neamț. Chiliile după restaurare. foto Gh. Marin, 1962
- 7 Mănăstirea Neamț. Turnul clopotniță după restaurare. foto Gh. Marin, 1962
- 8 Mănăstirea Neamț. Plan de situație după restaurare. (Ion Balș, Ștefan Balș, Radu Heitel, *Petre Năsturel, Restaurarea mănăstirii Neamț*, Monumente Istorice. Studii și Lucrări de Restaurare, C.S.C.A.S. - D.M.I., 1964)
- 9 Ion Balș, Ștefan Balș, Radu Heitel, *Petre Năsturel, Restaurarea mănăstirii Neamț*, Monumente Istorice. Studii și Lucrări de Restaurare, C.S.C.A.S. - D.M.I., 1964
- 10 Planul bisericii "Sf. Gheorghe" și al fostelor construcții descoperite în cursul săpăturilor sub temeliiile bisericii "Sf. Gheorghe", marcate în curtea mănăstirii. colaj foto arh. Ștefan Balș, 1962
- 11 Restaurarea Mănăstirii Neamț - Memoriu, Proiect nr. 756/1956, șef proiect arh. Ștefan Balș

Documente din arhiva I.N.P. - fond D.M.I. (12)
Fotografii din fototeca I.N.P. (1, 2, 3, 5, 6, 7, 11)
Publicații din biblioteca I.N.P. (4, 8, 9, 10)

MĂNĂSTIREA NEAMȚ

RESTAURATORI ROMÂNI

Arhitectul Ștefan Balș

[1902-1994]

BISERICA ÎNĂLȚAREA DOMNULUI

1

2

3

4

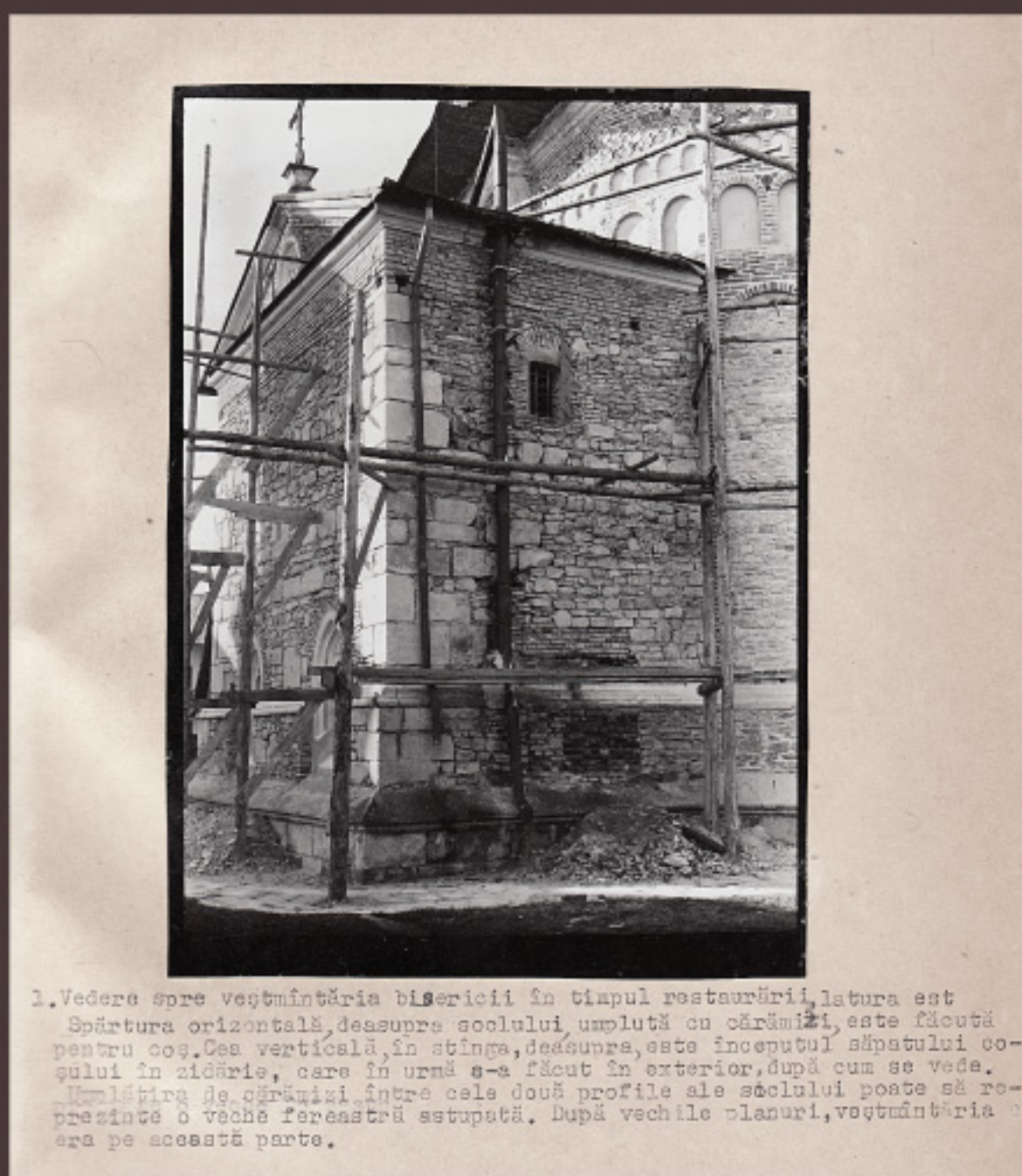
Biserica "Înălțarea Domnului" a Mănăstirii Neamț (1497), ctitoria lui Ștefan cel Mare, este restaurată de arhitectul Ștefan Balș în două etape.

În prima etapă, desfășurată în perioada 1930-1934, restauratorul înlătură tencuielile, eliberând și reintregind paramentul aparent din piatră, cărămidă smălțuită și ceramică.

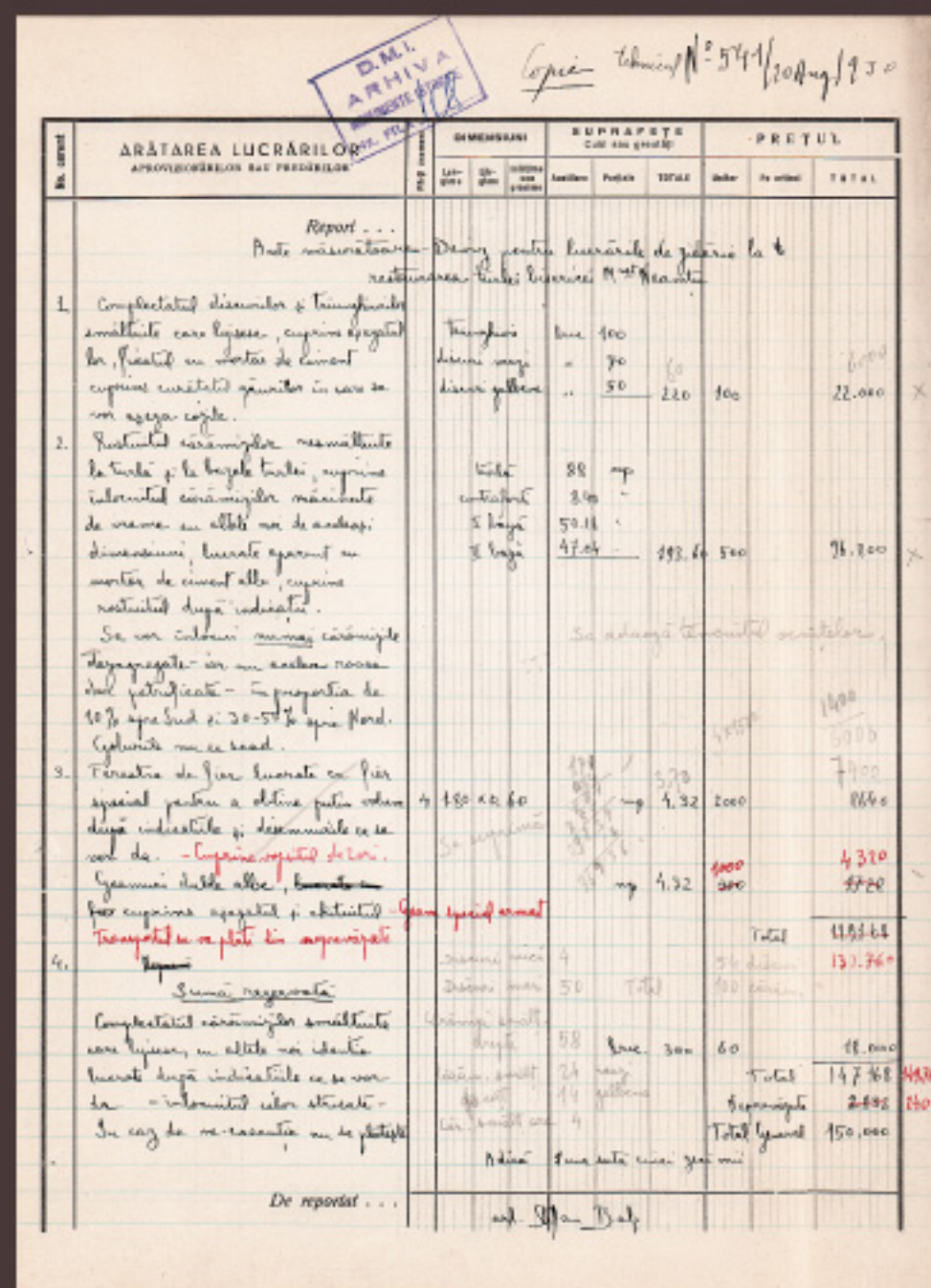
Într-o a doua etapă, desfășurată în perioada 1954-1961, acoperișul bisericii este refăcut, în formă tradițională moldovenească, cu învelitoare de aramă. Este reeditat ieșindul în formă de umbrelă de pe fațada de vest, pe baza reprezentărilor de epocă ale bisericii. Ferestrele absidelor laterale ale naosului și gropniței, supralărgite în secolul al XIX-lea, sunt readuse la forma de origine. Sunt reconstituite ancadramele din piatră, după modelul celor descoperite în timpul săpăturilor desfășurate în incintă. Completarea zidăriei de cărămidă aparentă, necesară în urma rectificării ferestrelor, se realizează cu cărămidă nesmălțuită, marcându-se, în acest fel, intervenția resturatorului.

5

6

7

8

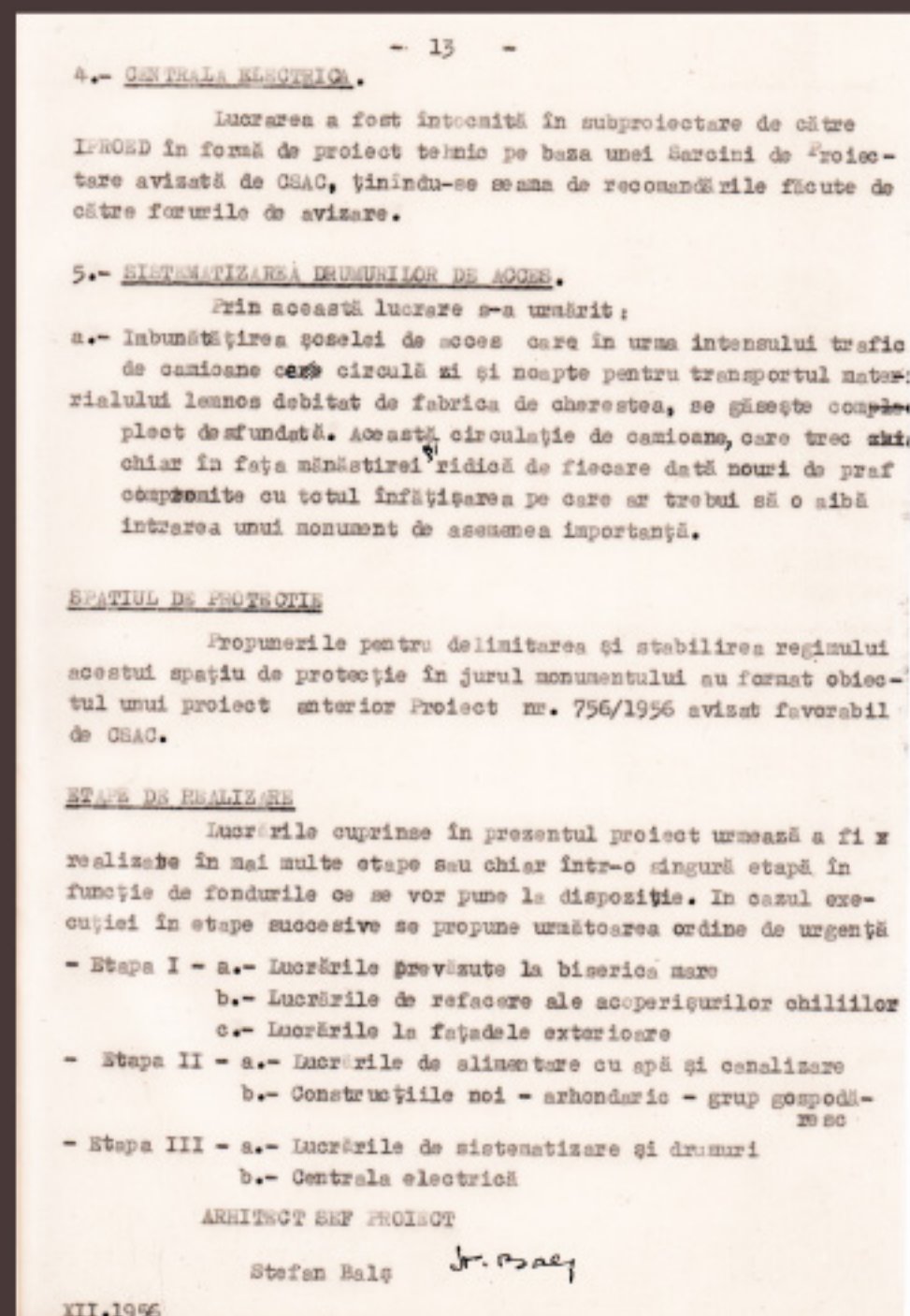
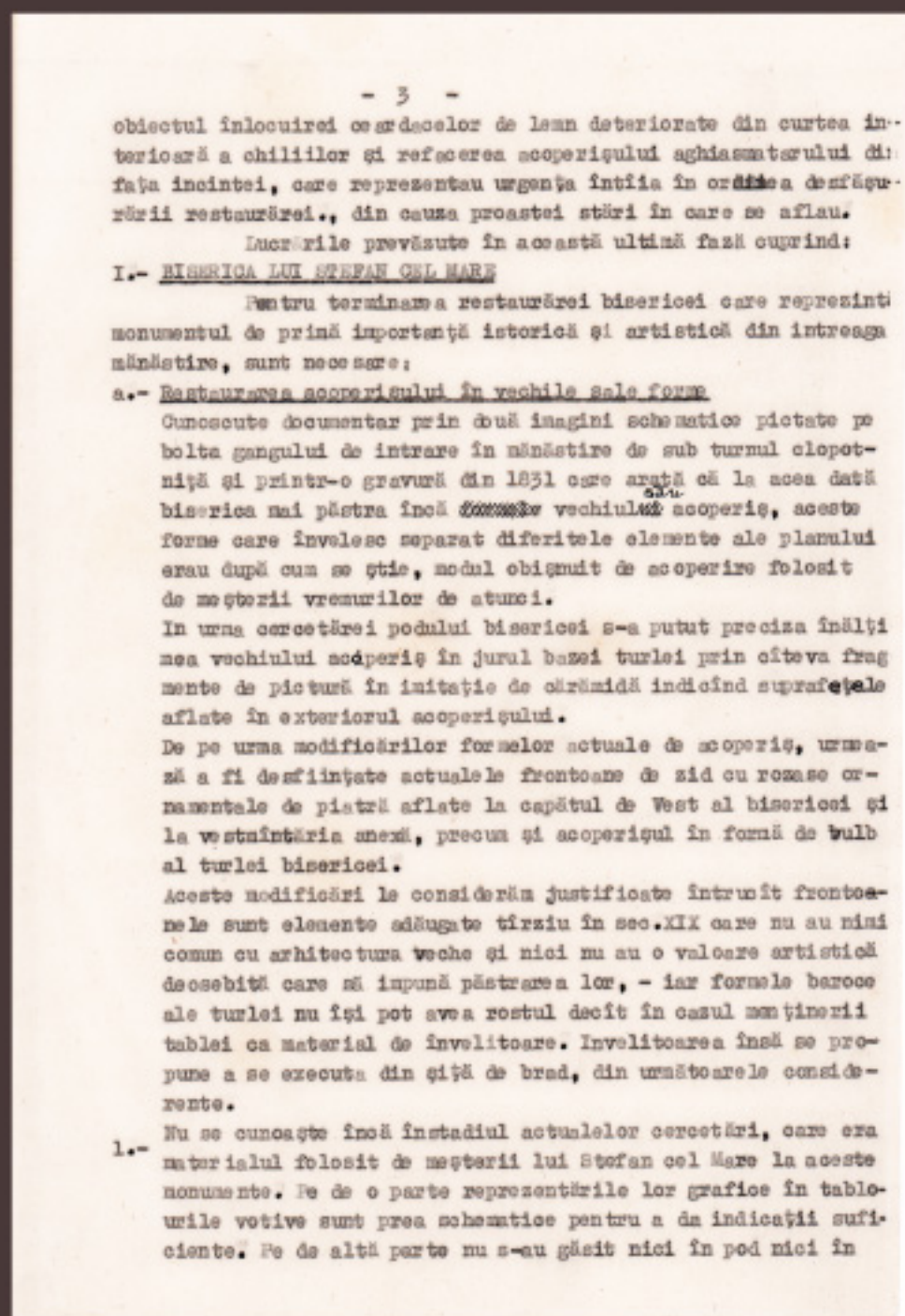
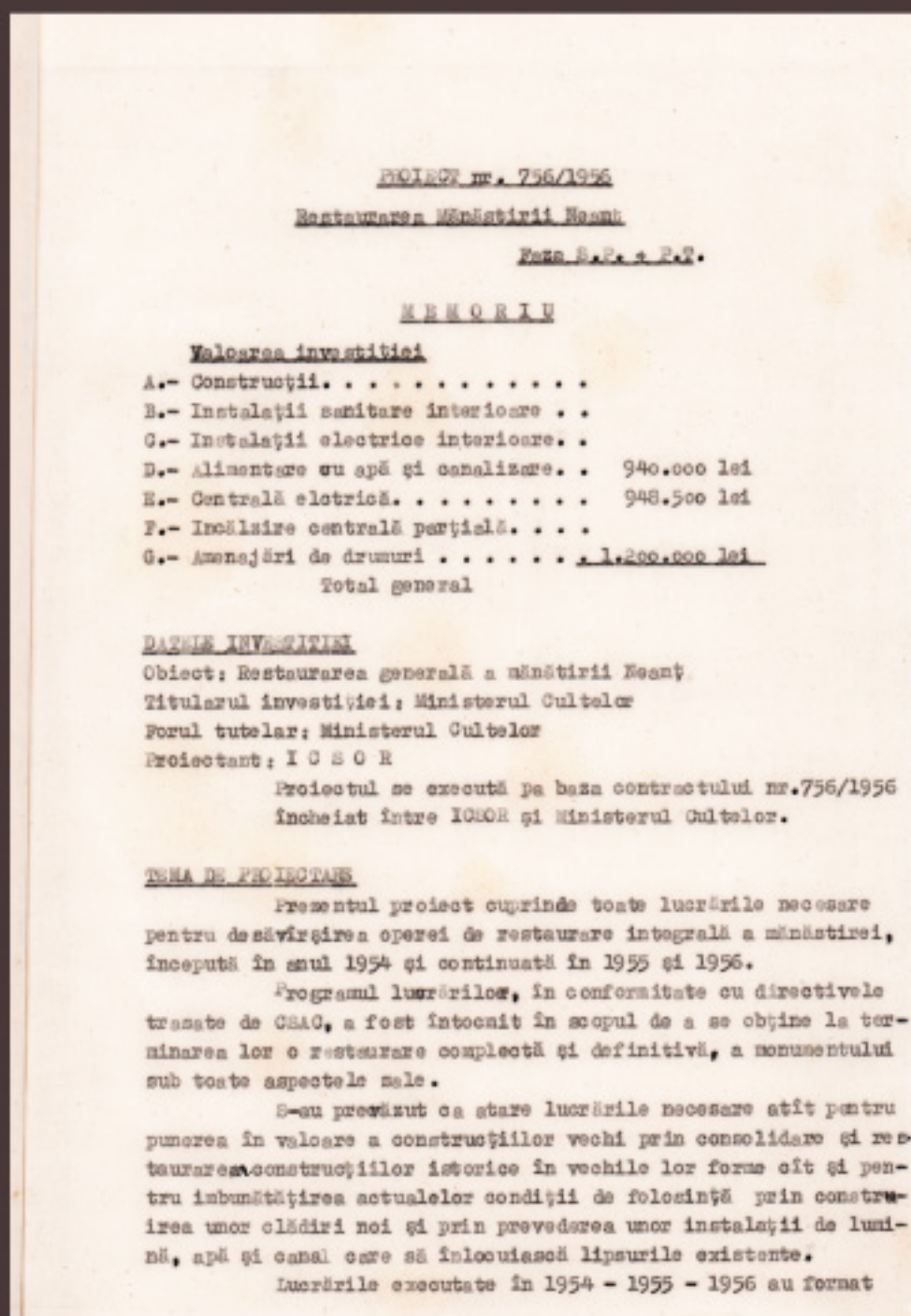
9

10

11

12

Legenda

- 1 Biserica înainte de restaurare, foto C.M.I., 1925
- 2 Biserica după prima restaurare, foto arh. Ștefan Balș, 1932
- 3 Biserica după a doua restaurare, foto George Marin, 1962
- 4 Biserica "Înălțarea Domnului" a Mănăstirii Neamț, imagine actuală
- 5 Biserica în timpul primei restaurări, foto arh. Ștefan Balș, 1932
- 6
- 7 Antemăsurătoare - deviz pentru lucrările de zidărie la restaurarea turlei bisericii, 1930, arh. Ștefan Balș
- 8 Biserica în timpul celei de a doua restaurări, foto arh. V. Bîlculescu, 1960
- 9 Biserica în timpul celei de a doua restaurări, foto arh. Ștefan Balș, 1961
- 10
- 11
- 12 Restaurarea Mănăstirii Neamț - memoriu, 1956, arh. Ștefan Balș

Documente din arhiva I.N.P., fond D.M.I. (5, 8, 9, 13,14,15.)
Fotografii din fototeca I.N.P. (1, 6, 10)
Fotografie din arhiva Ion Godeanu (12)

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

RESTAURATORI ROMÂNI

Arhitectul Ștefan Balș

[1902-1994]

BISERICA

CREȚULESCU

1

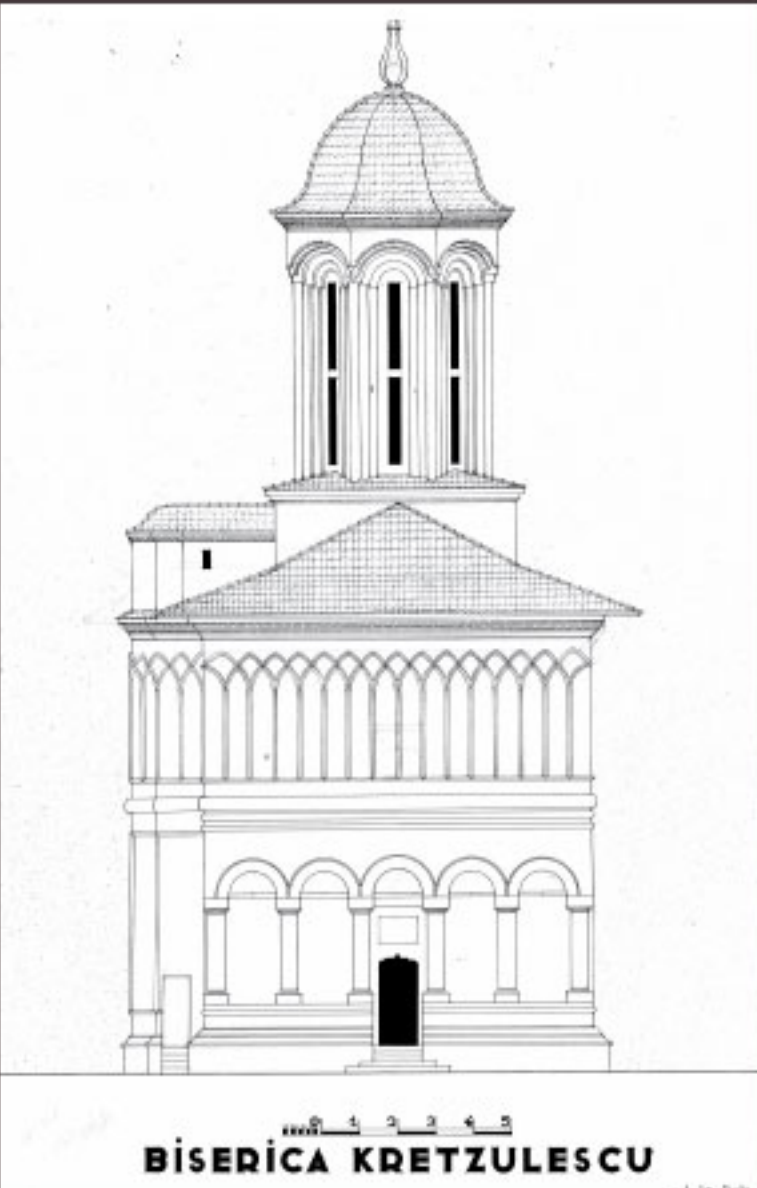
2

3

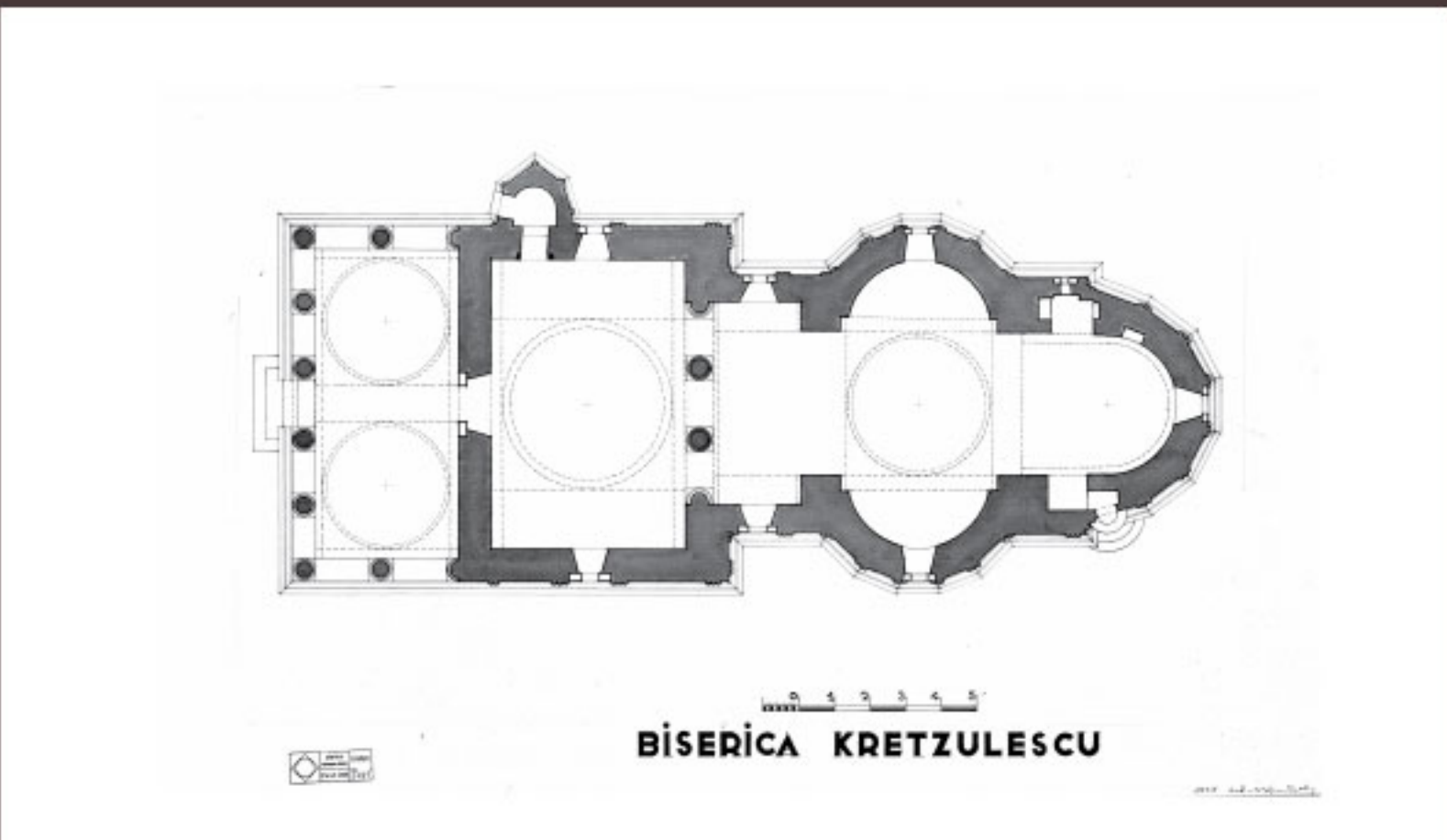
4

5

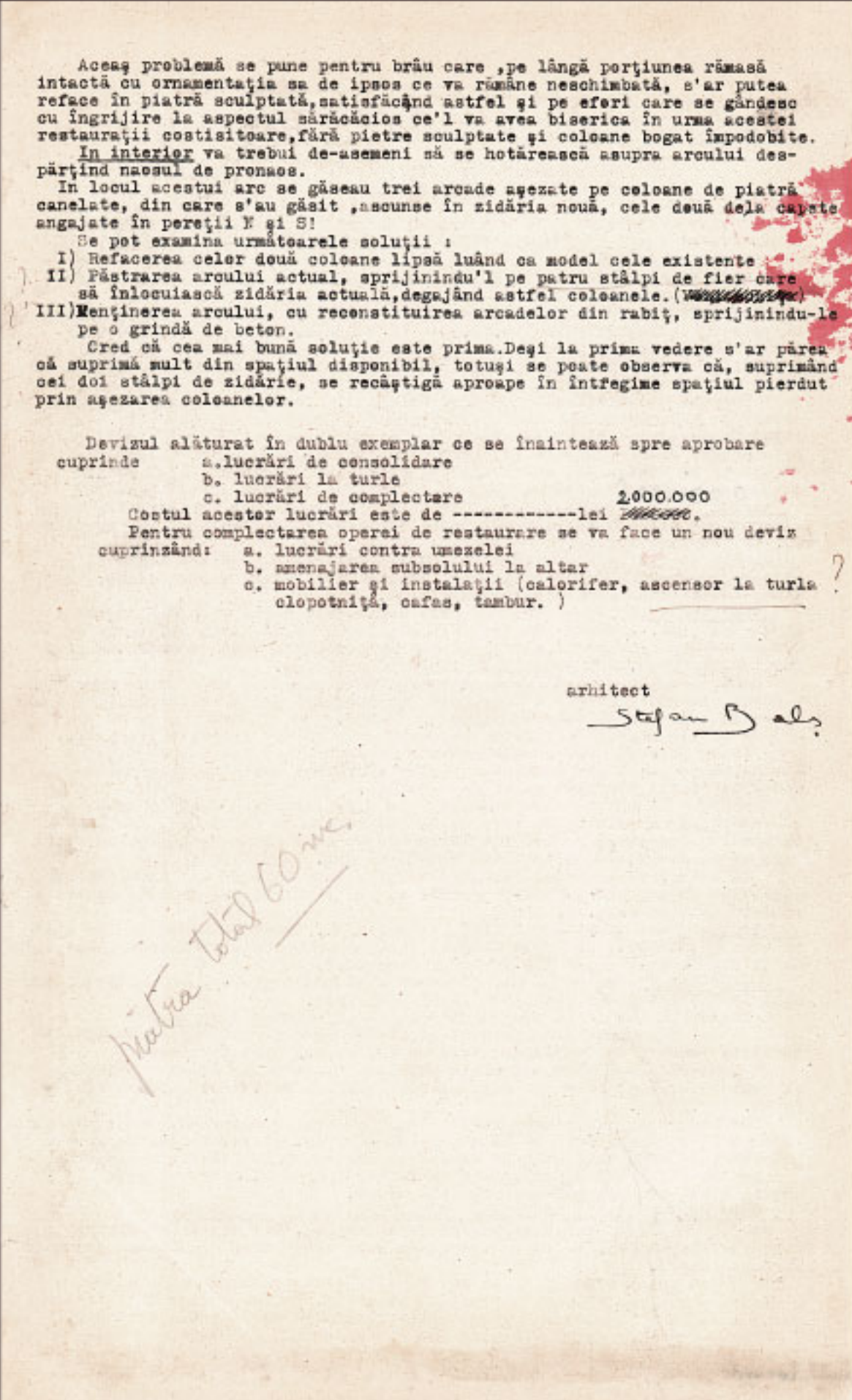
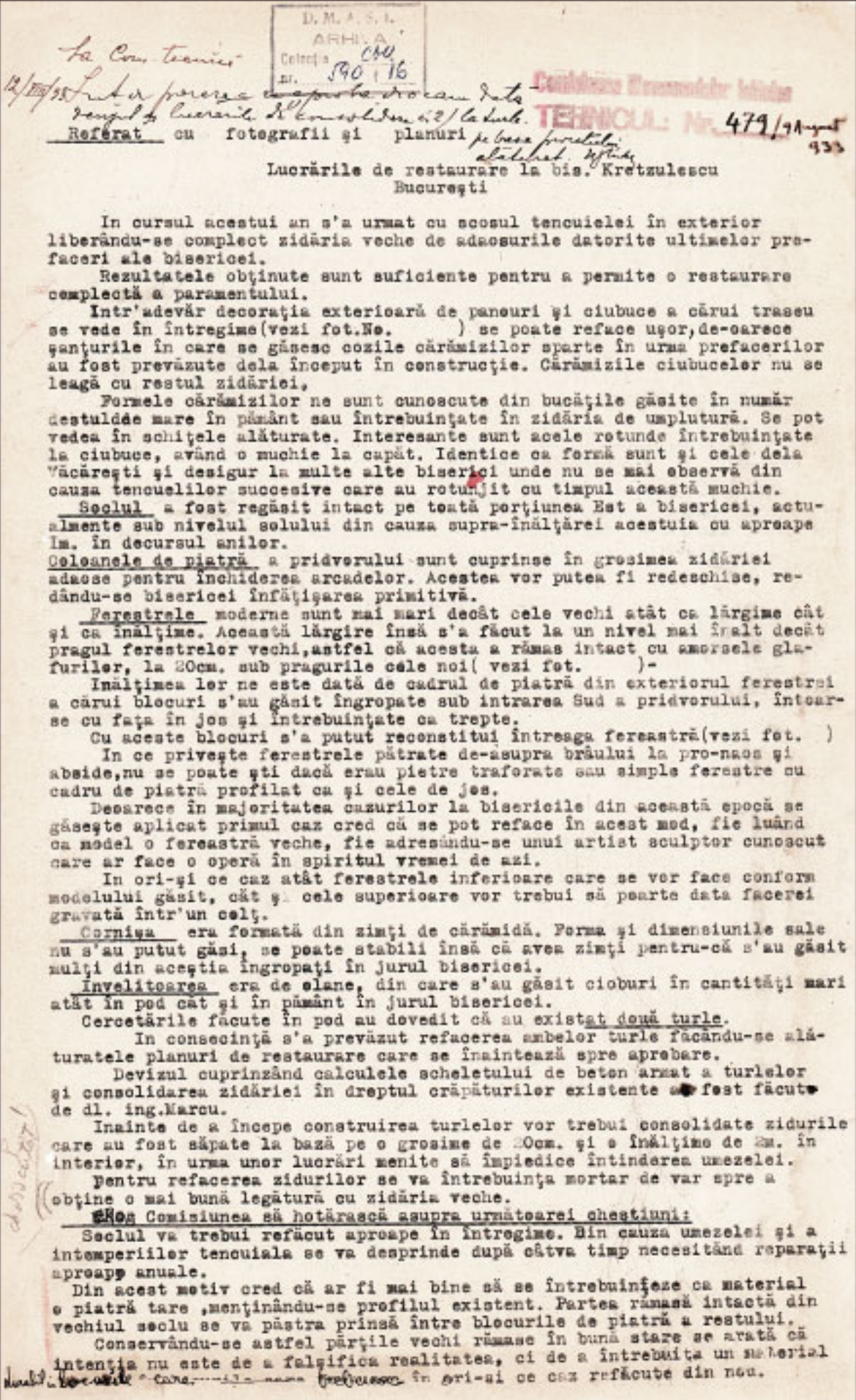
6

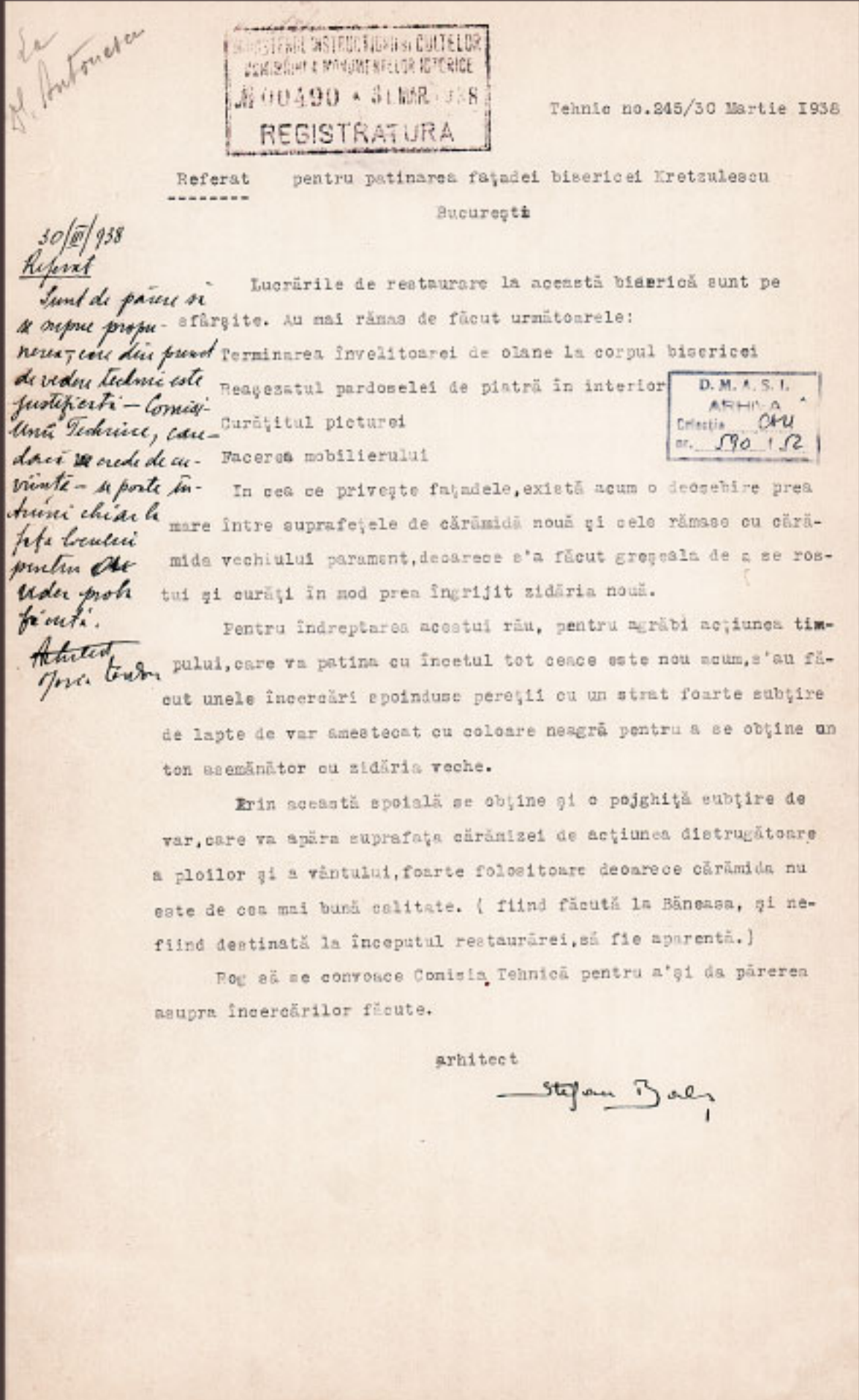
7

8

9

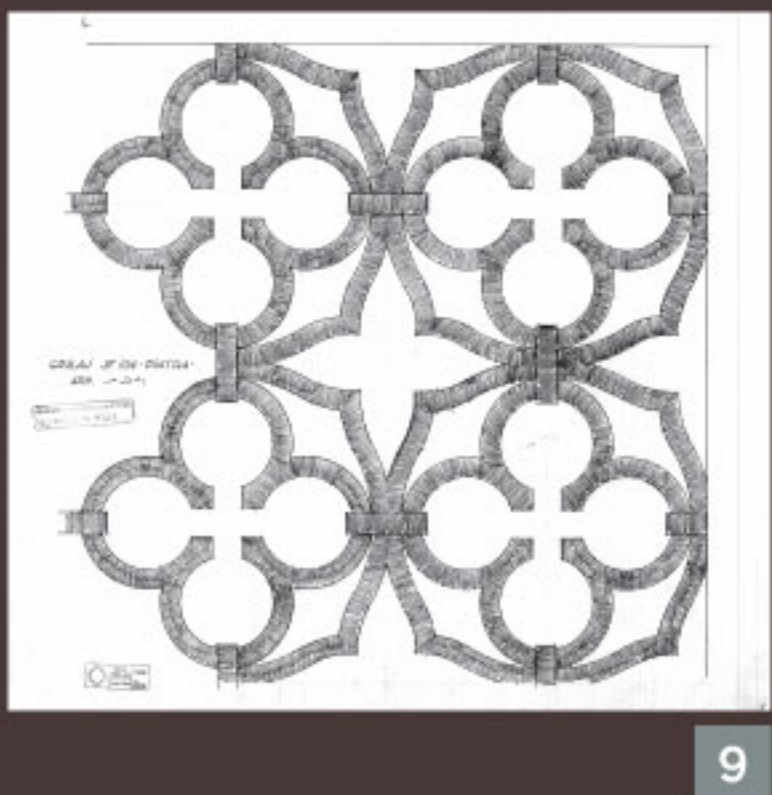
10

Legenda

- 1 Biserica Crețulescu înainte de restaurare, foto W. Weiss, 1932
- 2 Biserica Crețulescu, desen, arh. Ștefan Balș
- 3 Biserica Crețulescu, imagine actuală
- 4 Fațada Nord, 1935, arh. Ștefan Balș
- 5 Fațada Vest, 1935, arh. Ștefan Balș
- 6 Biserica Crețulescu în timpul restaurării, foto W. Weiss, 1933
- 7 Plan, 1935, arh. Ștefan Balș
- 8 ȘTEFAN BALȘ, Restaurarea bisericii Crețulescu, B.M.I. nr. 3, 1972
- 9 Lucrările de restaurare la biserica Crețulescu - referat, 1933, arh. Ștefan Balș
- 10 Referat pentru patinarea fațadei bisericii Crețulescu, 1938, arh. Ștefan Balș

Documente din arhiva I.N.P. - fond C.M.I. (2, 4, 5, 7, 9, 10)
Fotografii din fototeca I.N.P. (1, 6)
Publicații din biblioteca I.N.P. (8)

BISERICA "SF. IOAN" ȘI TURNUL CLOPOTNIȚĂ

Nr. inregistrare	ARATAREA LUCRĂRILOR Amortizamentul sau penalizările	SUPRASETE Cantitate de materiale			Preț unit.	TOTAL
		metalice	plastice	diverse		
	Report : ...					162,268
37)	Detecționul pereților și belizilor a scutur de vîr groș, epuizările și udaturile incompleta, stăruia veche, amestecul de piatră-caro galben, cîmă lipso, și ciment crăpat.					
			400	60	35,000	
38)	Zădărniciu pereților și belizilor a caldura de apă în toată ce se va înduca, amestecul de grăunțe, dat de 3 ori.					
			600	15	9,000	
39)	Carutul pereților nu au stat subire de cămă sine întinsă, care va permite curățarea pereților, cîmă se vor aduce.					
			600	10	6,000	
40)	Amestecul de locuri ce se va înduca a buclărilor de frează cu moare de la trifider.Acesta lucrare se va face de către specialist.					
			Global	1000	3,000	
41)	Consolidarea cîmărilor de piatră susținîndu cîmări.					3,000
42)	Înlocuirea în stăruie epuizările canalelor murare a țîmberilor instalații electrice care se va agăta în țîmber metelice omisite.					20,000
43)	Vîr doliu în țîmber în lîm de stăruie masiv lăsată pentru detaliu cel ce se vor de la intrarea în Bîncărie, apoi interior, supra tîmă lîm de muremă și cîmă de lîm.					
	În preț se cuprînde detaliul și atîmă și detaliul de locuri ce se va înduca.					15,000

			Total la			335,268
			supravîntu			14,700
			Total la			350,000
	Adică la două sute cincizeci mii -					
	Aplicare 1937.					
	AMINTIRE					
	De raportat.					

9 Proiect grilaj Biserica "Sf. Ioan",
arh. Ștefan Balș

10 Deviz pentru lucrările de restaurare la
Biserica "Sf. Ioan", 1937, arh. Ștefan Balș

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

RESTAURATORI ROMÂNI
Arhitectul Ștefan Balș
[1902-1994]

MĂNĂSTIREA BREBU

1

2

3

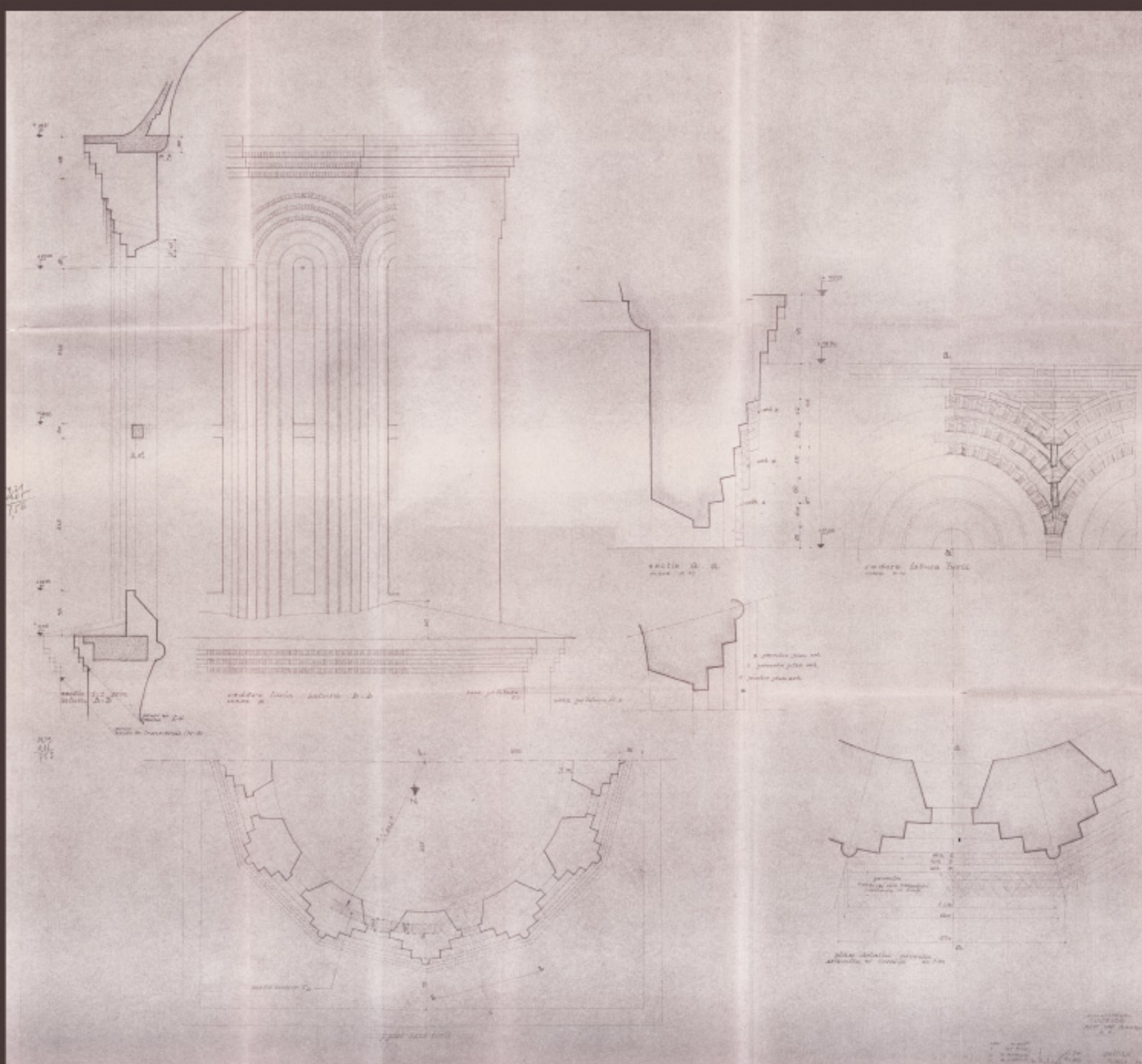
4

5

6

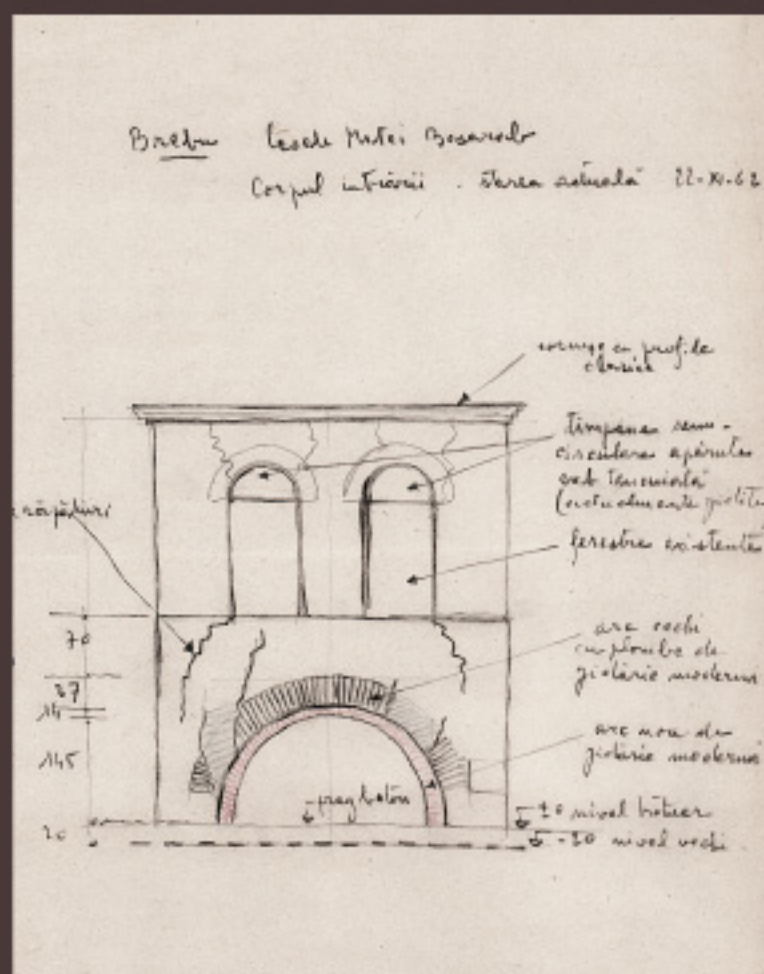
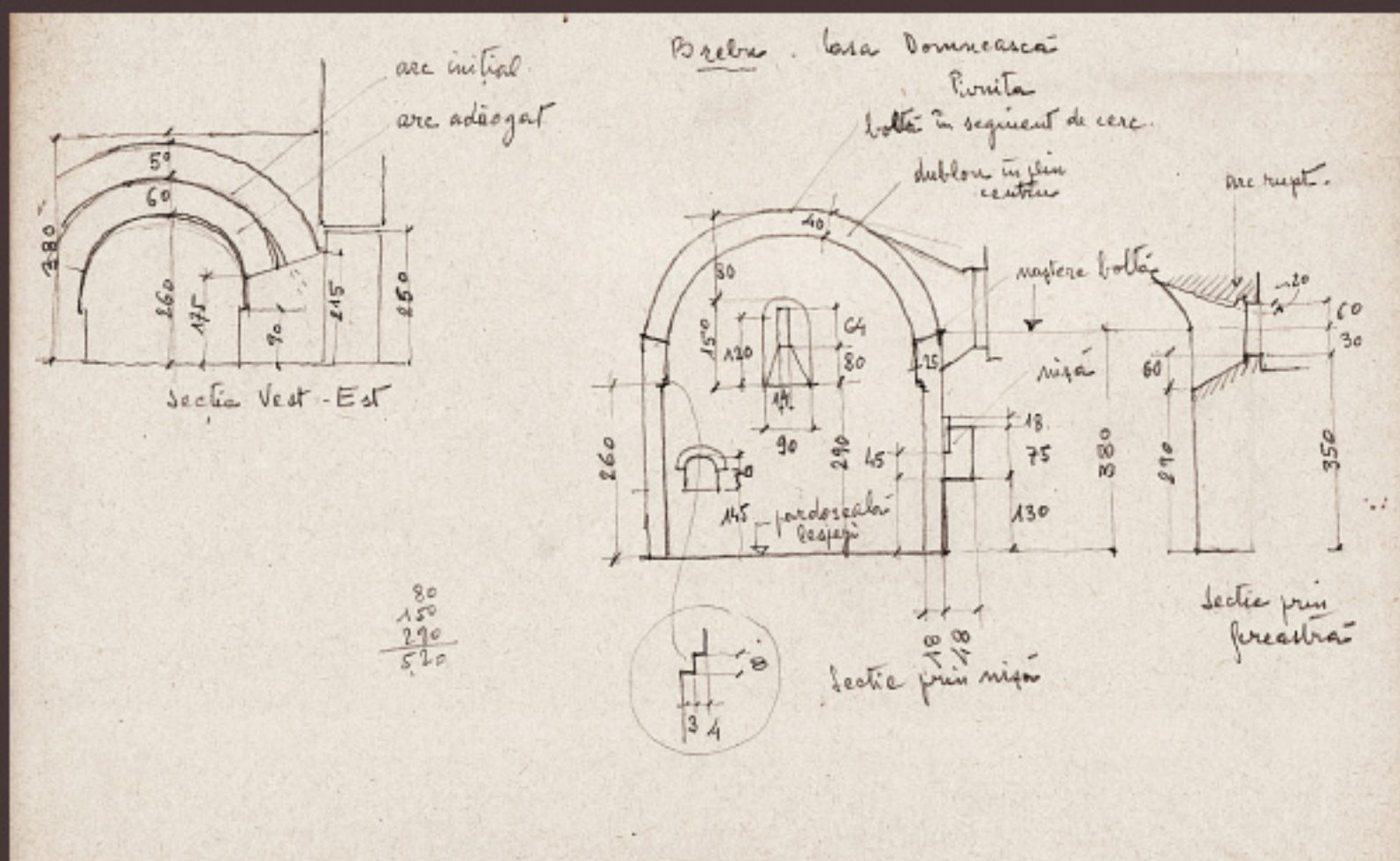
7

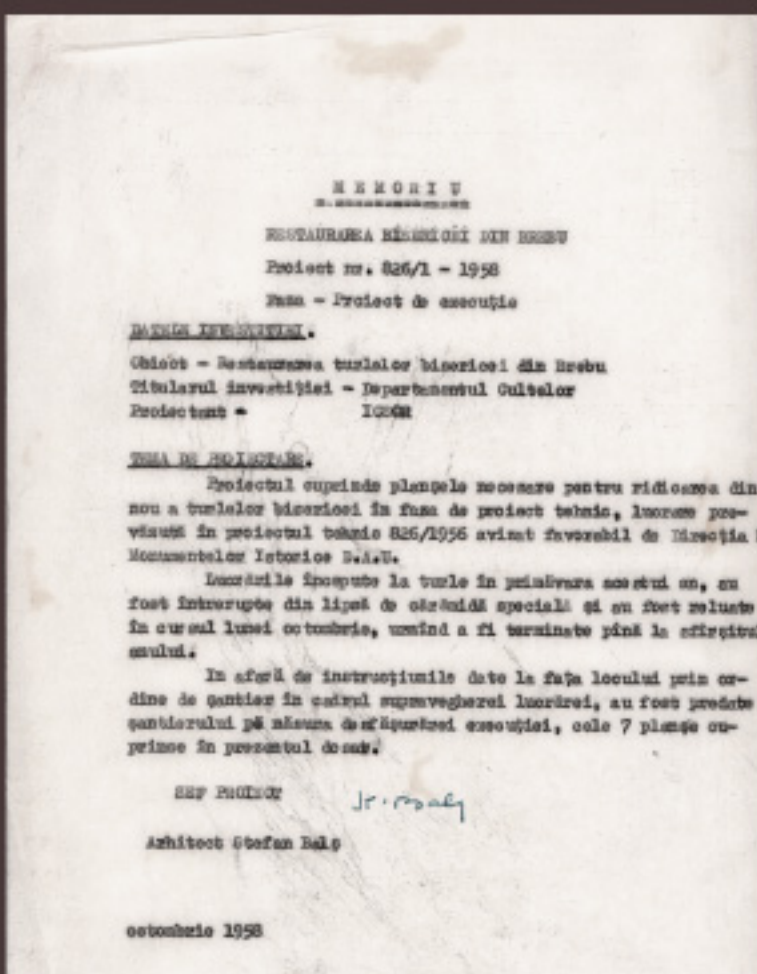
8

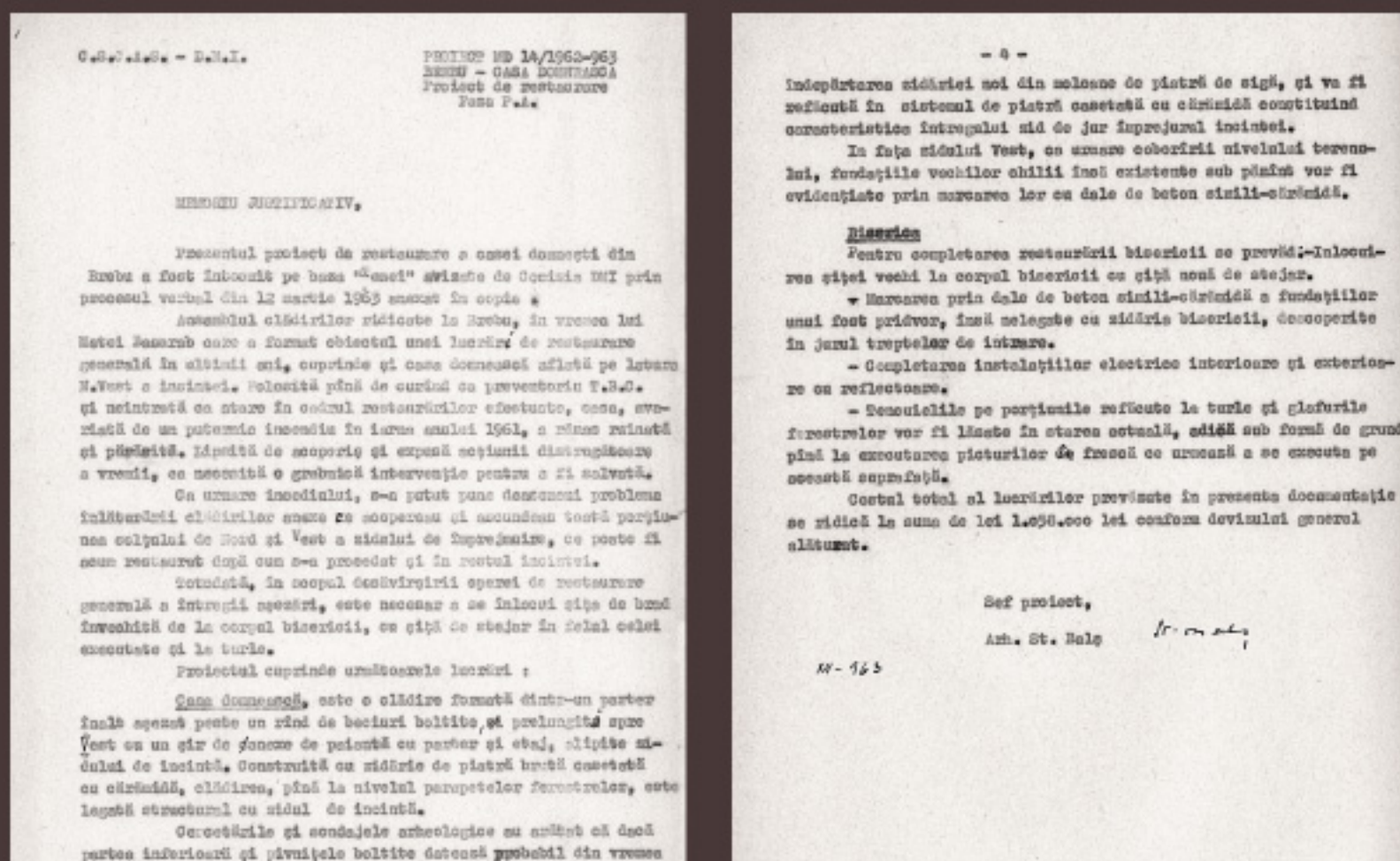
9

10

11

12

Legenda

- 1 Mănăstirea Brebu înainte de restaurare, foto Nicolae Țătu, 1929
- 2 Mănăstirea Brebu după restaurare, foto Gh. Marin, 1964
- 3 Mănăstirea Brebu, imagine actuală
- 4 Casa domnească înainte de restaurare, foto arh. Ștefan Balș, 1962
- 5 Casa domnească după restaurare, foto Gh. Marin, 1964
- 6 Casa domnească, imagine actuală
- 7 Restaurarea mănăstirii Brebu, detalii turta mare a bisericii, Pr. Nr. 826/1 - 1958, arh. Ștefan Balș
- 8 Casa domnească în timpul restaurării, foto arh. I. Dumitrescu, 1963
- 9 Biserica în timpul restaurării, foto arh. Eugenia Greceanu, 1957
- 10 Casa domnească, schițe situație existentă, 1962, arh. Ștefan Balș
- 11 Memoriu privind restaurarea bisericii din Brebu, Pr. Nr. 826/1 - 1958, arh. Ștefan Balș
- 12 Memoriu justificativ, Brebu - Casa domnească, proiect de restaurarea, Pr. MD 14/1962-963, arh. Ștefan Balș

Documente din arhiva I.N.P. - fond D.M.I. (7, 10, 11, 12)
Fotografii din fototeca I.N.P. (1, 2, 4, 5, 8, 9)

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

RESTAURATORI ROMÂNI
Arhitectul Ștefan Balș
[1902-1994]

MĂNĂSTIREA HUREZI

1

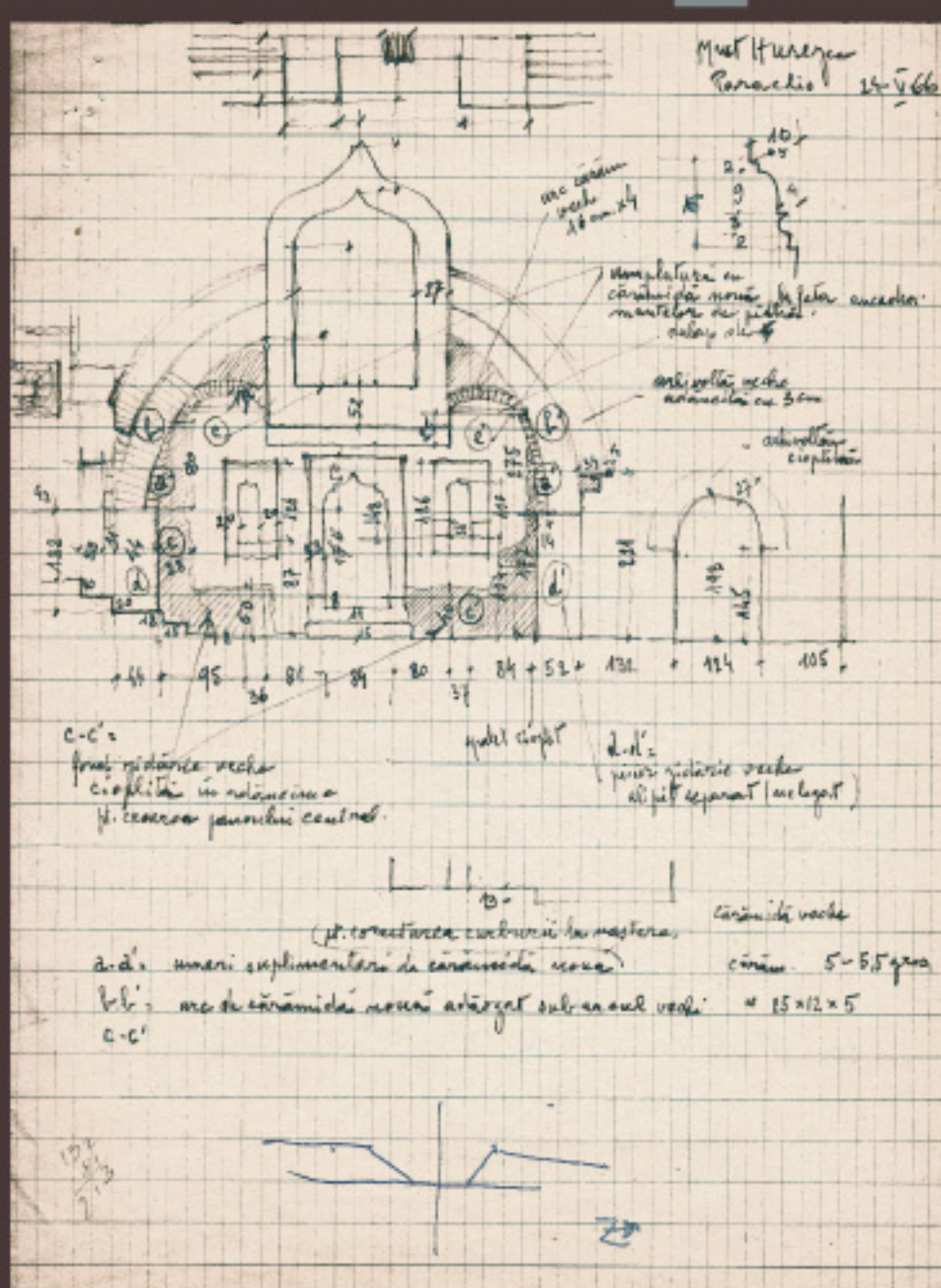
2

3

4

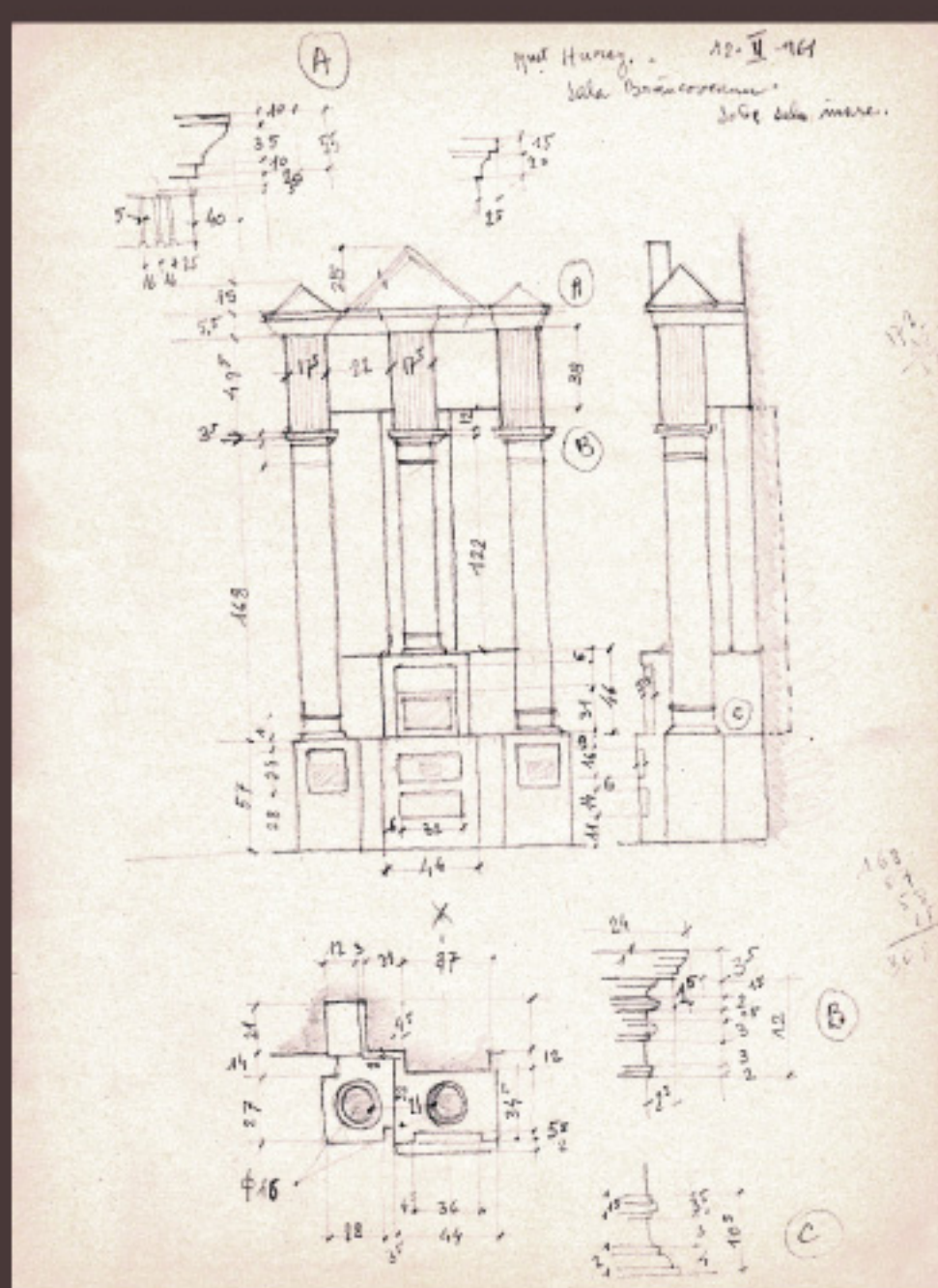
5

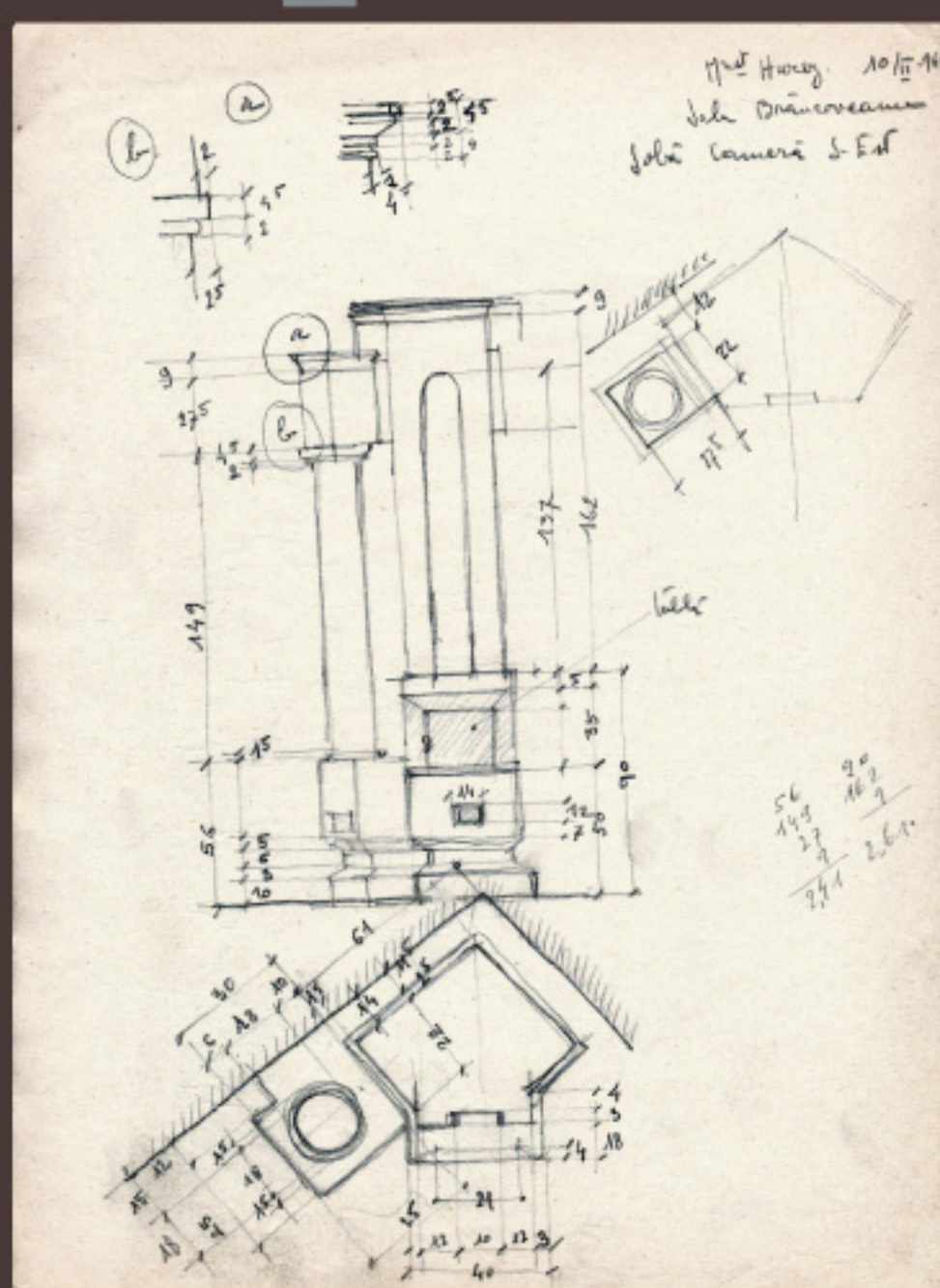
6

7

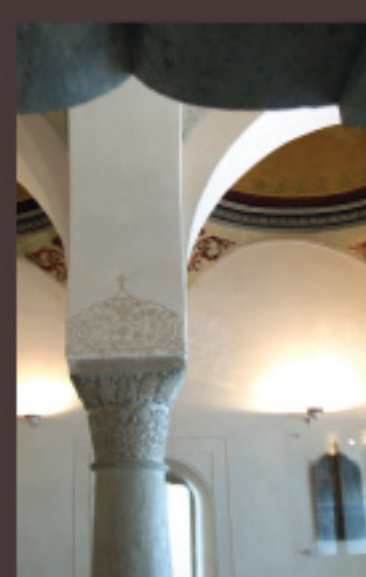
8

9

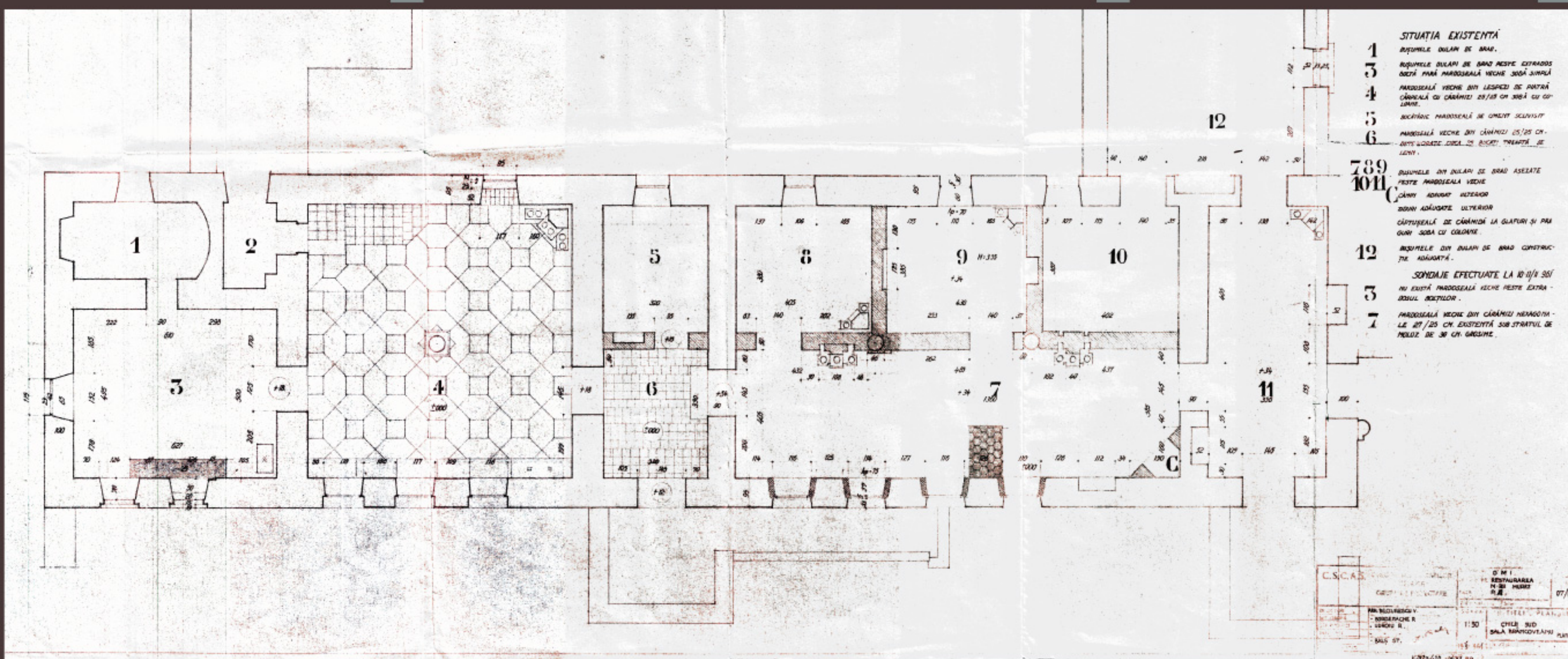
10

11

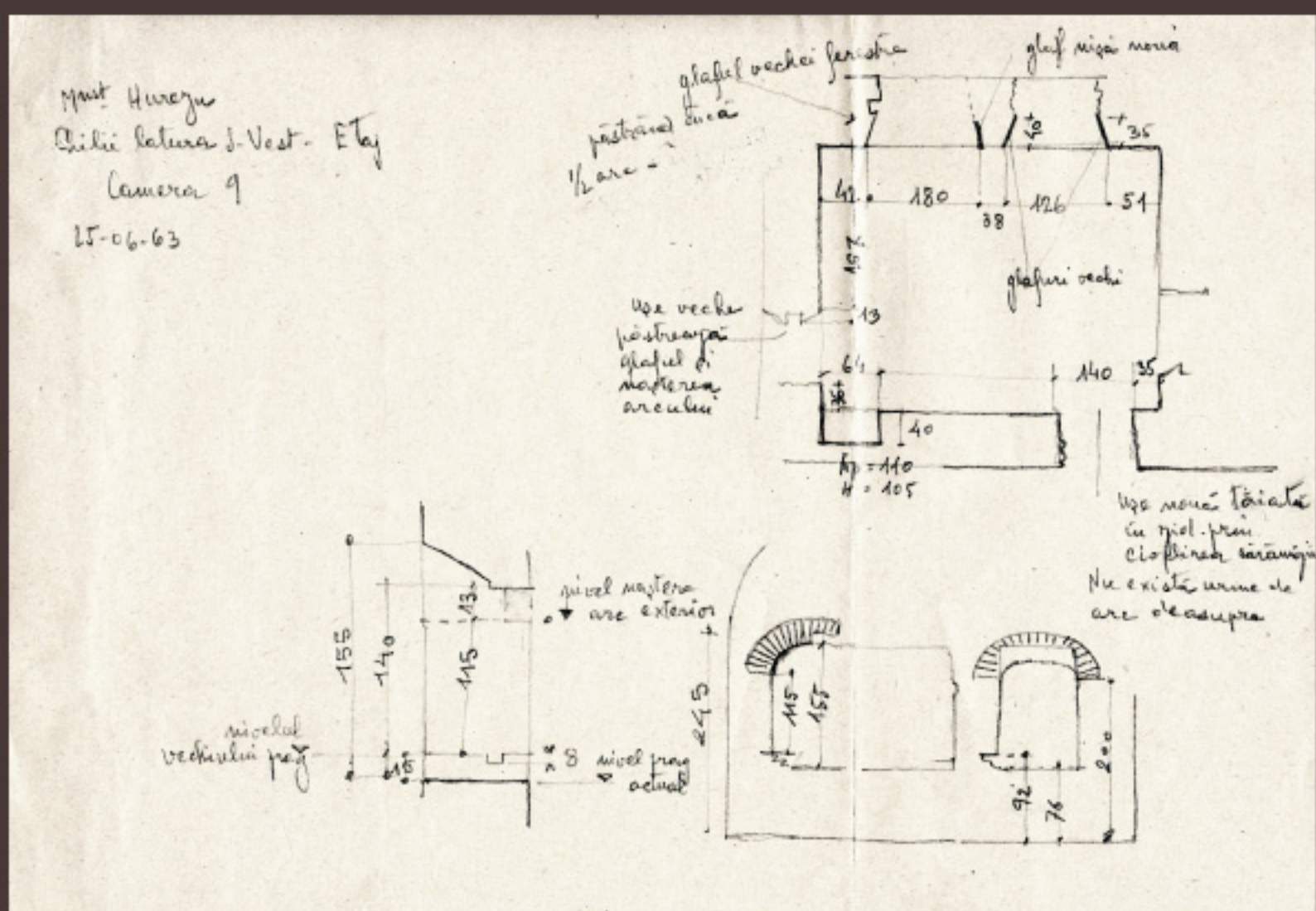

12

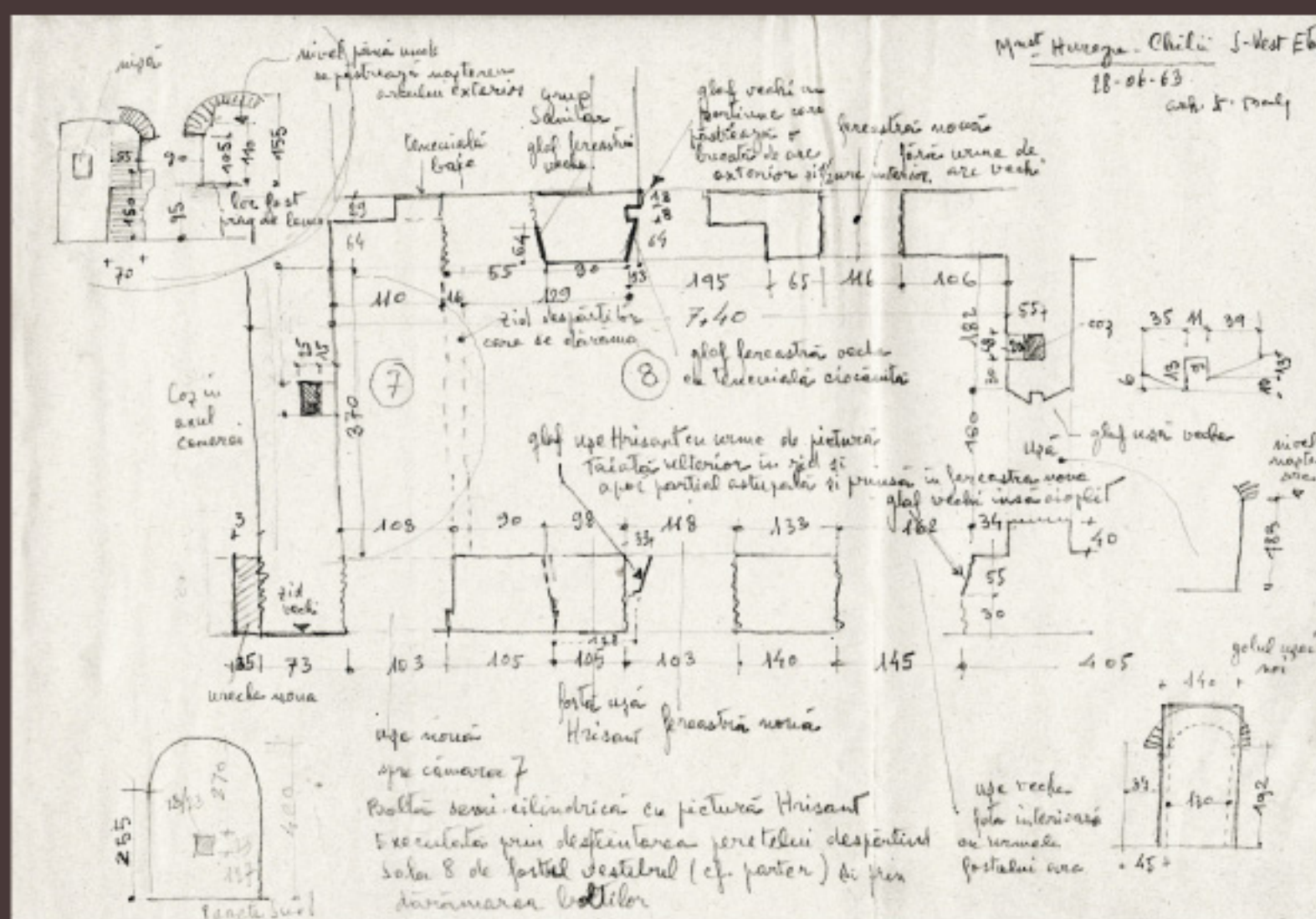

13

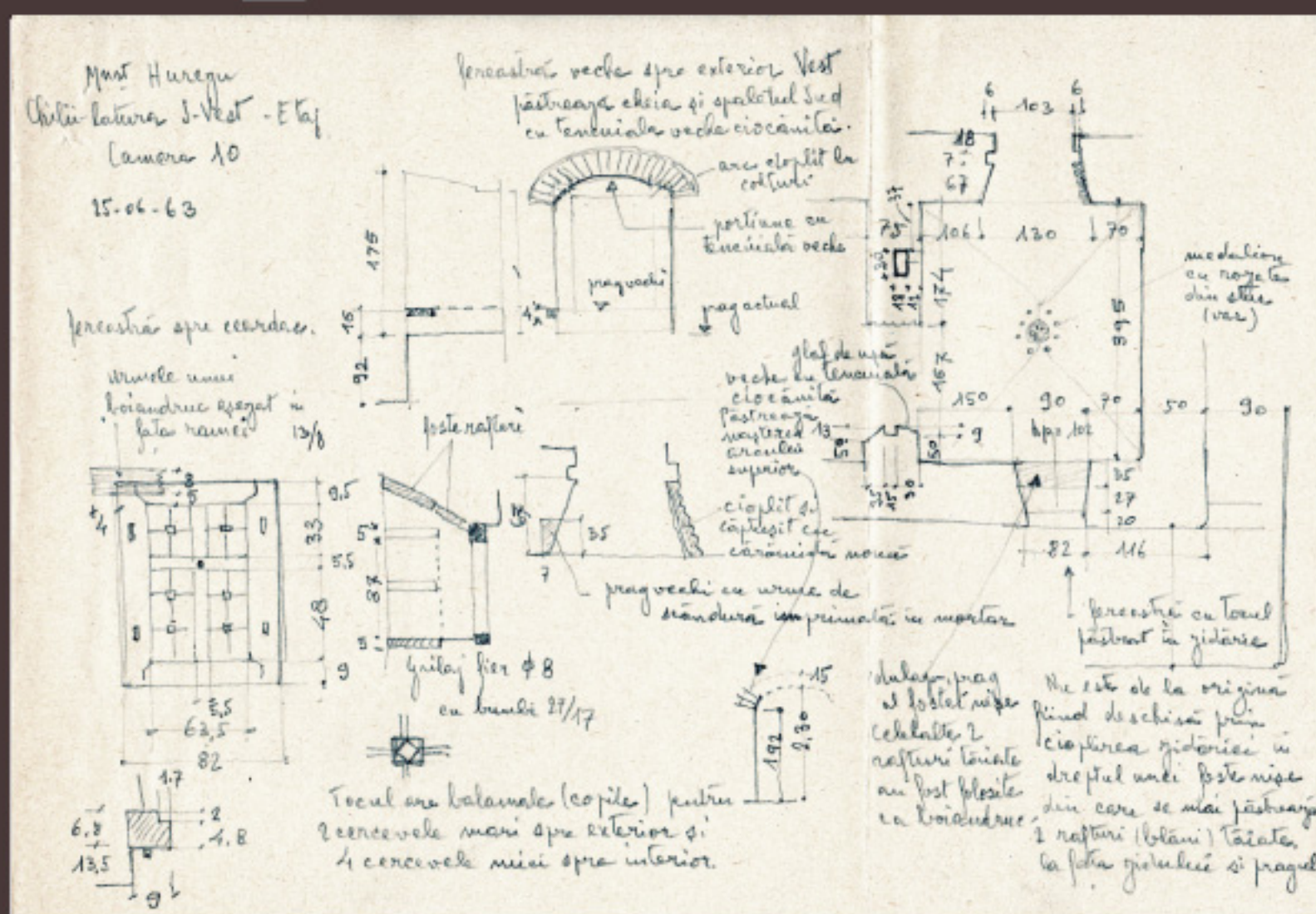
Mănăstirea Hurezi (1690-1706), ctitoria lui Constantin Brâncoveanu, este restaurată de arhitectul Ștefan Balș în perioada 1961-1975, după restaurarea arhitectului Ion D. Traianescu de la începutul secolului XX. Este o restaurare generală. Arhitectul Ștefan Balș intervine asupra formei învelitorilor, a deschiderilor ferestrelor, asupra scârilor de acces la foișoare. În Casele domnești (1691-1693), restaurează locuința lui Constantin Brâncoveanu, desființează compartimentările interioare, reconstituind spațiul original, care este amenajat muzeistic. Sunt înlăturate tavanele care ascundeau boltile chiliilor la incinta mare a mănăstirii. Sunt restaurate Bolnița, ruinele Caselor Doamnei Marica și Foișorul. Sunt refăcute zidurile de împrejurire și este amenajată incinta.

14

15

16

Legenda

1	Pridvorul Bisericii Sfinții Împărați Constantin și Elena, foto arh. Eugenia Greceanu	3	Incinta latura de sud, Casele Domnești	5	Schiță pentru relevul fațadei trapezei	8	Relevul sobei aflate în actuala Sală Brâncoveanu	11	Casele Domnești, imagine actuală	14	Schiță pentru relevul camerei nr. 9 Sală Brâncoveanu
2	Pridvorul Bisericii Sfinții Împărați Constantin și Elena, imagine actuală	4	Incinta latura nord, Corp chiliilor	6	Fațada trapezei, înainte de restaurare	7	Fațada trapezei, imagine actuală	9	Relevul sobei de colț aflate în actuala Sală Brâncoveanu	12	Arhitectul Ștefan Balș la Mănăstirea Hurezi
								10	Casele Domnești, în curs de restaurare, foto arh. Eugenia Greceanu	13	Casa Domnească, situația existentă înainte de restaurare
										15	Schiță pentru relevul Sala Brâncoveanu
										16	Schiță pentru relevul Sala Brâncoveanu

Documente din arhiva I.N.P. - fond C.M.I. (5, 6, 7, 9, 10) | Fotografii din fototeca I.N.P. (1, 3, 4, 8)

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecților" în anul 2016

Legenda

1 Cetatea Neamțului în timpul restaurării. Incintă, latura est. 1968

2 Cetatea Neamțului în timpul restaurării. Incintă, latura vest. 1968

3 Cetatea Neamțului în timpul restaurării. Incintă, turn sud-est. 1968

4 Cetatea Neamțului în timpul restaurării. Incintă, turn sud-est. 1968

Fotografii din fototeca I.N.P., autor arh. Ștefan Balș

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

RESTAURATORI ROMÂNI
Arhitectul Ștefan Balș
[1902-1994]

CETATEA NEAMȚULUI

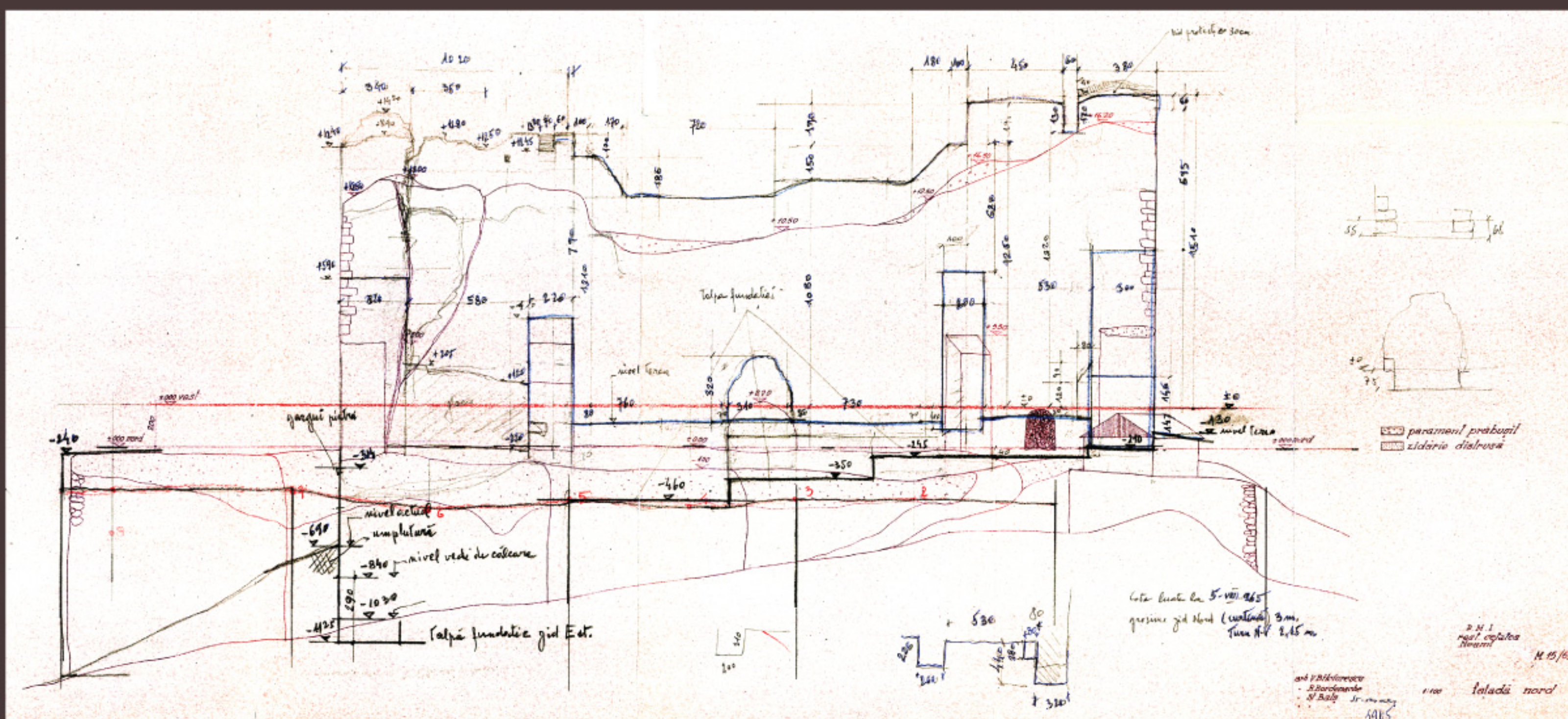
1

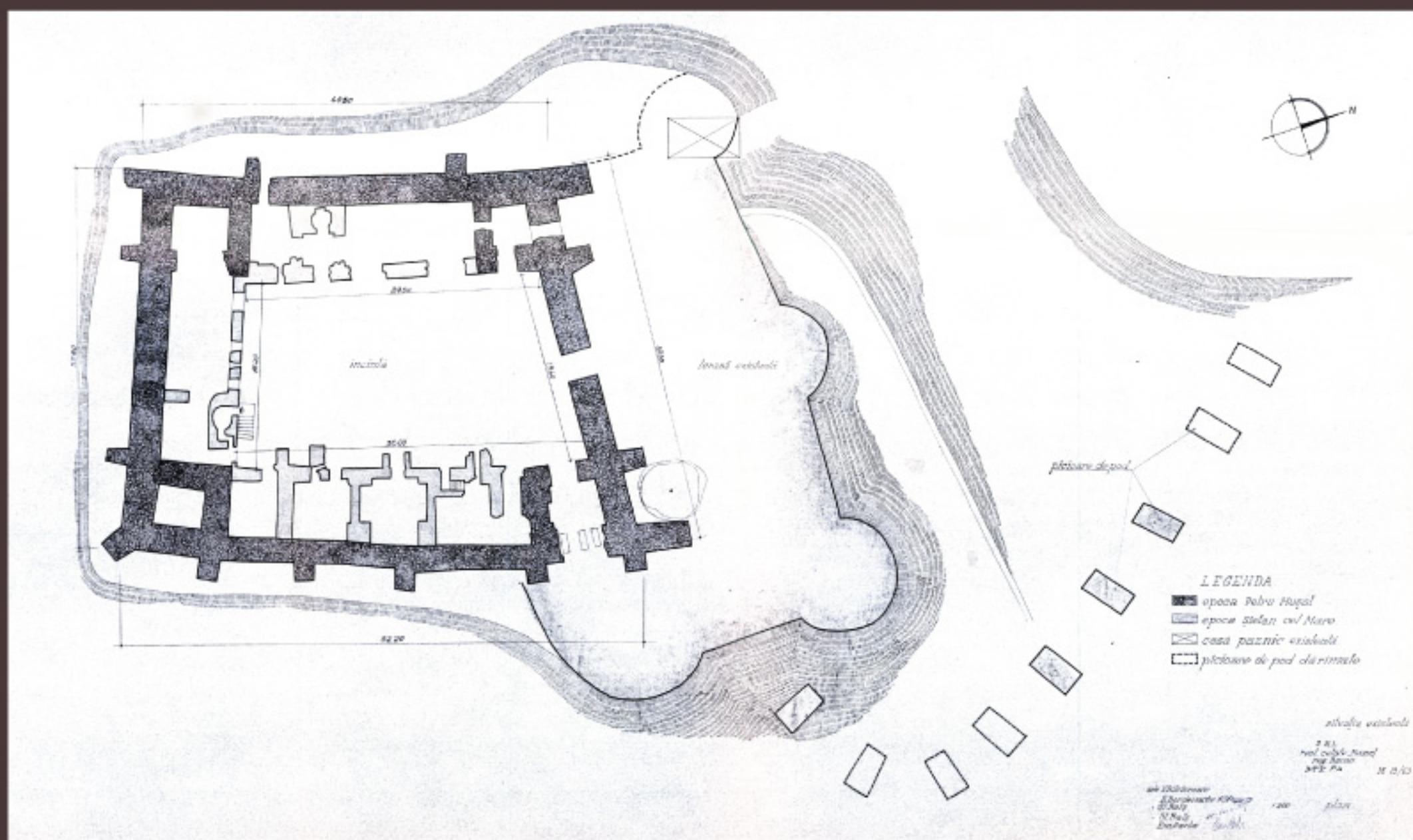
2

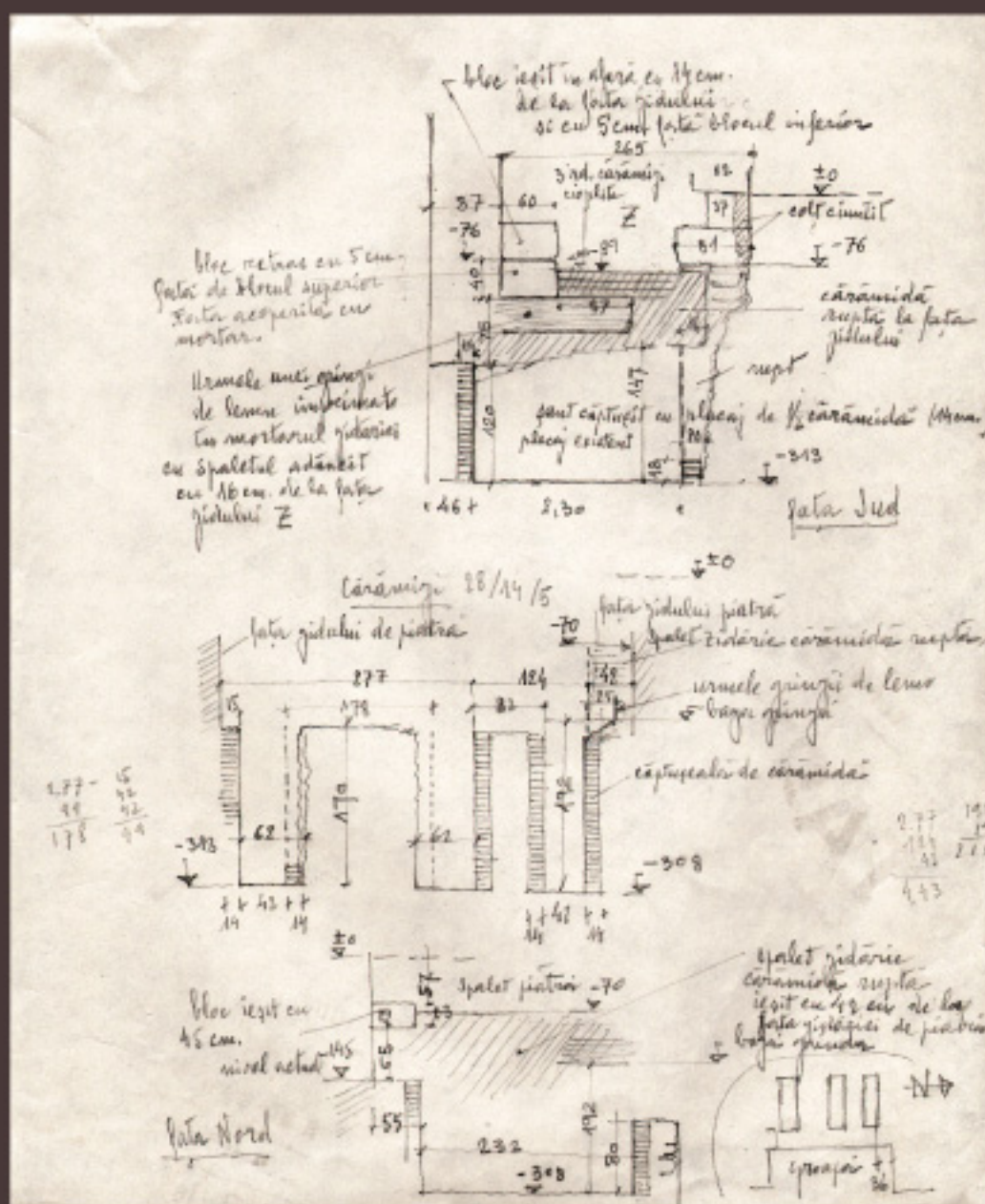
3

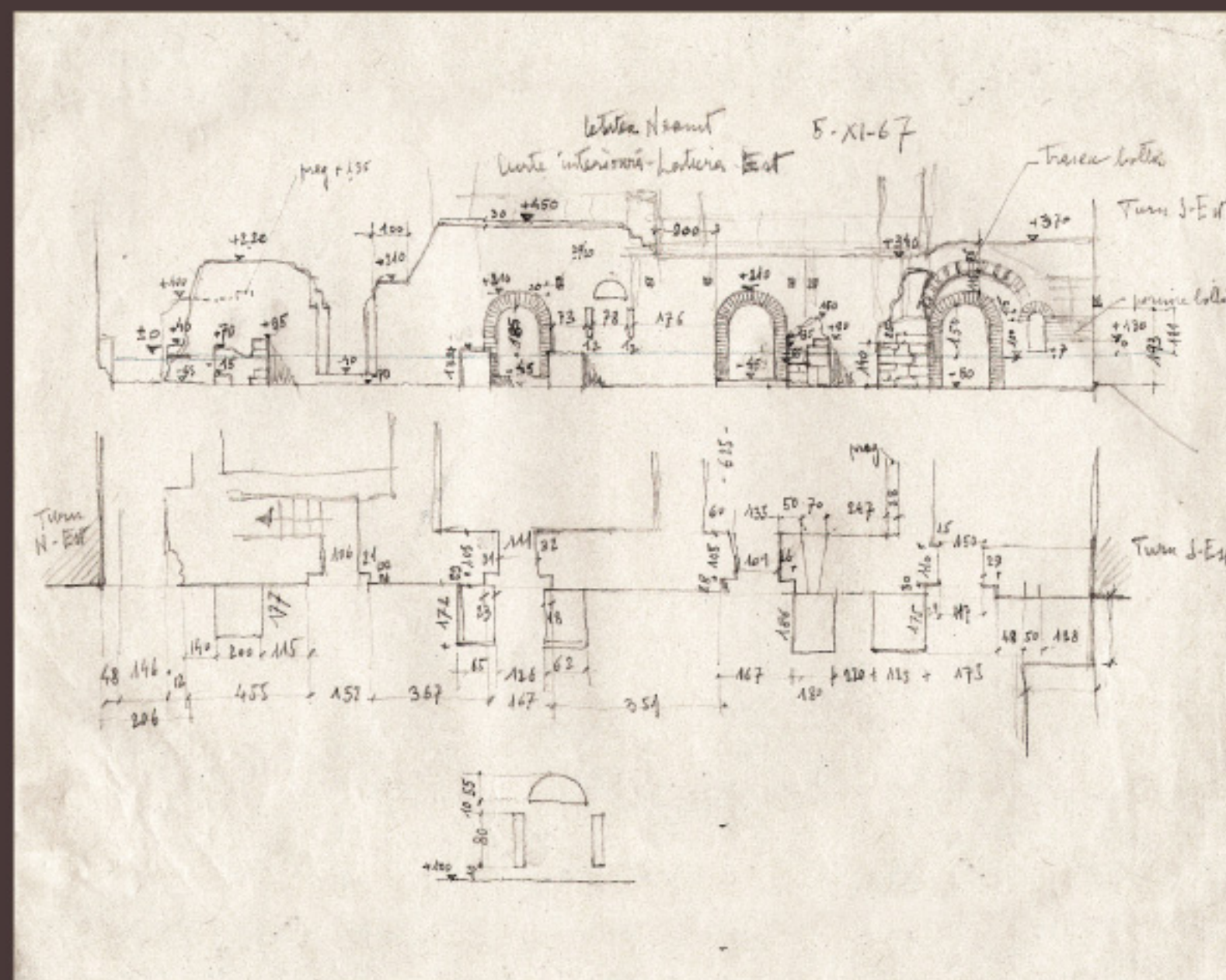
4

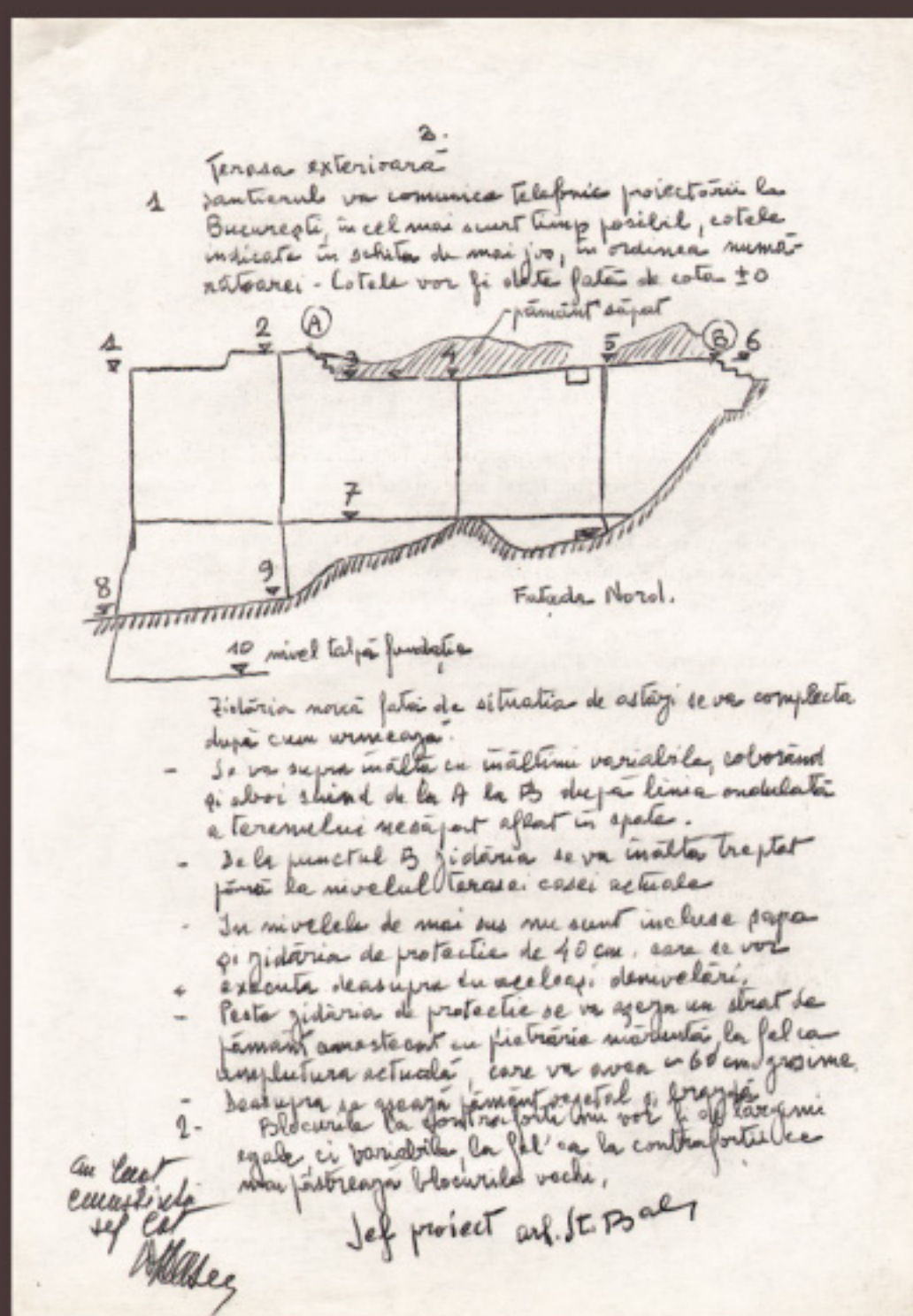
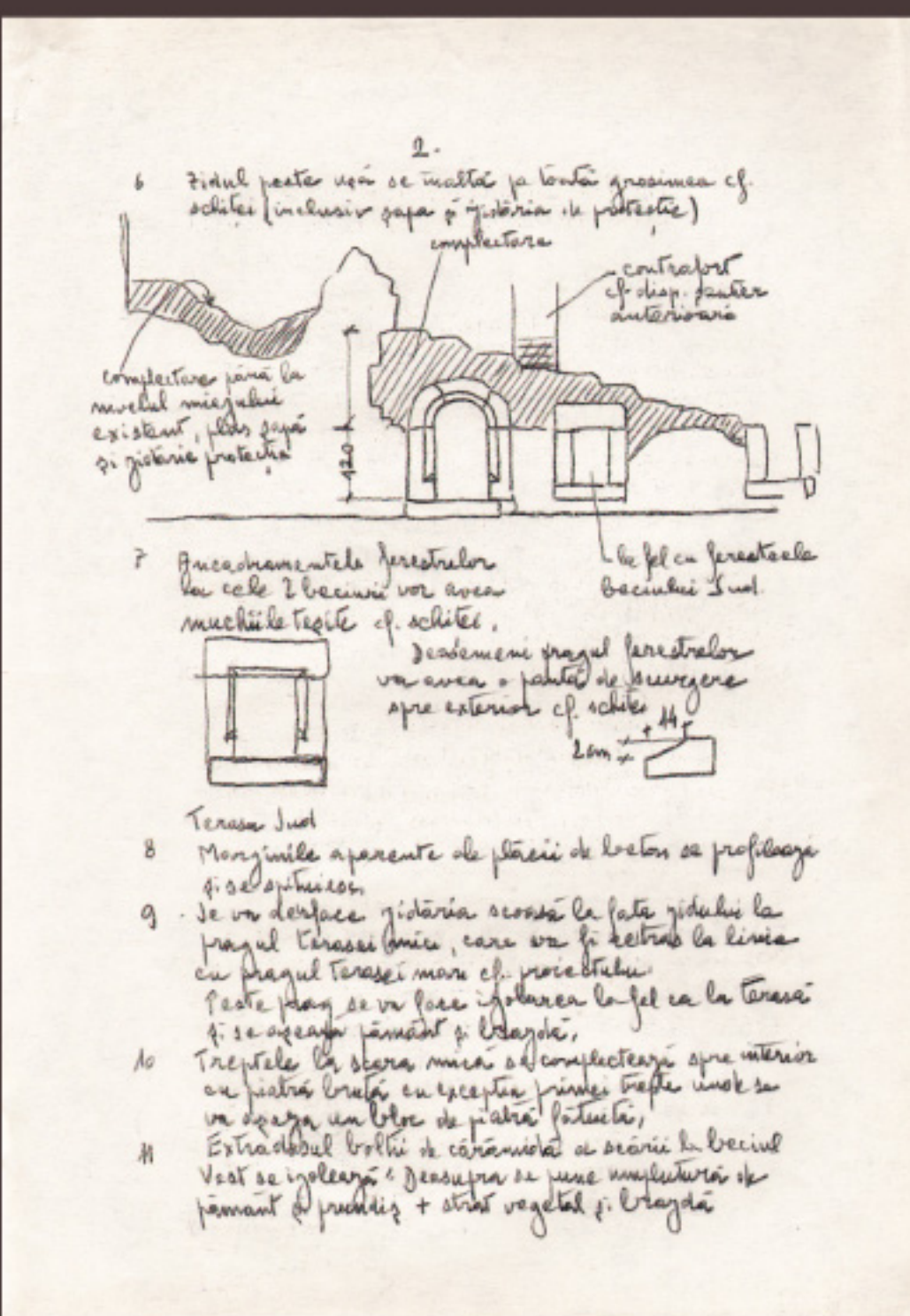
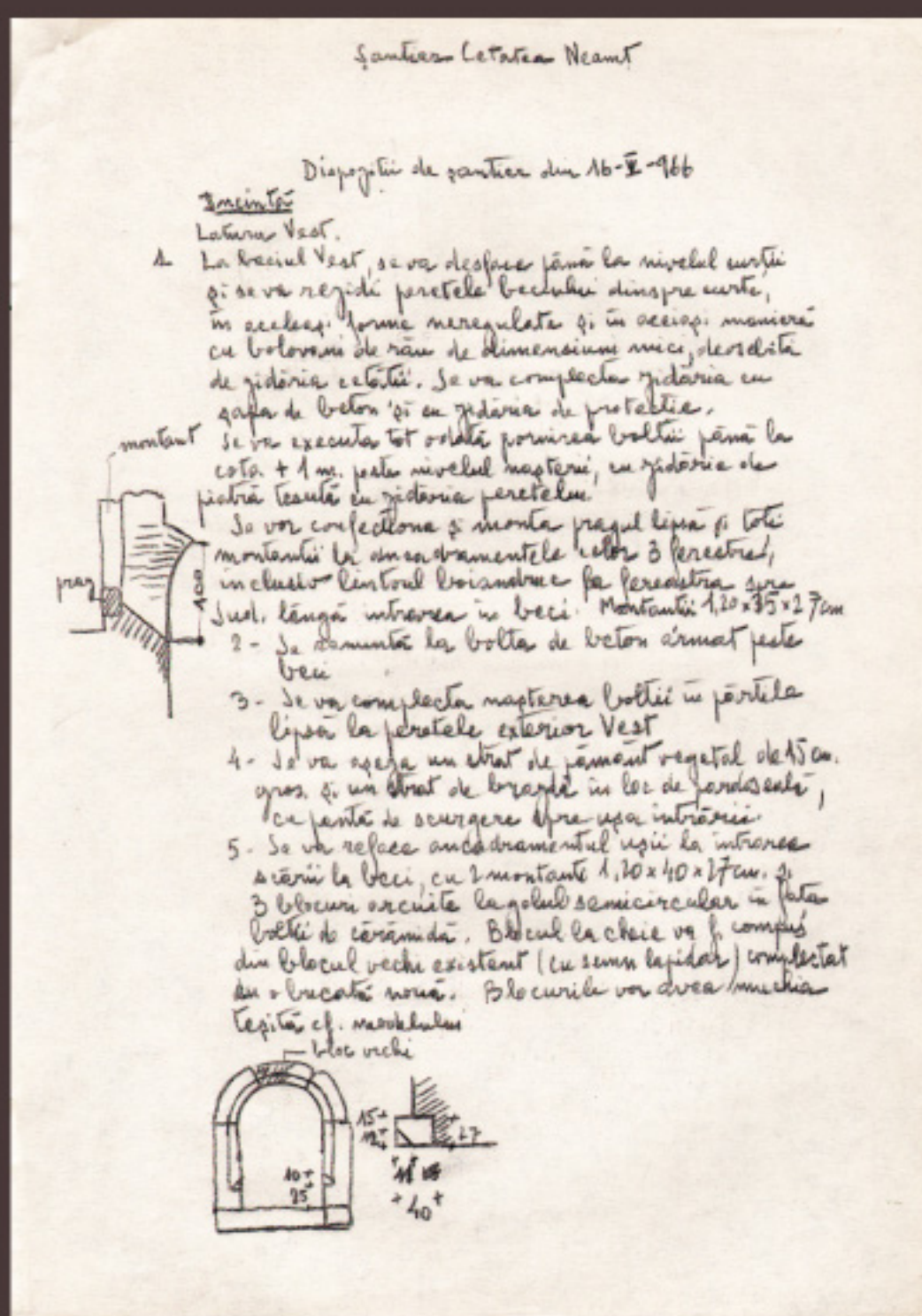
5

6

7

9

Legenda

- Cetatea Neamțului înainte de restaurare, foto St. Butak, 1954
- Cetatea Neamțului în timpul restaurării, foto S. Machedon, 1966
- Cetatea Neamțului după de restaurare, foto S. Machedon, 1973
- Fațada Nord - proiect restaurare, 1965, arh. Ștefan Balș
- Plan - situația existentă, 1963, arh. Ștefan Balș
- Poarta Est - schiță, 1969, arh. Ștefan Balș
- Curtea interioară latura Est - schiță, 1967, arh. Ștefan Balș
- Dispoziție de șantier, 1966, arh. Ștefan Balș

Ștefan Balș, împreună cu Constantin (Dinu) Odobescu și Gheorghe Florescu la Cetatea Neamțului, 1982 - fotografie din arhiva Ion Godeanu

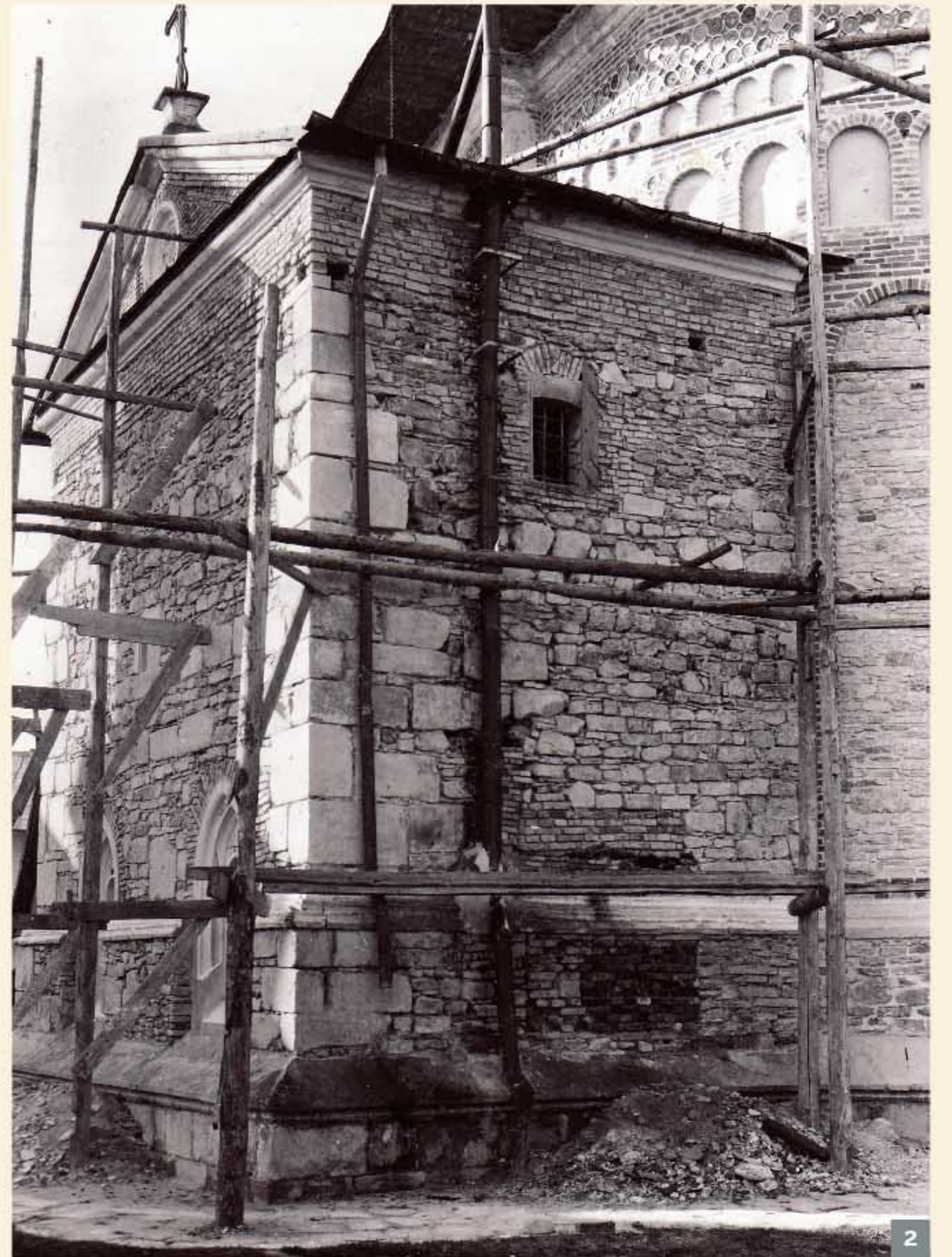
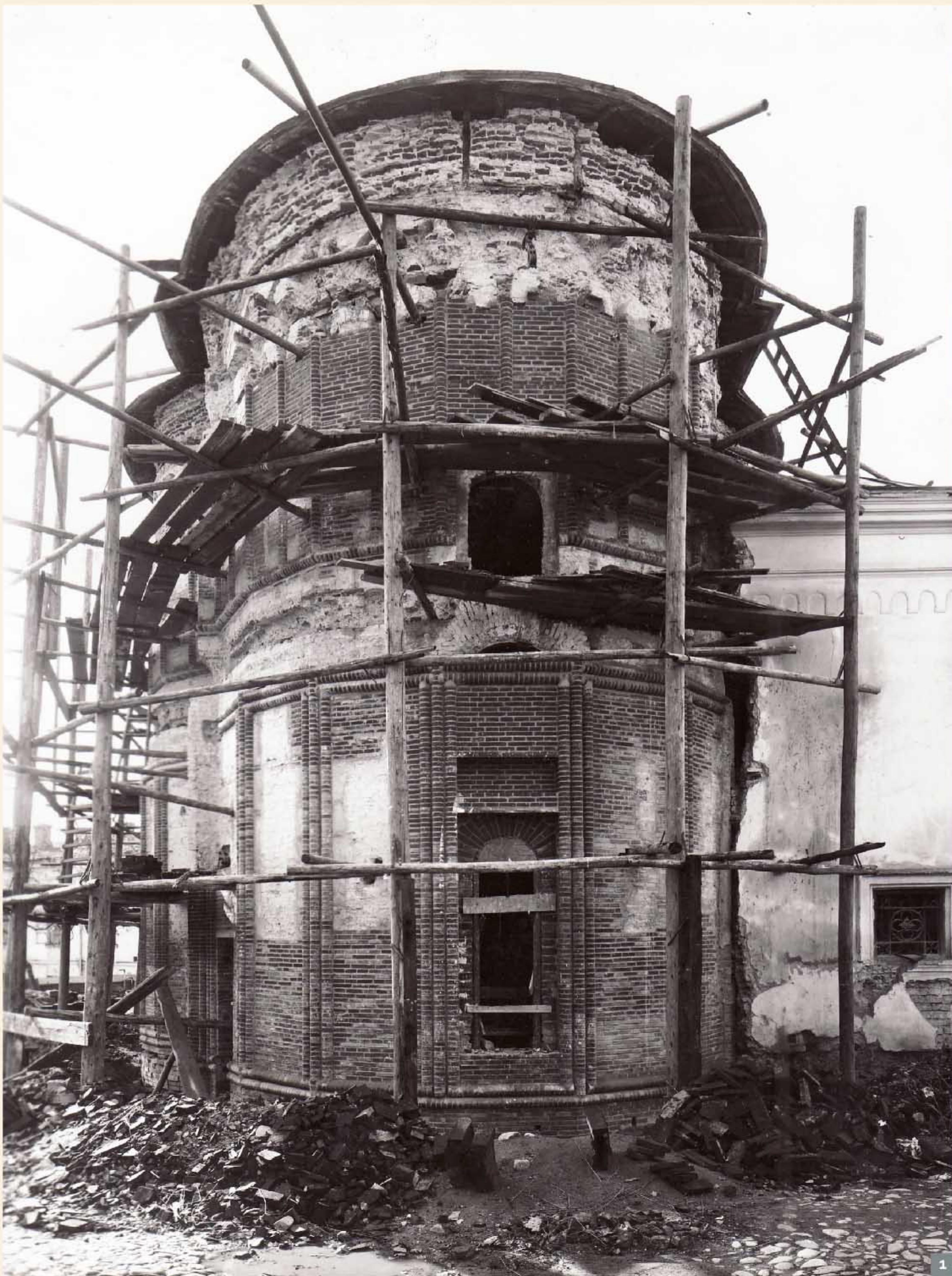
Documente din arhiva I.N.P. - fond D.M.I. (4, 5, 6, 7, 8)
Fotografii din fototeca I.N.P. (1, 2, 3)

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

Legenda

- 1 Biserica Cretulescu, București. Fațada est în timpul restaurării. Foto W.Weiss, 1933
- 2 Biserica "Înălțarea Domnului" a mănăstirii Neamț. Vedere spre vestmântăria bisericii în timpul restaurării, latura est. Spărtura orizontală, deasupra soclului, umplută cu cărămizi, este făcută pentru coș. Cea verticală, în stânga, deasupra, este începutul săpatului coșului în zidărie, care în urmă s-a făcut în exterior, după cum se vede. Umplutura de cărămizi între cele două profile ale soclului poate să reprezinte o veche fereastră astupată. După vechile planuri, vestmântăria era pe această parte. Foto și explicații arh. Ștefan Balș, 1932

- 3 Biserica Episcopală "Sfânta Paraschiva", Roman. Vedere dinspre sud în timpul restaurării. Foto arh. Ștefan Balș, 1937
- 4 Mănăstirea Moldovița. Clisiarnița, înainte de restaurare. Foto Șt. Butak, 1954
- 5 Mănăstirea Moldovița. Clisiarnița, înainte de restaurare. Vedere interioară. Foto Șt. Butak, 1954

Fotografii din fototeca I.N.P.

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

RESTAURATORI ROMÂNI
Arhitectul Ștefan Balș
[1902-1994]

MĂNĂSTIREA MOLDOVIȚA

1

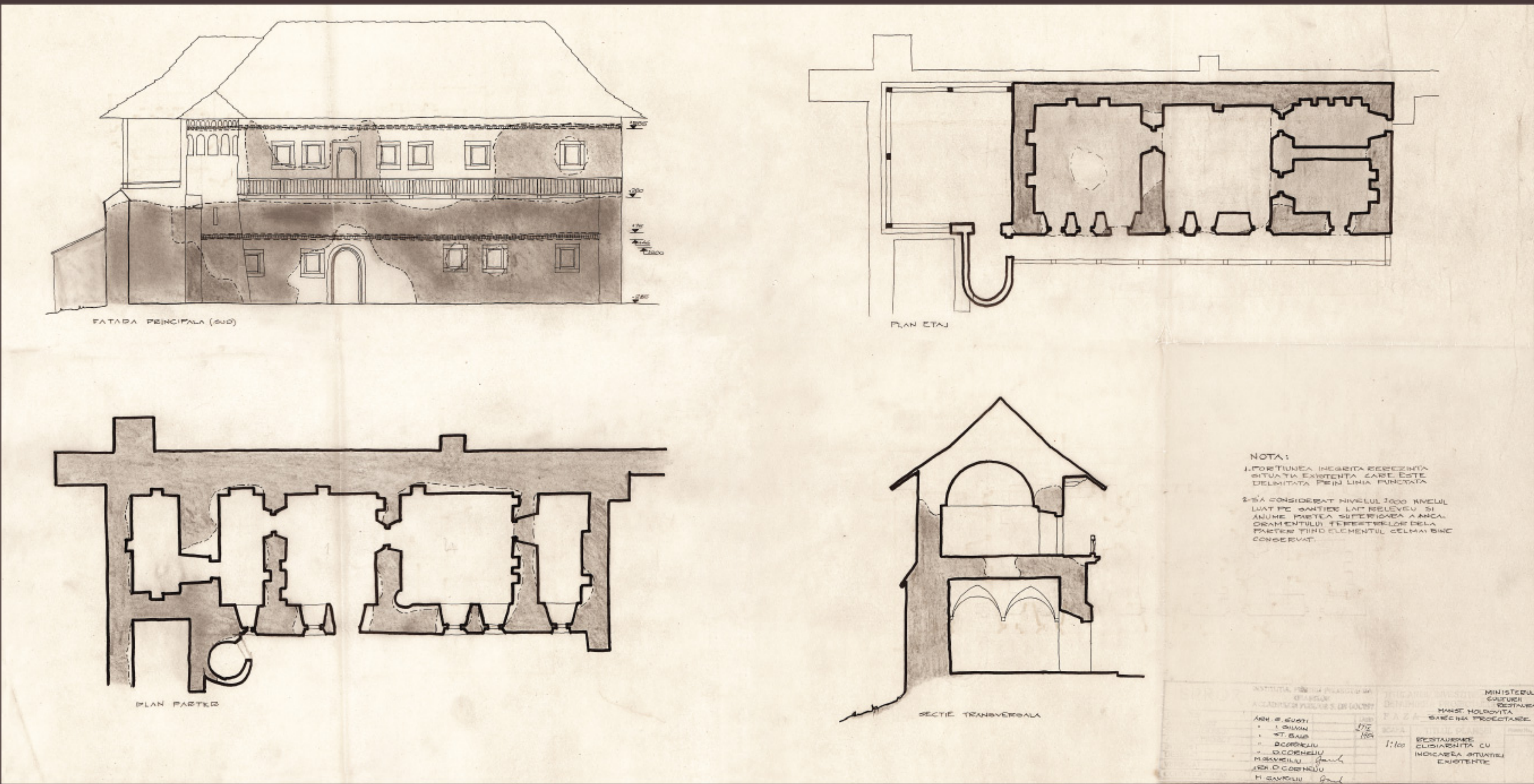
2

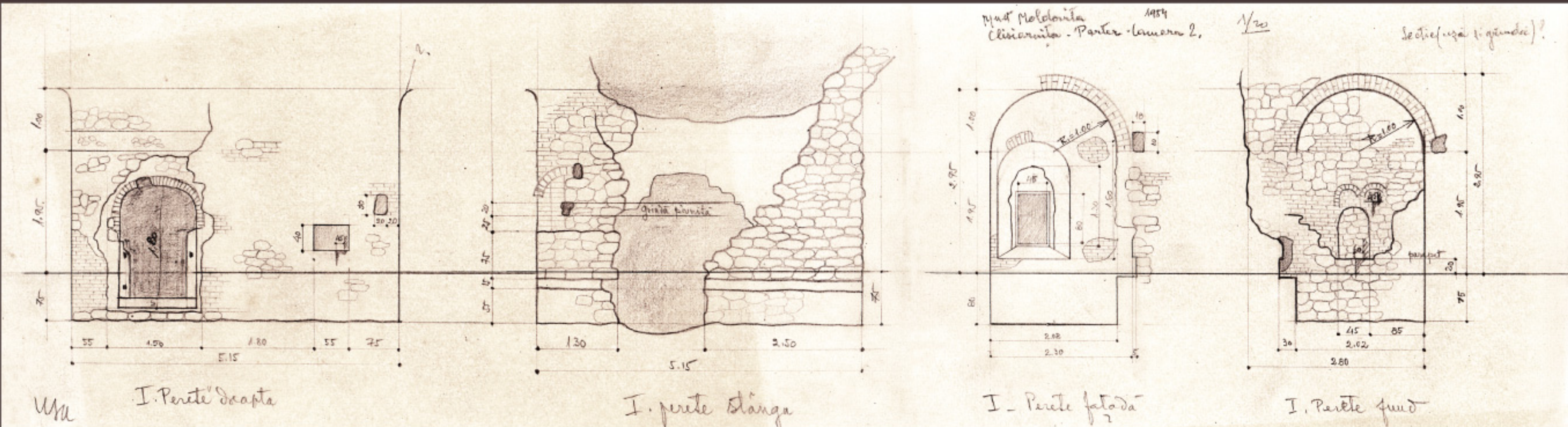
3

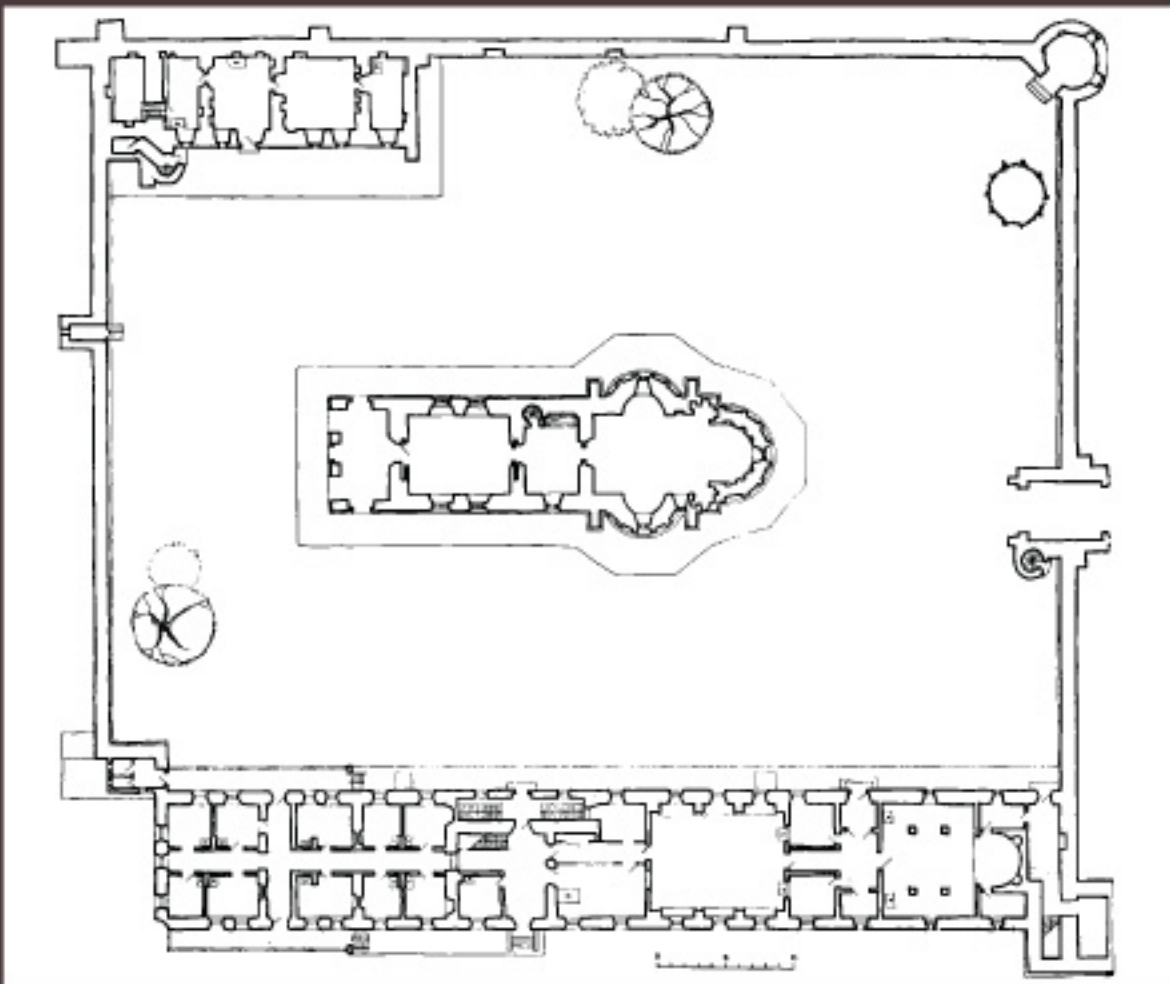
4

5

6

7

1. Biserica „Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1954

2. Biserica „Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița, imagine actuală

3. Clisiarnița înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1954

4. Clisiarnița, imagine actuală

5. Proiect restaurare clisiarniță cu indicarea situației existente, 1954, arh. Ștefan Balș

6. Clisiarnița – parter, schițe, 1954, arh. Ștefan Balș

7. Plan de situație (Ștefan Balș, Corina Nicolescu, Mănăstirea Moldovița, Ed. Tehnică, București, 1958)

8. Dispoziție de șantier, 1970, arh. Ștefan Balș

1. Biserica „Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1954

2. Biserica „Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița, imagine actuală

3. Clisiarnița înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1954

4. Clisiarnița, imagine actuală

5. Proiect restaurare clisiarniță cu indicarea situației existente, 1954, arh. Ștefan Balș

6. Clisiarnița – parter, schițe, 1954, arh. Ștefan Balș

7. Plan de situație (Ștefan Balș, Corina Nicolescu, Mănăstirea Moldovița, Ed. Tehnică, București, 1958)

8. Dispoziție de șantier, 1970, arh. Ștefan Balș

1. Biserica „Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1954

2. Biserica „Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița, imagine actuală

3. Clisiarnița înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1954

4. Clisiarnița, imagine actuală

5. Proiect restaurare clisiarniță cu indicarea situației existente, 1954, arh. Ștefan Balș

6. Clisiarnița – parter, schițe, 1954, arh. Ștefan Balș

7. Plan de situație (Ștefan Balș, Corina Nicolescu, Mănăstirea Moldovița, Ed. Tehnică, București, 1958)

8. Dispoziție de șantier, 1970, arh. Ștefan Balș

Legenda

- 1 Biserica „Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1954
- 2 Biserica „Buna-Vestire” a Mănăstirii Moldovița, imagine actuală
- 3 Clisiarnița înainte de restaurare, foto Șt. Butak, 1954
- 4 Clisiarnița, imagine actuală
- 5 Proiect restaurare clisiarniță cu indicarea situației existente, 1954, arh. Ștefan Balș
- 6 Clisiarnița – parter, schițe, 1954, arh. Ștefan Balș
- 7 Plan de situație (Ștefan Balș, Corina Nicolescu, Mănăstirea Moldovița, Ed. Tehnică, București, 1958)
- 8 Dispoziție de șantier, 1970, arh. Ștefan Balș

Documente din arhiva I.N.P., fond D.M.I. (5, 8, 9, 13, 14, 15.)
Fotografii din fototeca I.N.P. (1, 6, 10)
Fotografie din arhiva Ion Codeanu (12)

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

8

RESTAURATORI ROMÂNI
Arhitectul Ștefan Balș
[1902-1994]

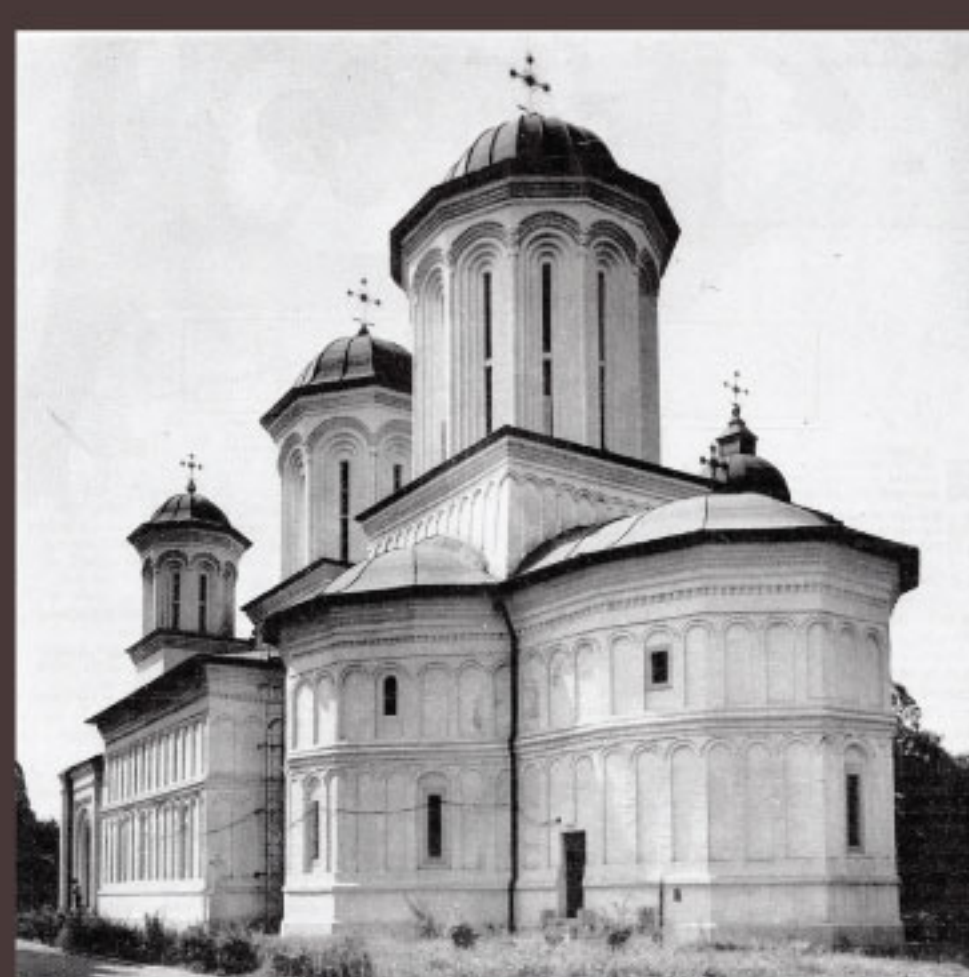
MĂNĂSTIREA RADU VODĂ

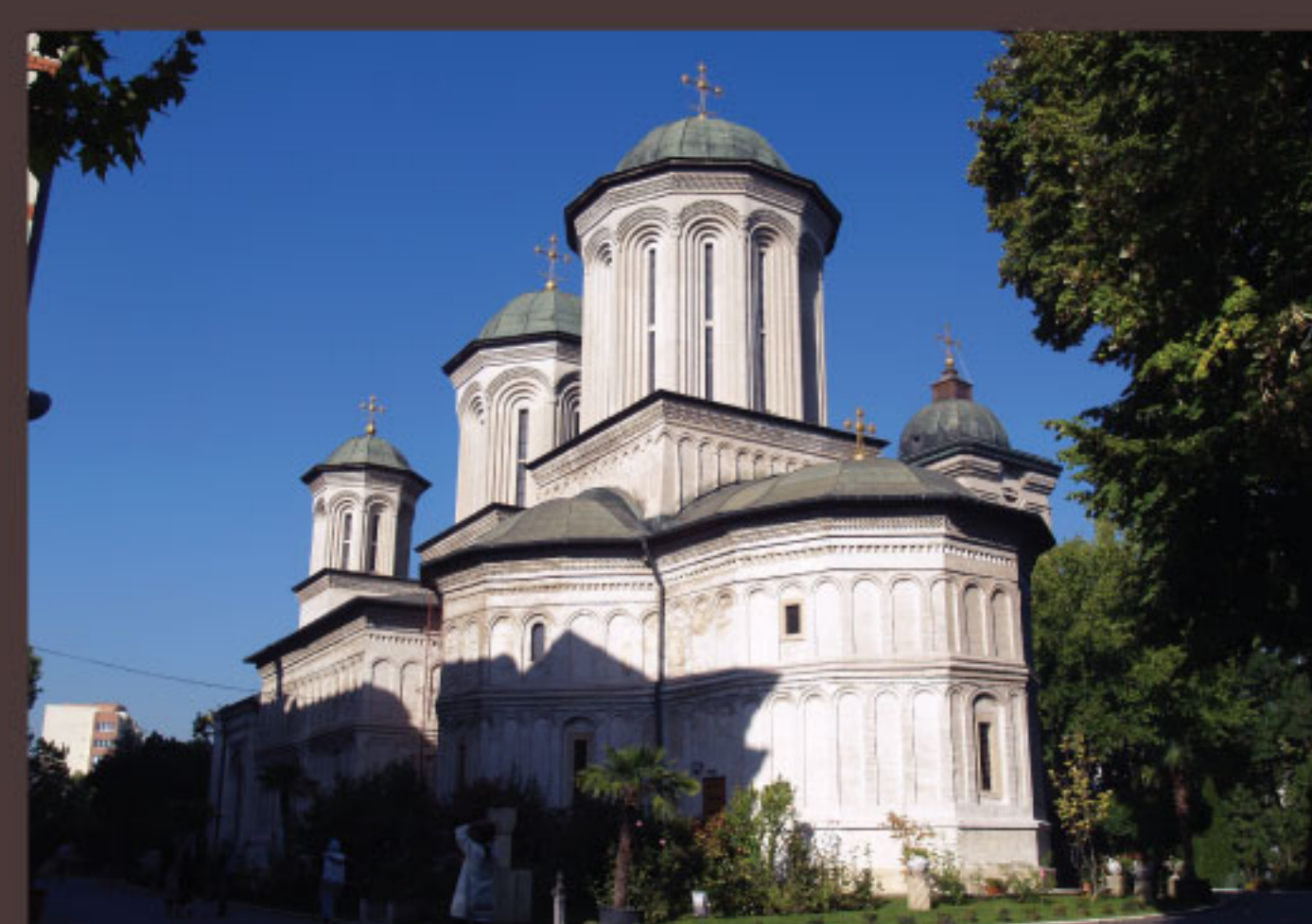
1

2

3

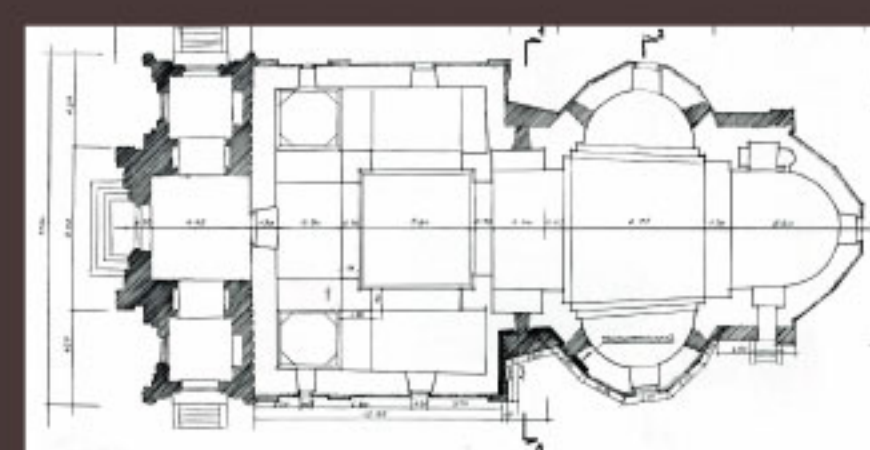
4

Mănăstirea Radu Vodă, distrusă de Sinan Pașa în 1599, a fost reconstruită din temelie în anul 1614 de voievodul Radu Mihnea.

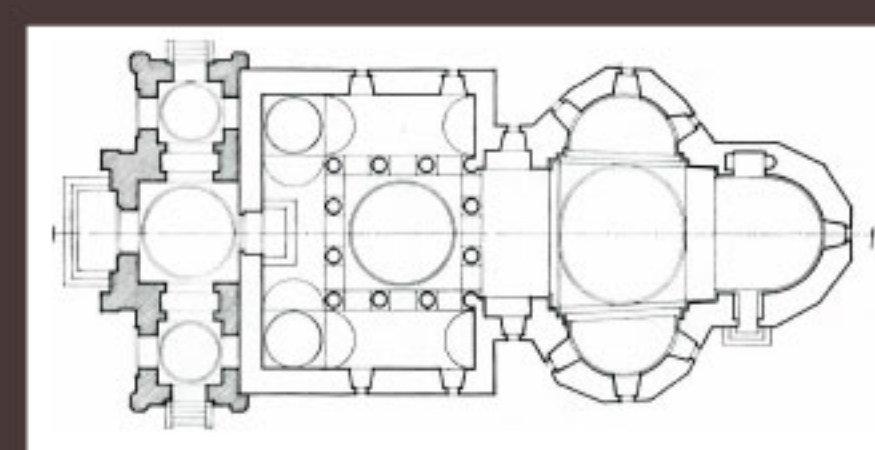
Biserica pierduse turlele la cutremurul din anul 1802 iar în anul 1860 fusese reconstruită în stil neogotic cu adăugarea unui pridvor cu fronton. Arhitectul Ștefan Balș, în anii 1962-1964 și 1970-1974, restaurează turnul clopotniță și înlătură intervențiile neogotice ale bisericii, păstrează pridvorul, dar înlătură frontonul. Pe baza cercetărilor arheologice și de parament interior se revine la o soluție planimetrică și spațială derivată din Mănăstirea Argeșului, reconstituindu-se turlele cu întregul sistem de susținere.

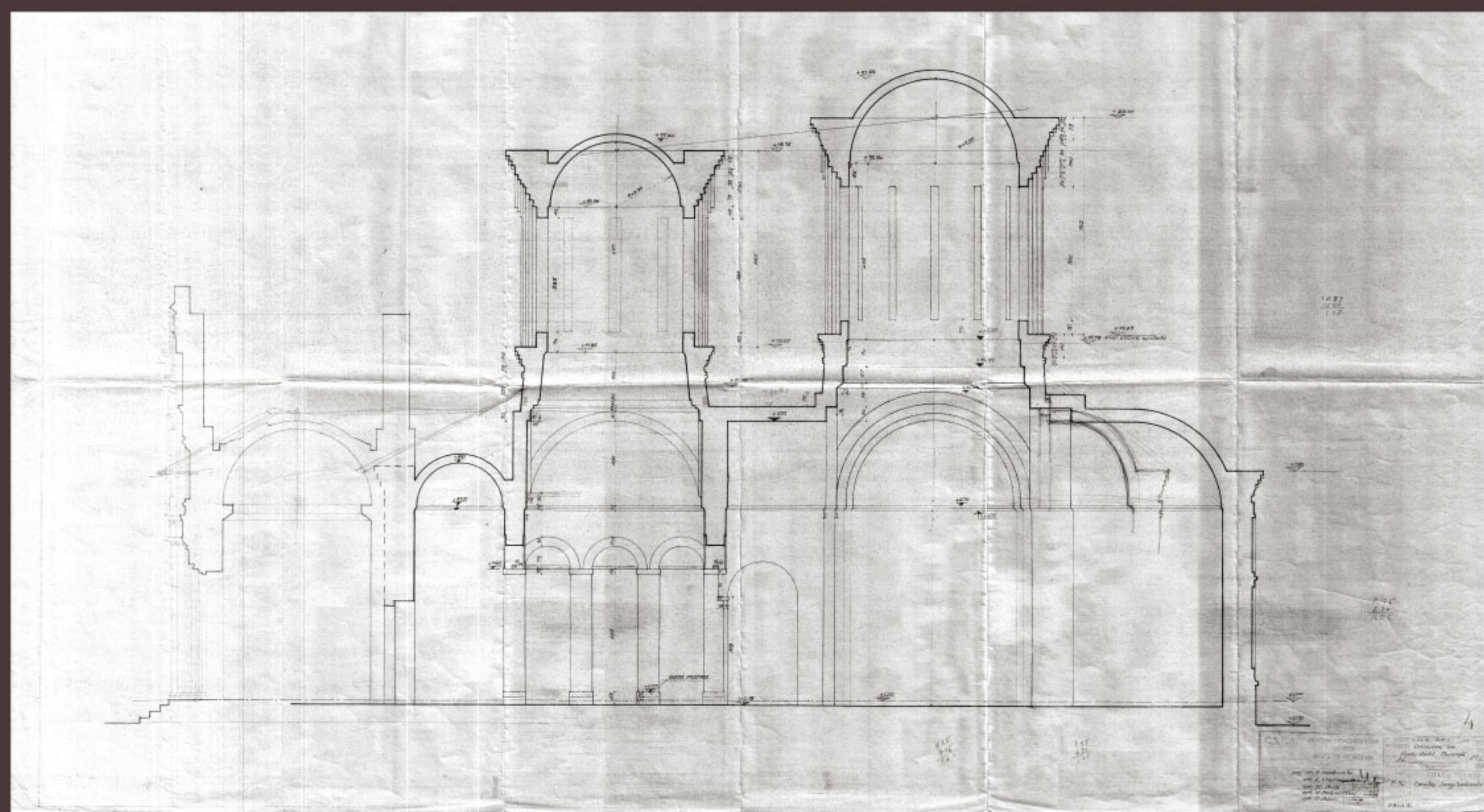
5

6

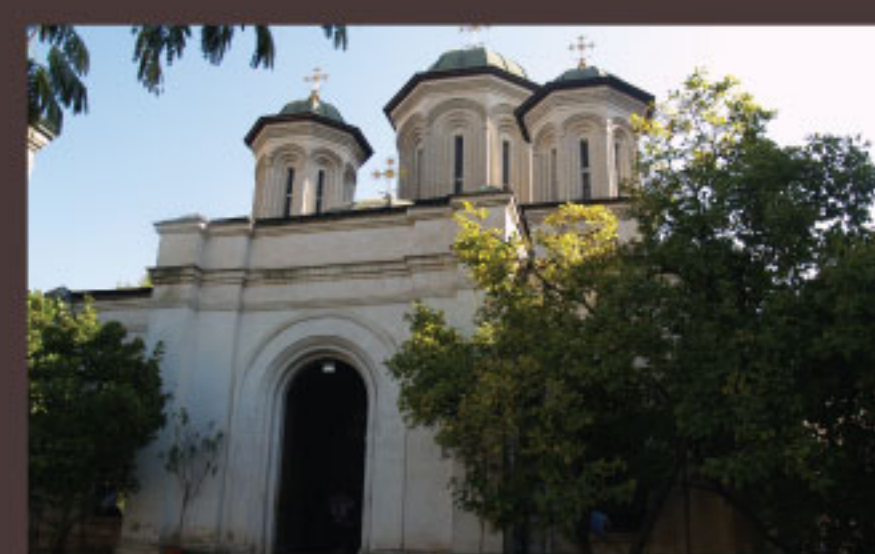
7

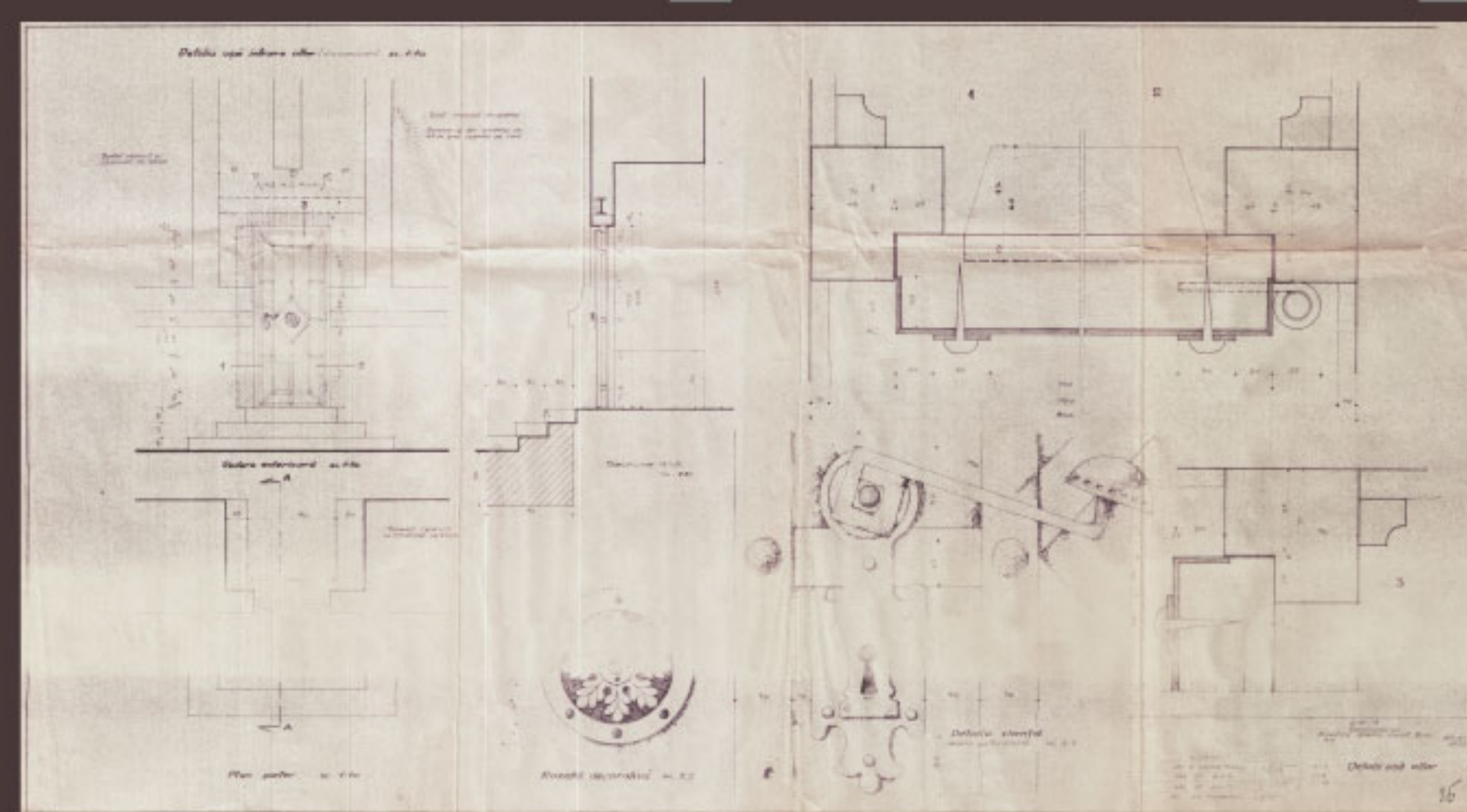
8

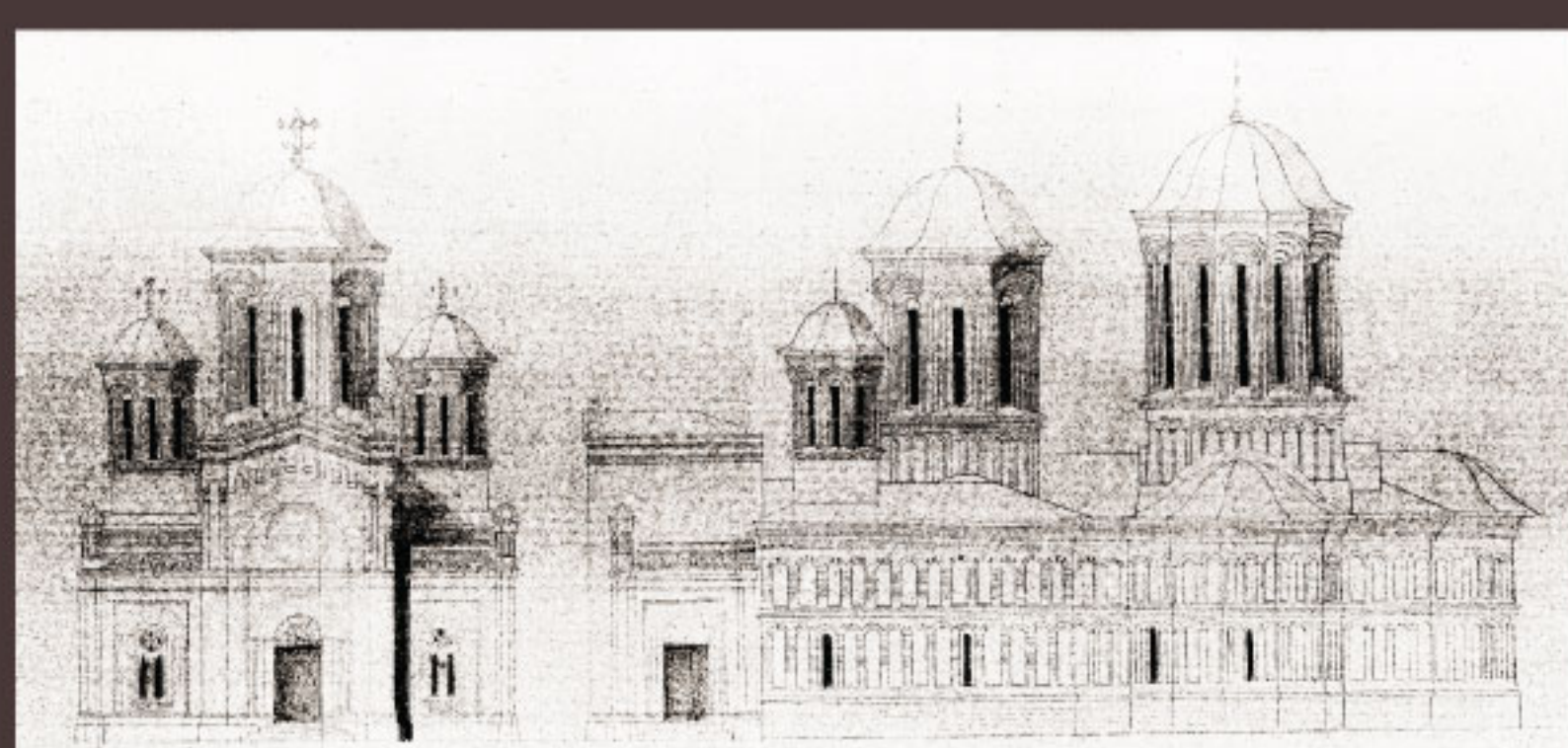
9

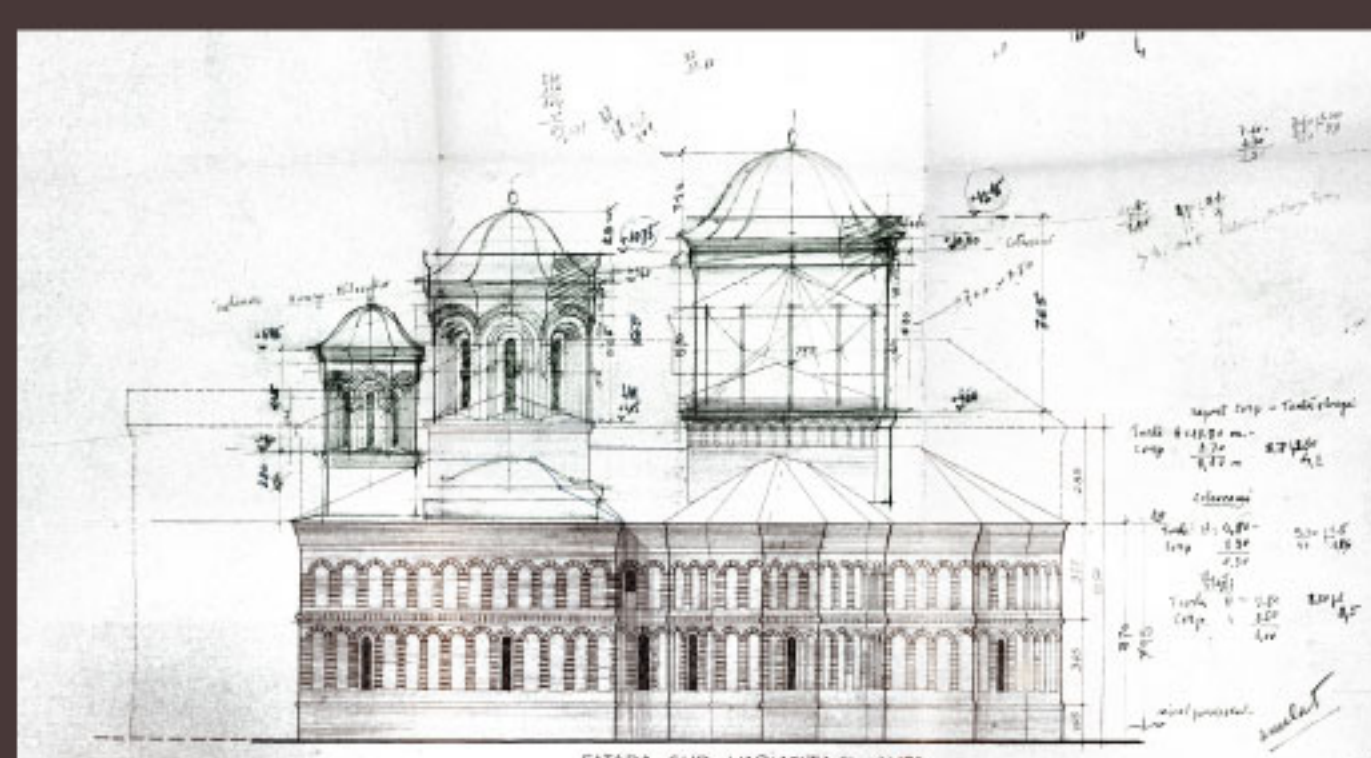
10

11

12

13

Legenda

1 Biserica înainte de restaurare	8 Secțiune longitudinală, proiect de refacere a turlelor
2 Biserica în timpul lucrărilor de restaurare	9 Fațada vest înainte de restaurare
3 Biserica după restaurare	10 Fațada vest, imagine actuală
4 Biserica, imagine actuală	11 Schiță detaliu pentru ușa altarului
5 Studiu pentru refacerea turlelor, secțiuni transversale	12 Fațadele sud și vest ale bisericii, variantă neexecută
6 Planul bisericii înainte de restaurare	13 Fațada sud varianta neexecută
7 Planul bisericii după restaurare	

Documente din arhiva I.N.P., fond D.M.I. (5, 6, 7, 8, 11, 12, 13)
Fotografii din fototeca I.N.P. (1, 2, 3)

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

RESTAURATORI ROMÂNI
Arhitectul Ștefan Balș
[1902-1994]

CATEDRALA ROMANO- CATOLICĂ

ALBA-IULIA

1

2

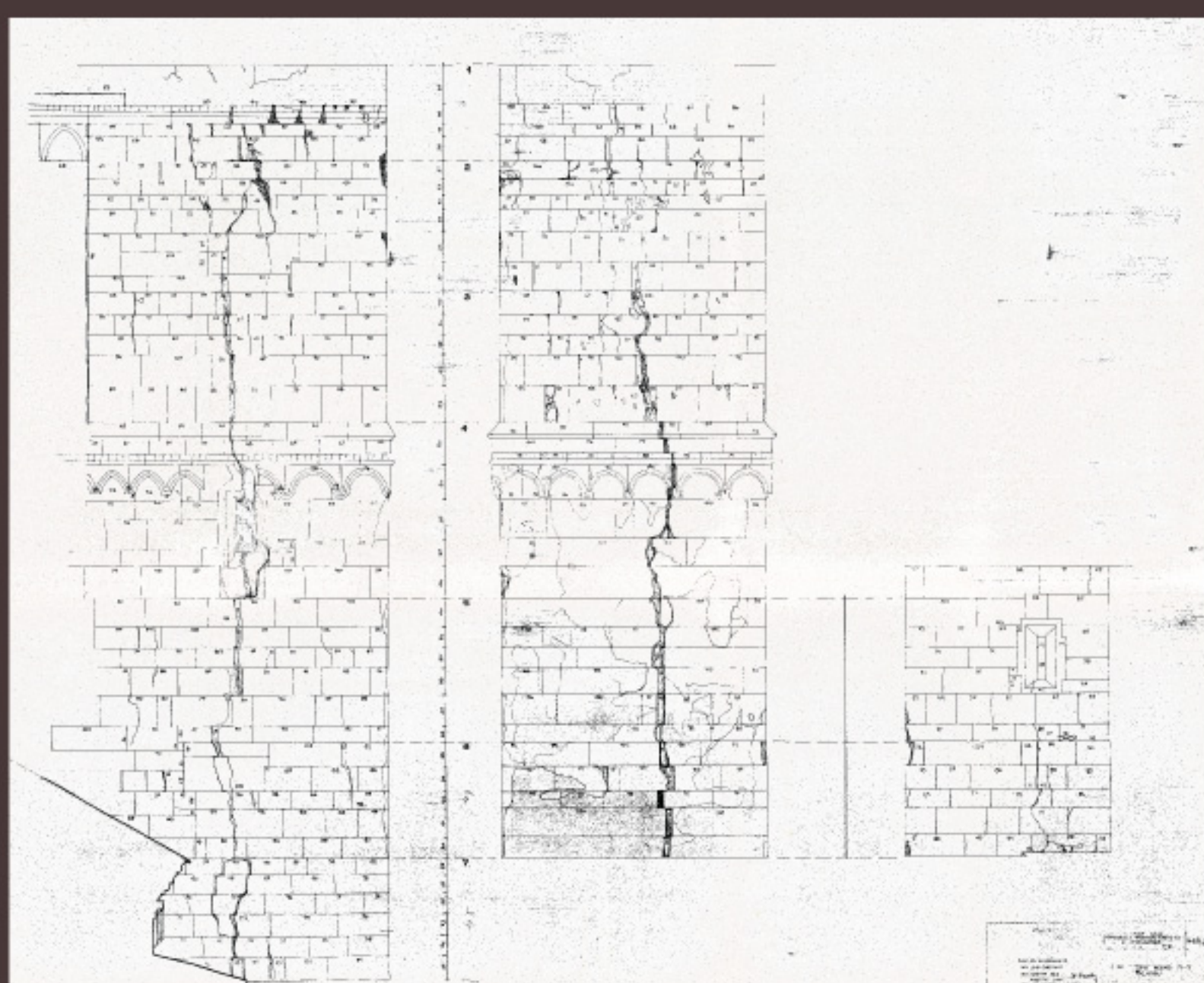

3

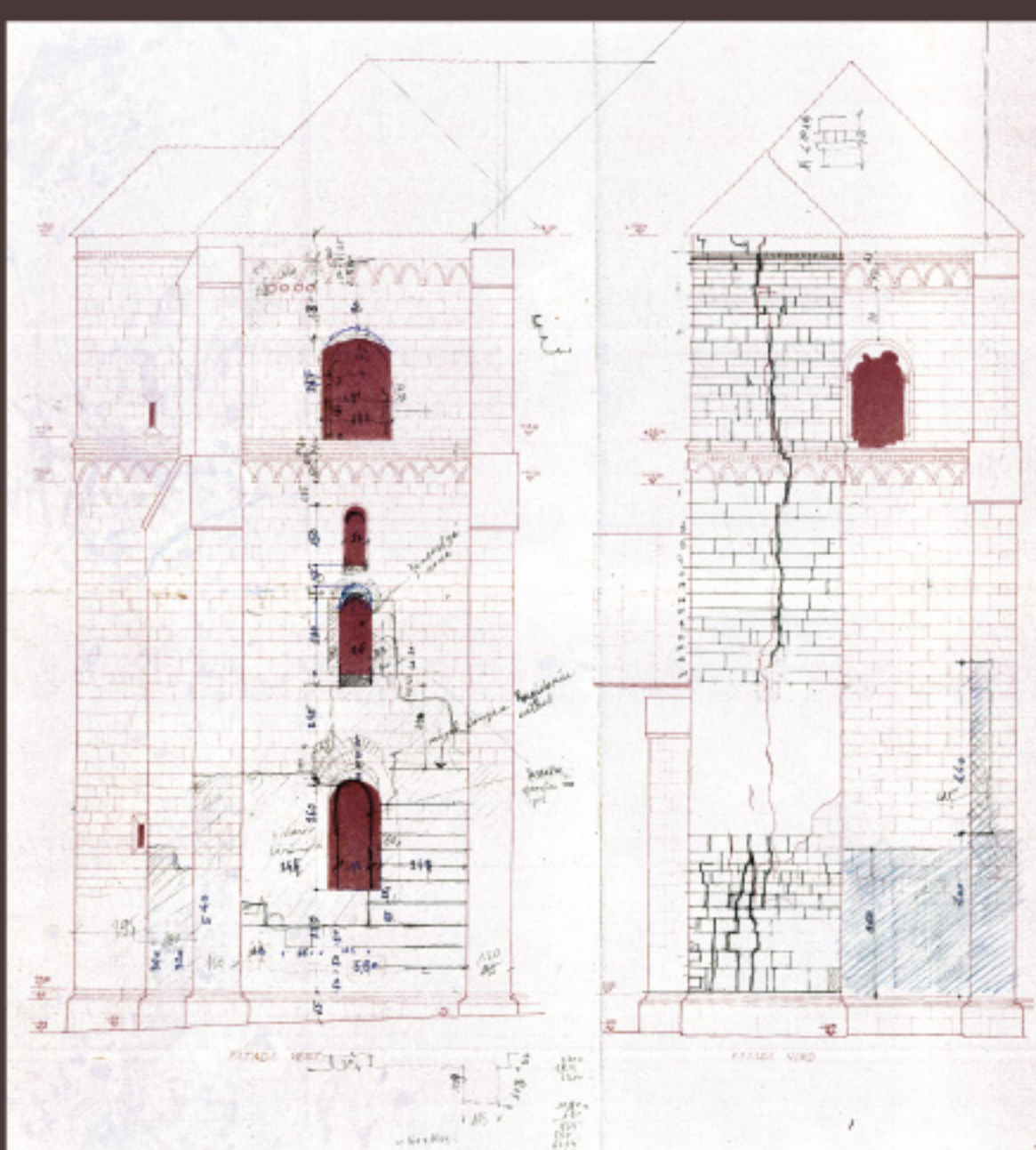

4

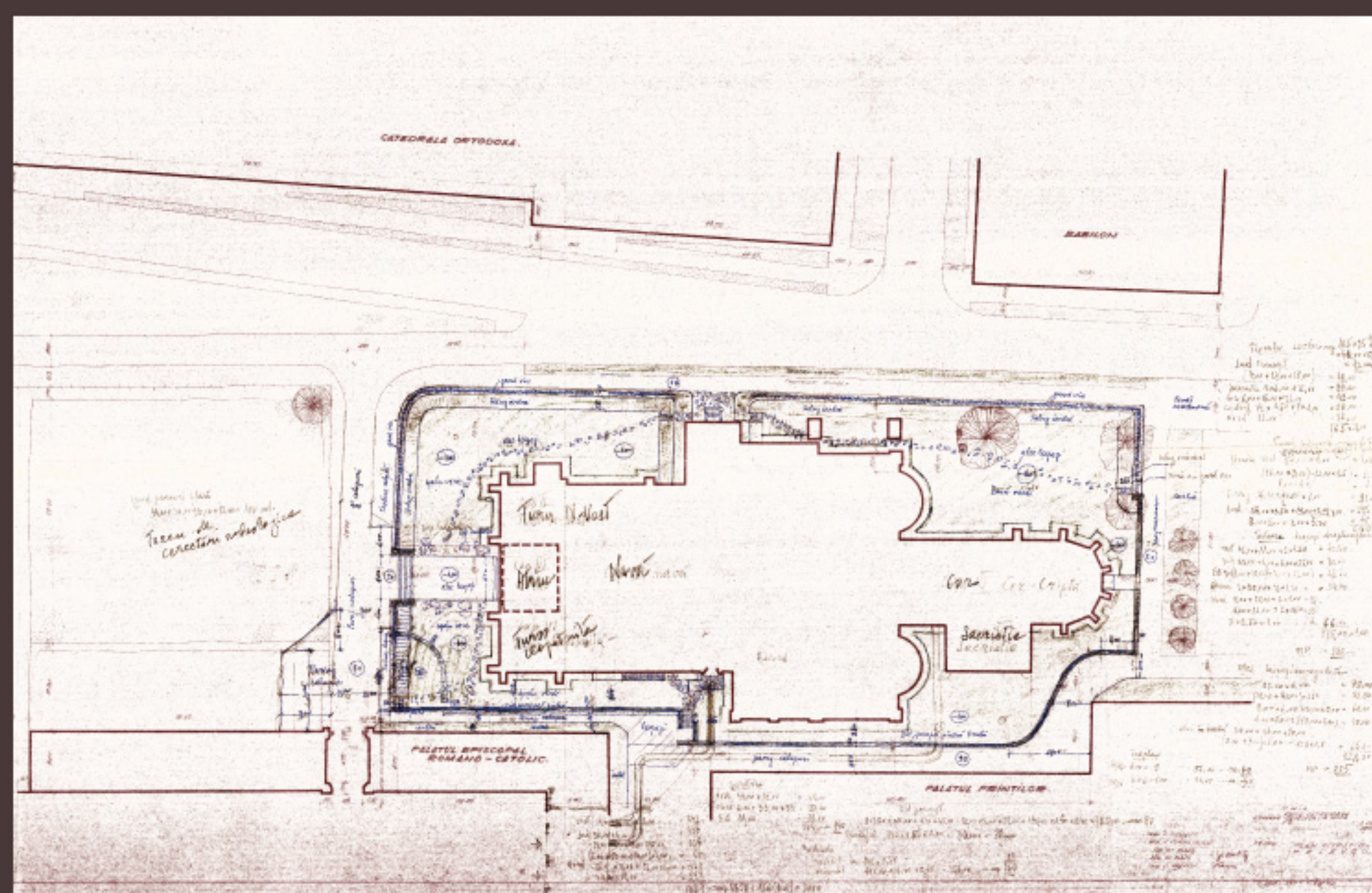
Catedrala romano-catolică din Alba Iulia a fost restaurată de arh. Ștefan Balș în perioada 1967-1975. Restaurarea menține etapele majore de construcție. Este desființat etajul sacristiei sud, pentru degajarea paramentului. Se restaurează scara de pe latura de nord, se refac ferestrele geminate de la nivelul IV al turnului de nord-vest. Este introdusă încălzirea centrală, prilej cu care în urma cercetărilor arheologice, se determină planimetria bisericii anterioare care se marchează în urma restaurării, la nivelul pardoselii. Restaurarea rezolvă amenajarea exterioară care prevede coborârea nivelului de călcare în jurul bisericii și realizarea unui taluz din piatră de râu, soluție păstrată până în prezent.

5

6

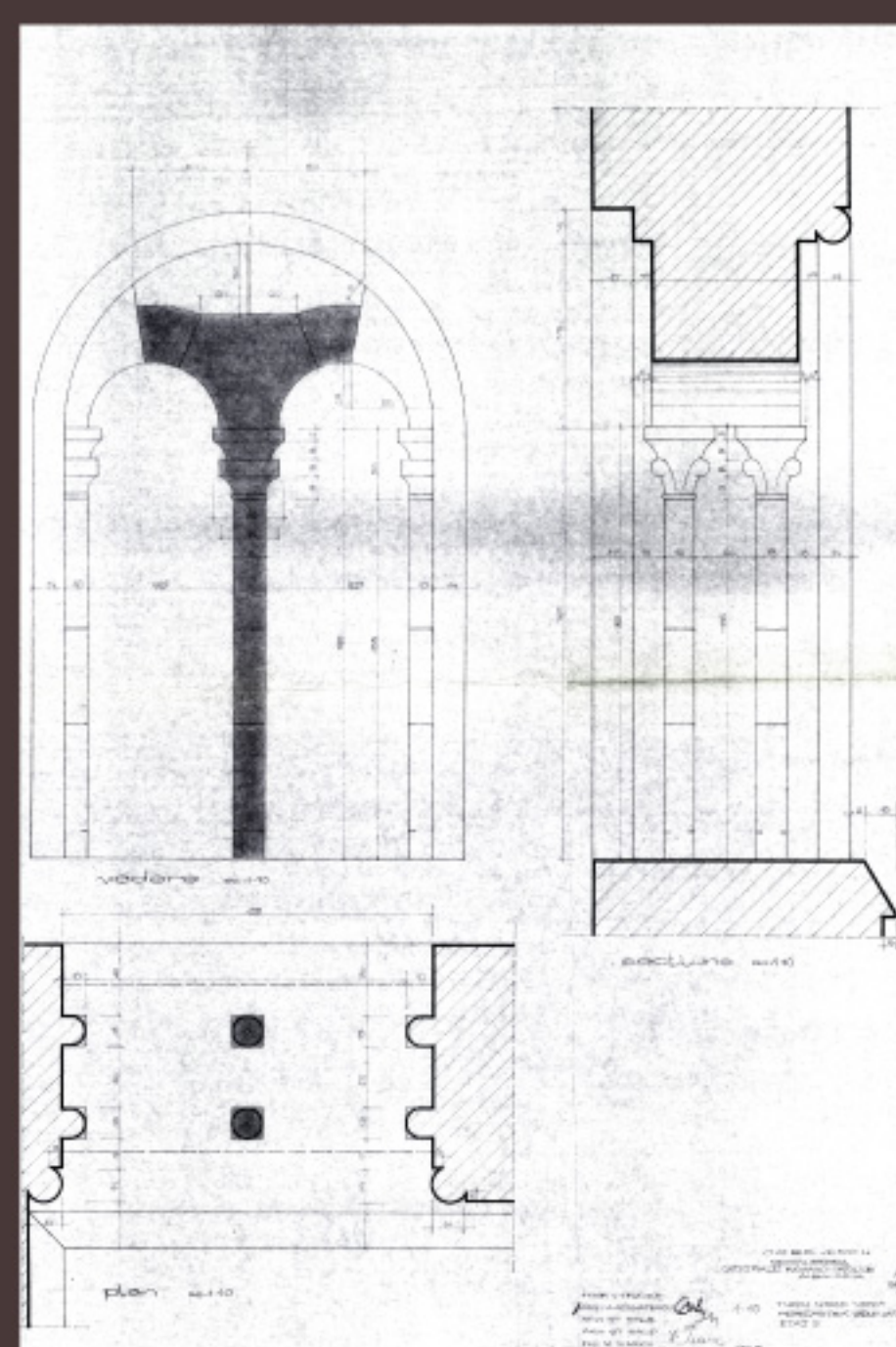
7

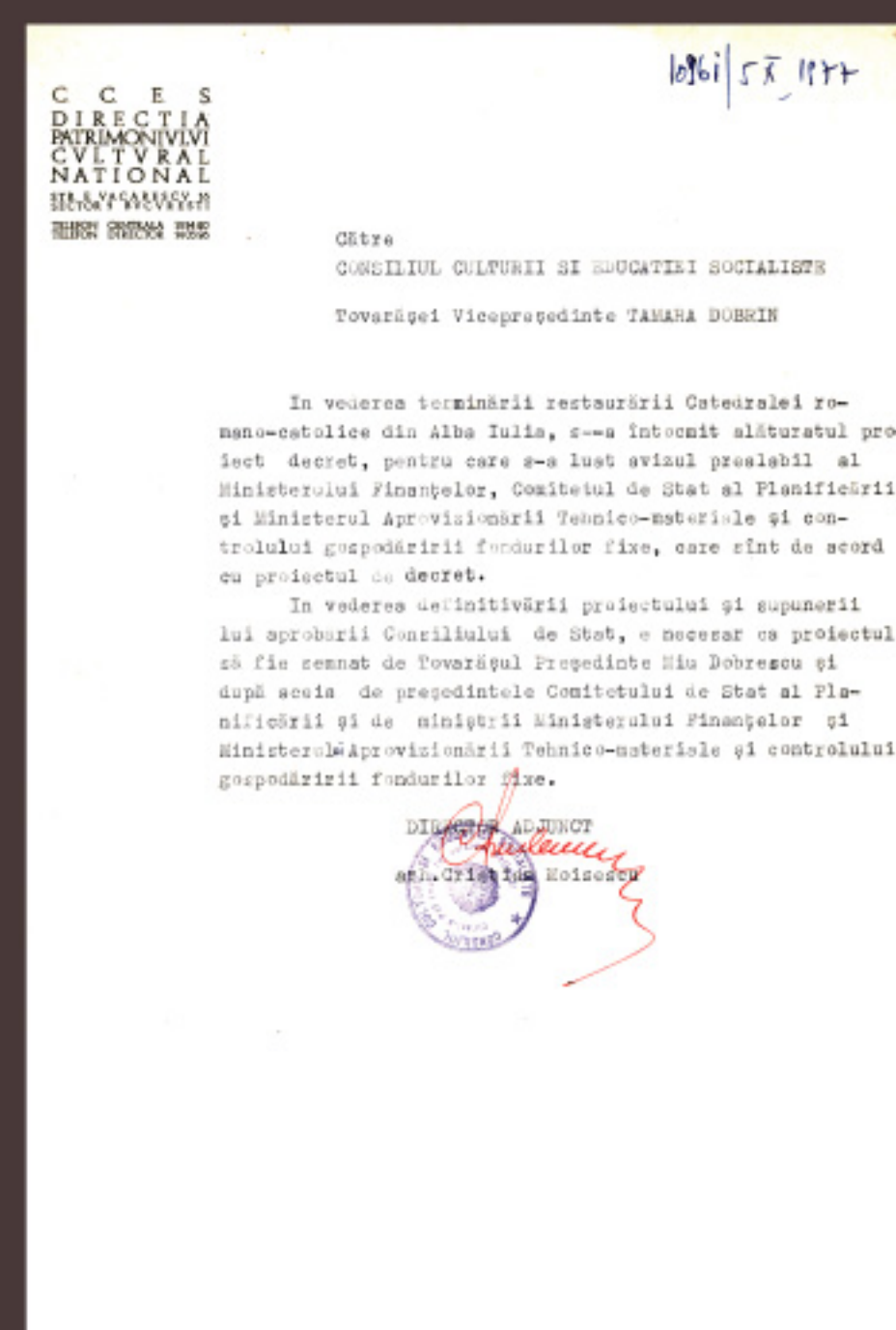
8

9

10

11

Legenda

1 Fațada vest, înainte de restaurare

3 Fațada sud, imagine actuală

5 Turnul nord-vest, relevu de degradări

7 Plan, propunere de amenajare exterioară

9 Portalul colateralei sud, imagine actuală

11 Solicitația de finanțare pentru continuarea lucrărilor. După o lună Direcția Monumentelor Istorice a fost desființată

2 Fațada vest, imagine actuală

4 Turnul nord-vest, fereastră geminată restaurată de arh. Ștefan Balș

6 Turnul nord-vest și scara, relevu de degradări

8 Portalul colateralei sud

10 Fereastră geminată, proiect de restaurare

Documente din arhiva I.N.P., fond D.M.I. (6, 7, 7, 8, 9, 11.)
Fotografii din fototeca I.N.P. (3)

MINISTERUL CULTURII
INSTITUTUL NAȚIONAL AL PATRIMONIULUI

Expoziție realizată în cadrul proiectului cultural **Restauratori Români: Arhitectul Ștefan Balș (1902-1994)**, beneficiar al unei finanțări din partea Uniunii Arhitecților din România din Fondul "Timbrul Arhitecturii" în anul 2016

RESTAURATORI ROMÂNI
Arhitectul Ștefan Balș
[1902-1994]

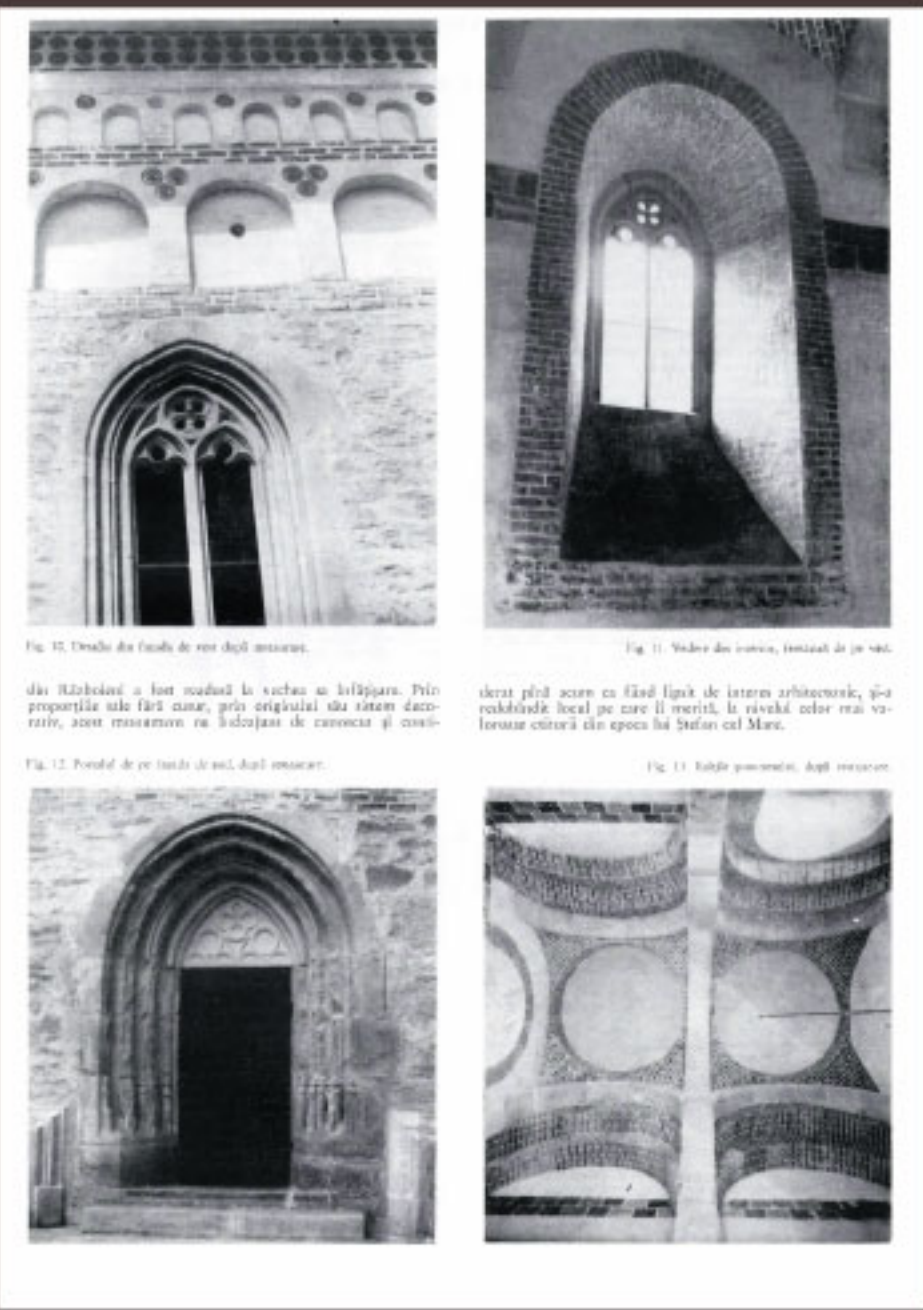
BISERICA
DIN RĂZBOIENI

1

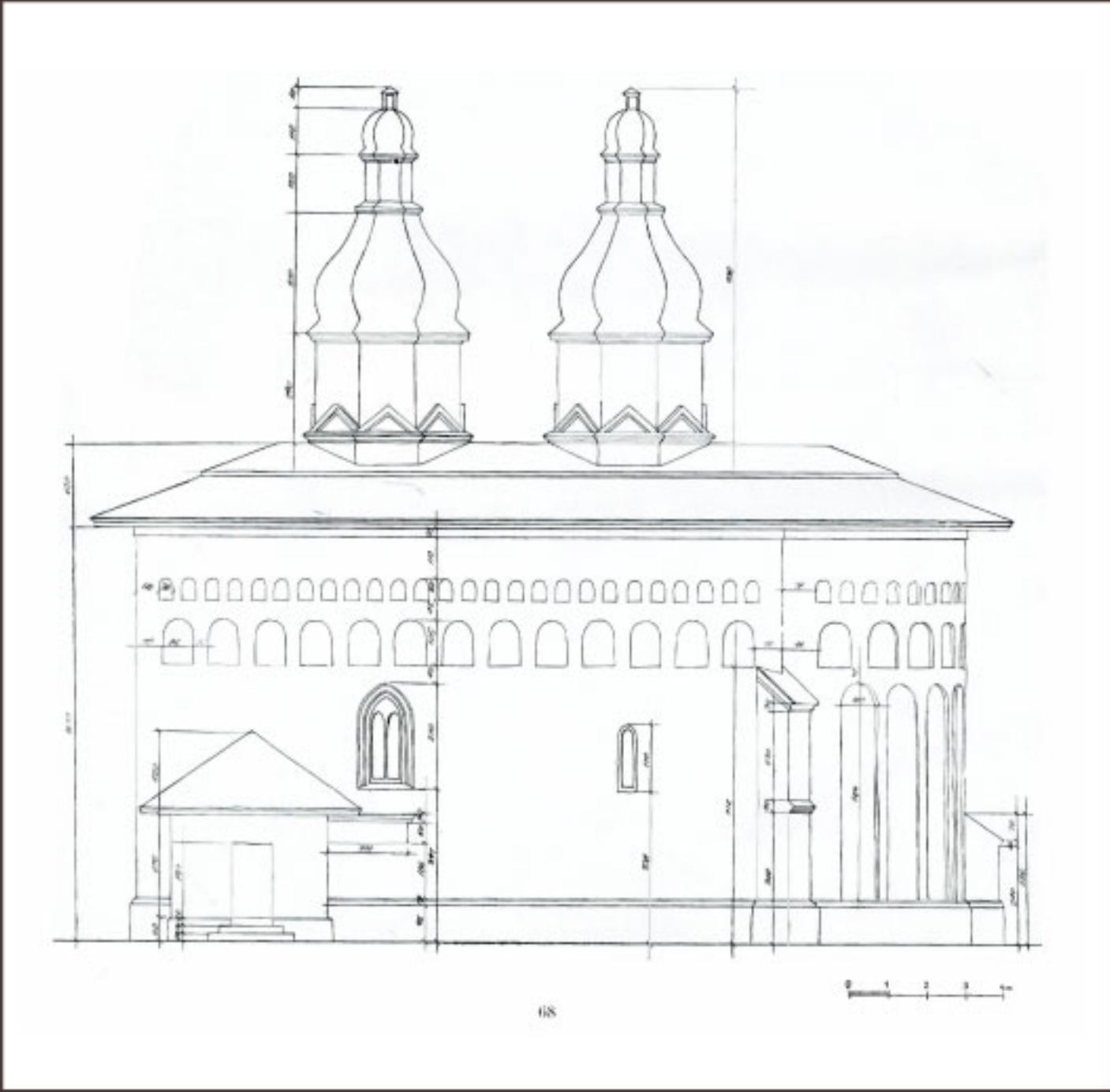
2

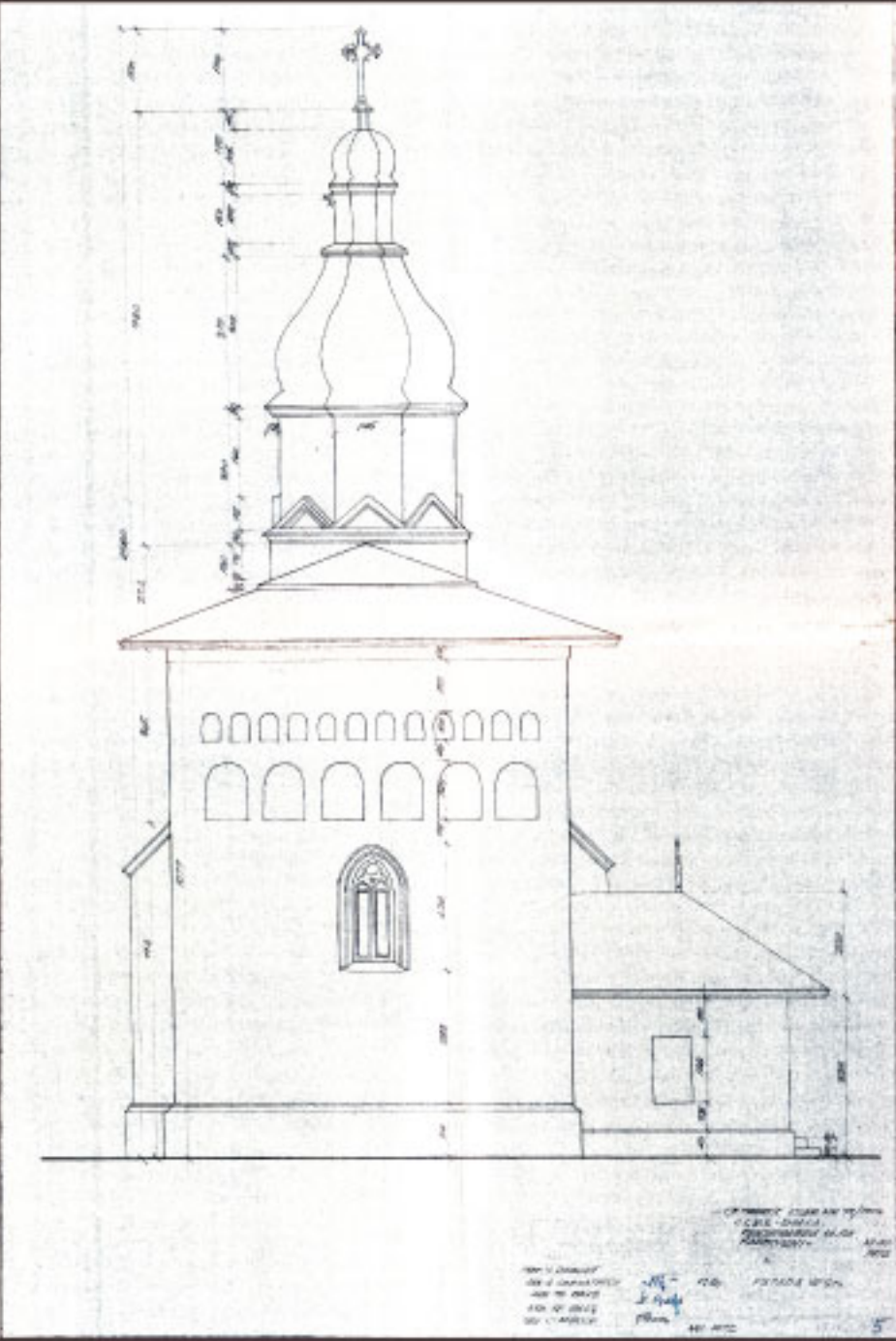
3

Biserica "Sf. Mihail și Gavriil" din Războieni, județul Neamț (1496), a fost ridicată de Ștefan cel Mare pentru a cinsti și a servi ca loc de veci ostașilor căzuți eroic în bătălia de la Valea Albă. Biserica suferise mari transformări în secolul al XIX-lea.

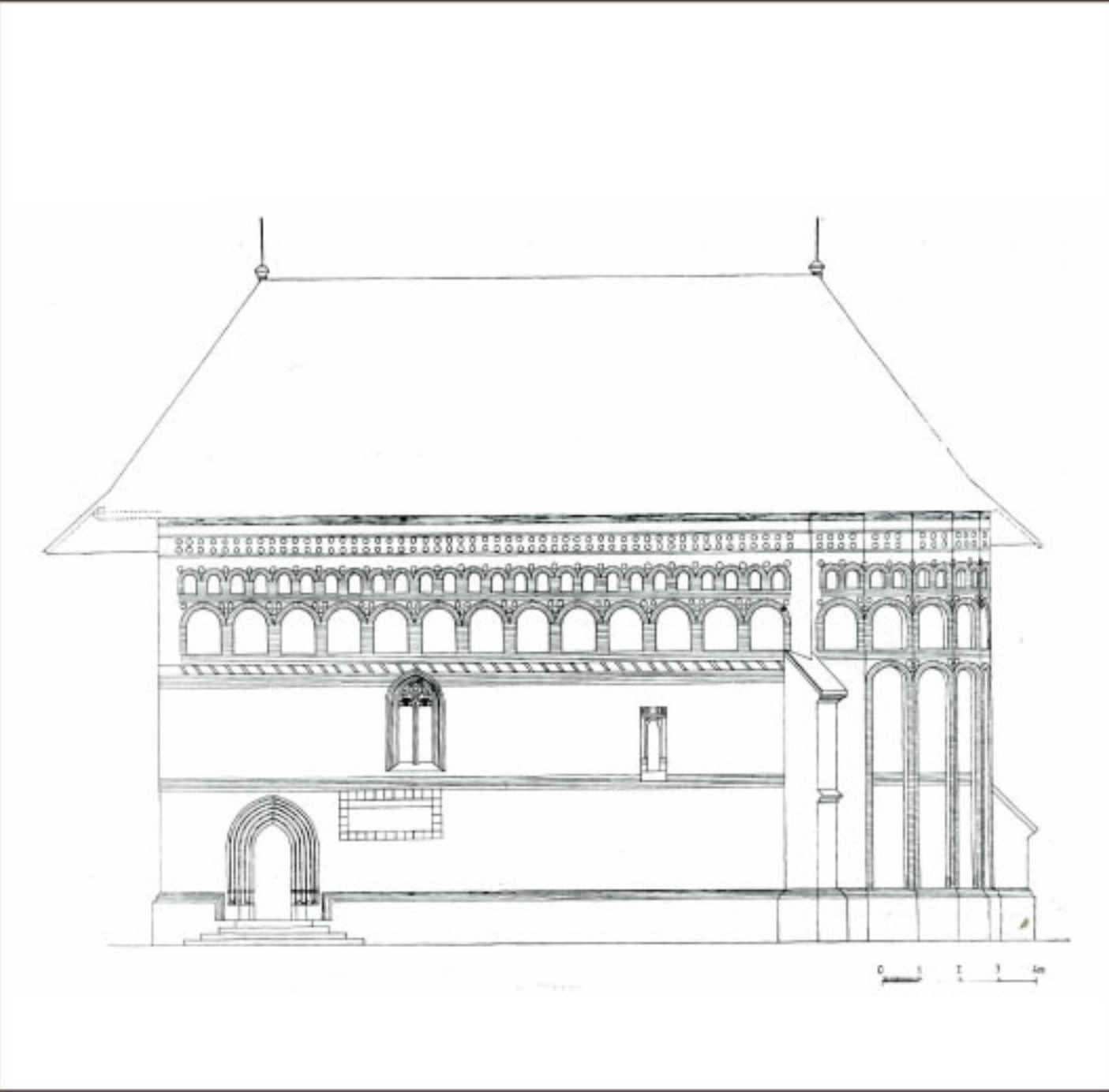
În perioada 1973-1975 arhitectul Ștefan Balș înlătură tencuiala și restaurează paramentul aparent din piatră, cu câmpuri de cărămidă zugrăvită, decorații din ceramică smălțuită, ornamentat cu ocnițe și fride, restaurează și completează ancadramentele din piatră. Restauratorul înlătură pridvorul atașat laturii de sud și turlele false, refăcând acoperișul înalt, în patru ape, cu streșină amplă și învelitoare din tablă de aramă. În interior sunt decapate straturile de tencuială și zugrăveală suprapuse și este pus în valoare sistemul decorativ din cărămizi smălțuite alternând cu tencuială albă și cărămizi zugrăvite. Pardoseala din scânduri este înlocuită cu lepezi de piatră.

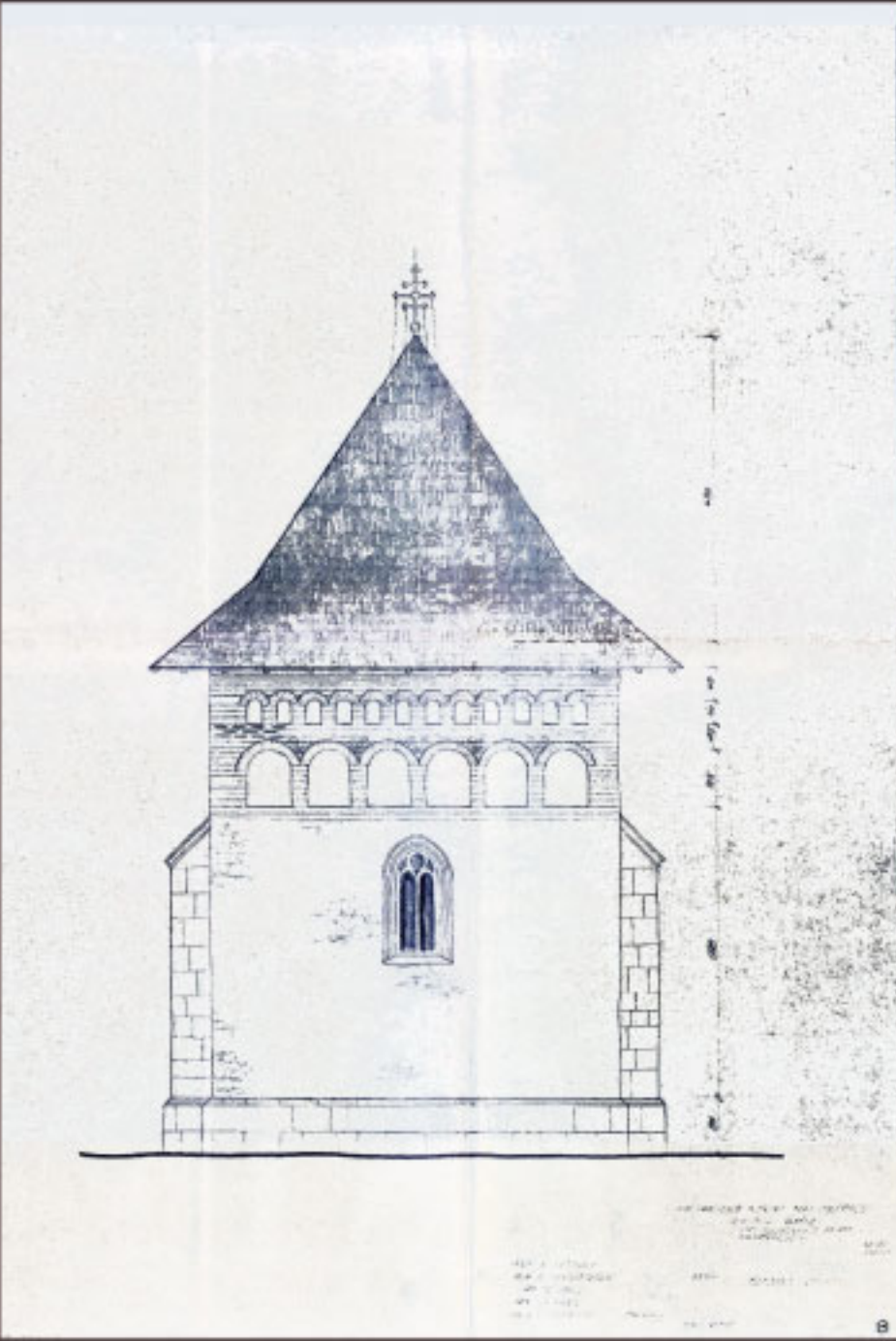
4

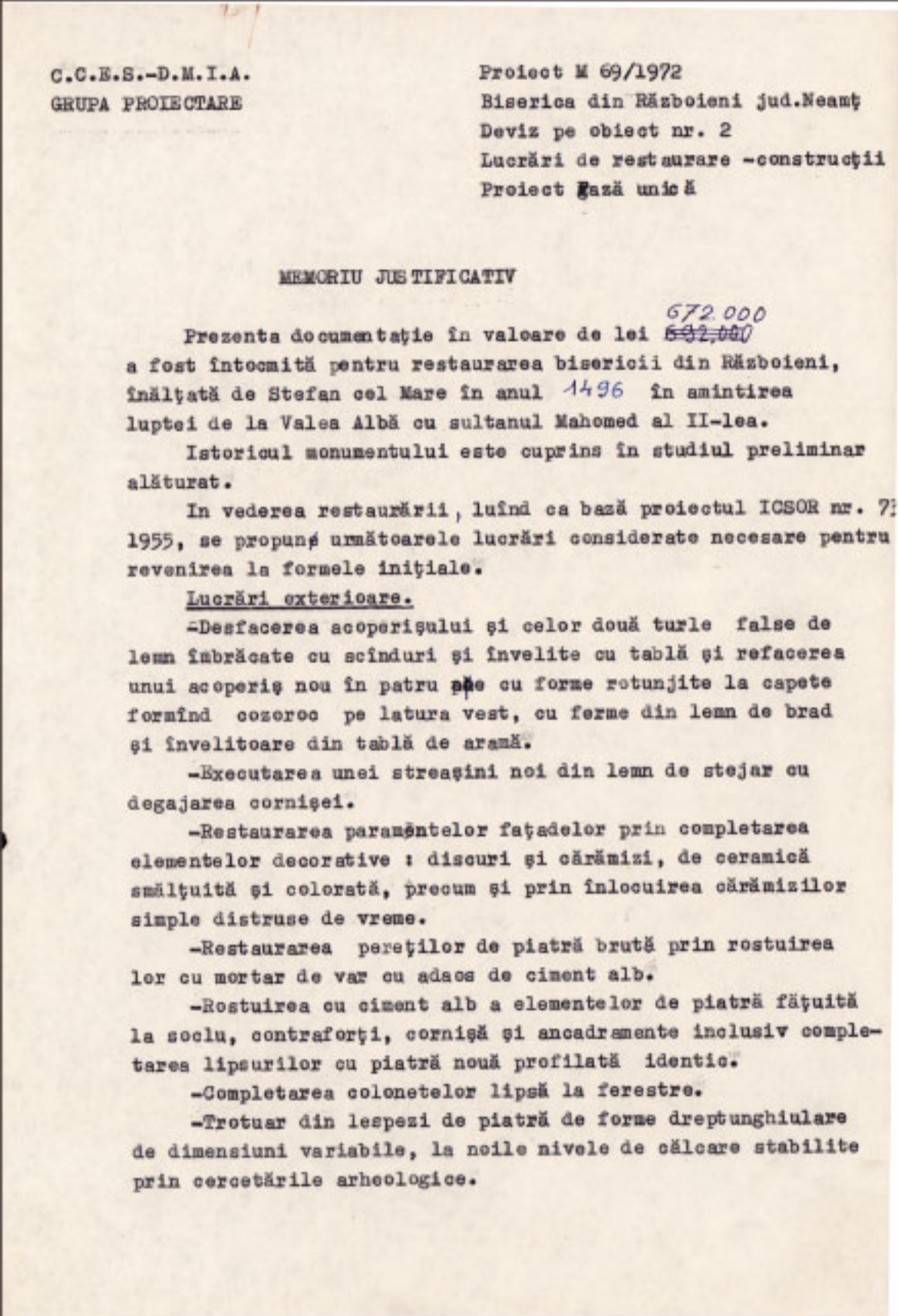
5

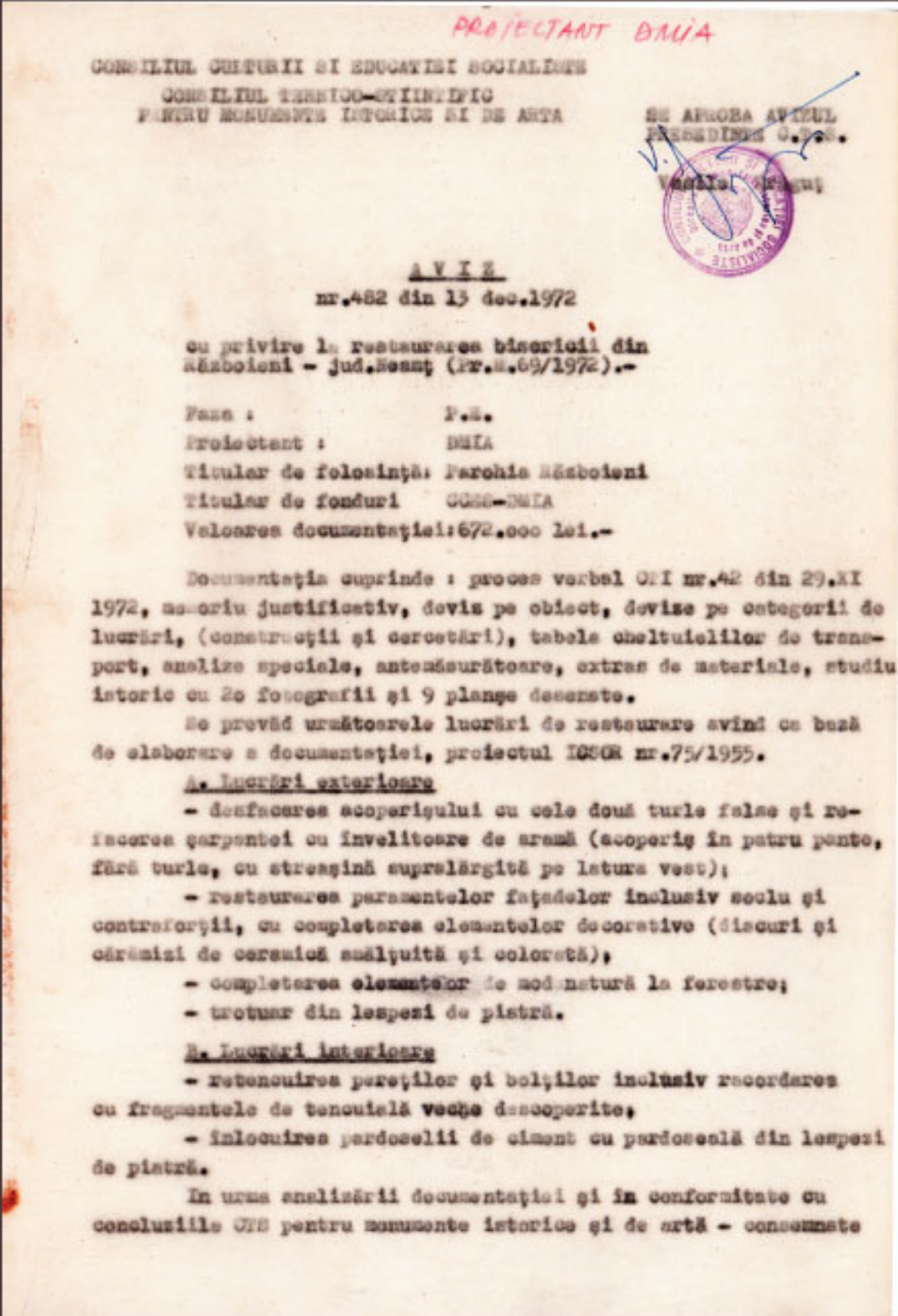
6

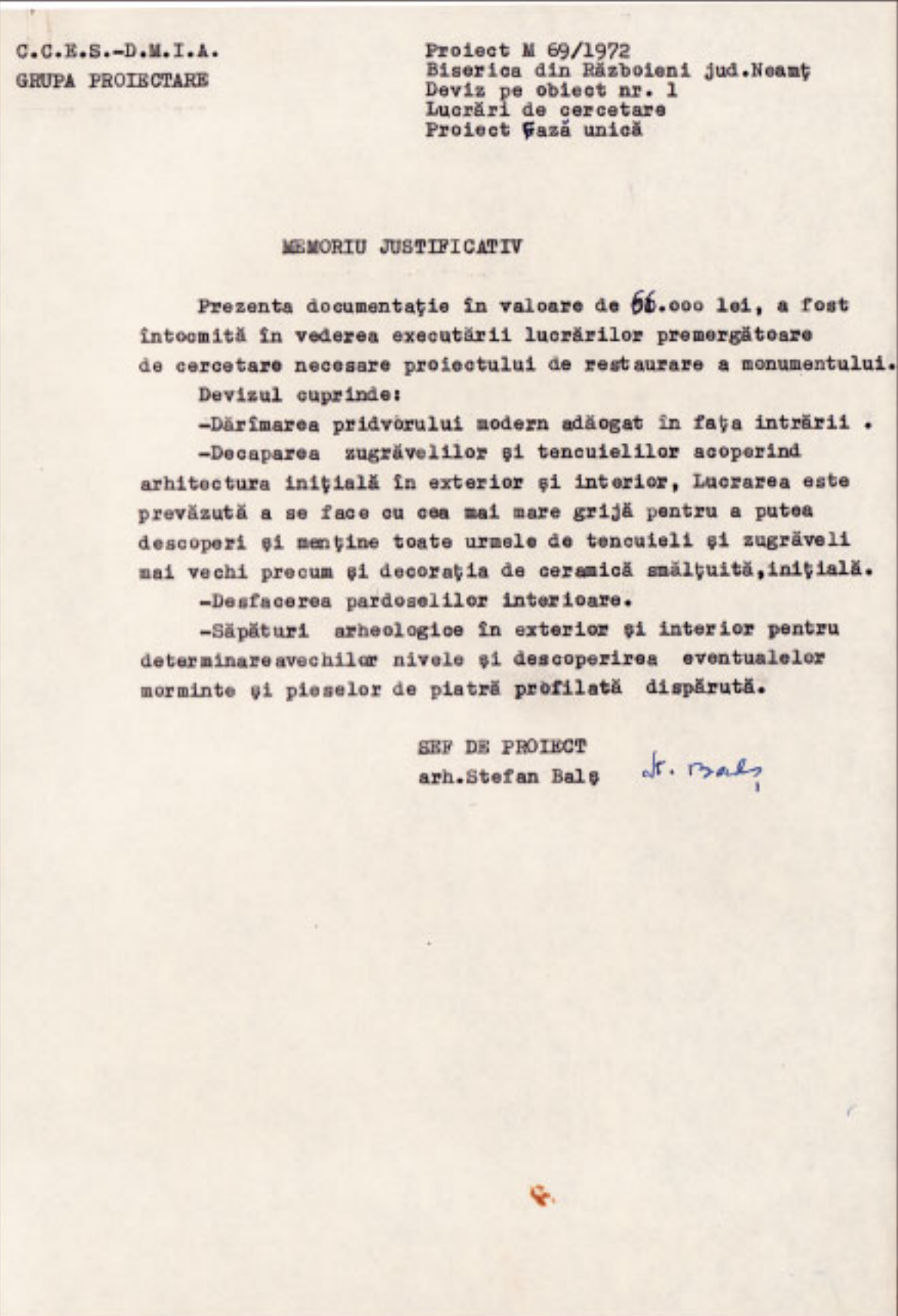
7

8

9

10

Legenda

- 1 Biserica din Războieni înainte de restaurare, foto Gr. Doagă, 1955
 - 2 Biserica din Războieni, imagine actuală
 - 3 Biserica din Războieni după restaurare (Ștefan Balș, Restaurarea bisericii din Războieni, jud. Neamț, R.M.M.-M.I.A. nr. 2, 1975)
 - 4 Fațada Sud, situația existentă, 1972, arh. Ștefan Balș
 - 5 Fațada Vest, situația existentă, 1972, arh. Ștefan Balș
 - 6 Fațada Sud, proiect restaurare, 1972, arh. Ștefan Balș
 - 7 Fațada Vest, proiect restaurare, 1972, arh. Ștefan Balș
 - 8 Memoriu justificativ, Proiect M 69/1972, arh. Ștefan Balș
 - 9 Aviz nr. 482 din 1972 cu privire la restaurarea Bisericii din Războieni
 - 10 Memoriu justificativ, Proiect M 69/1972, arh. Ștefan Balș
- Documente din arhiva I.N.P. - fond D.M.I. (4, 5, 6, 7, 8, 9)
Fotografii din fototeca I.N.P. (1)
Publicații din biblioteca I.N.P. (3)

ARTICOLE, STUDII, RELEVEE

6

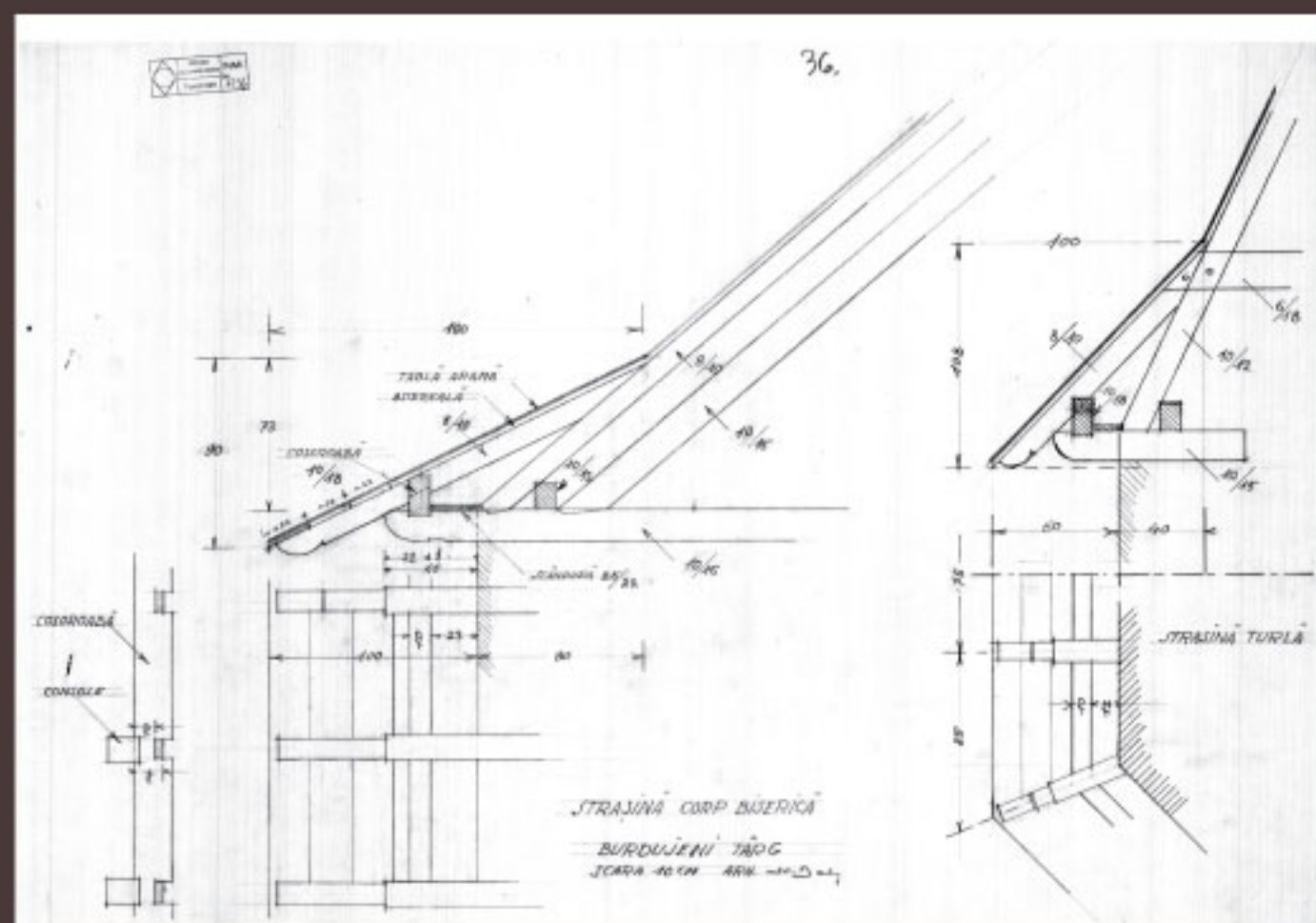
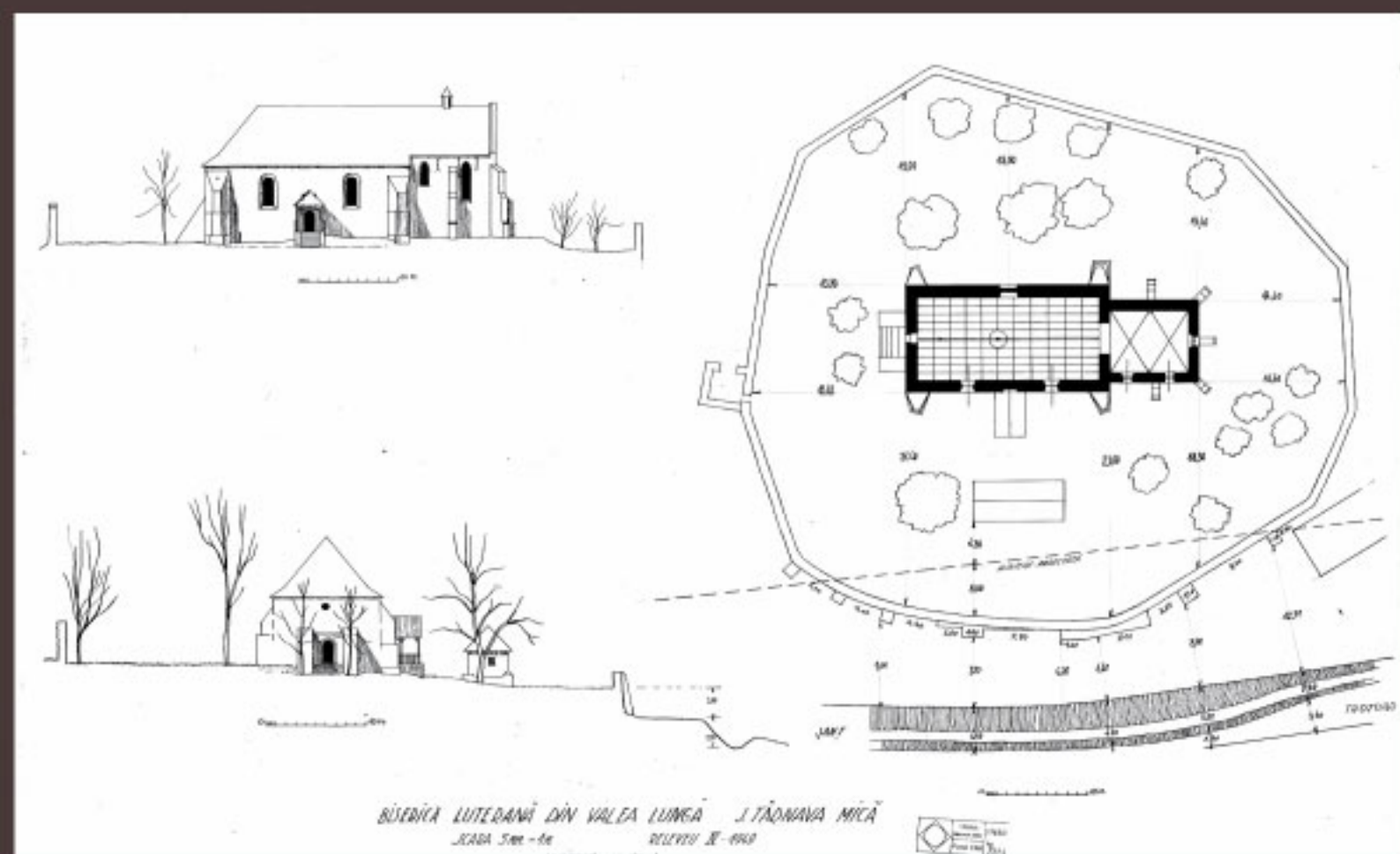
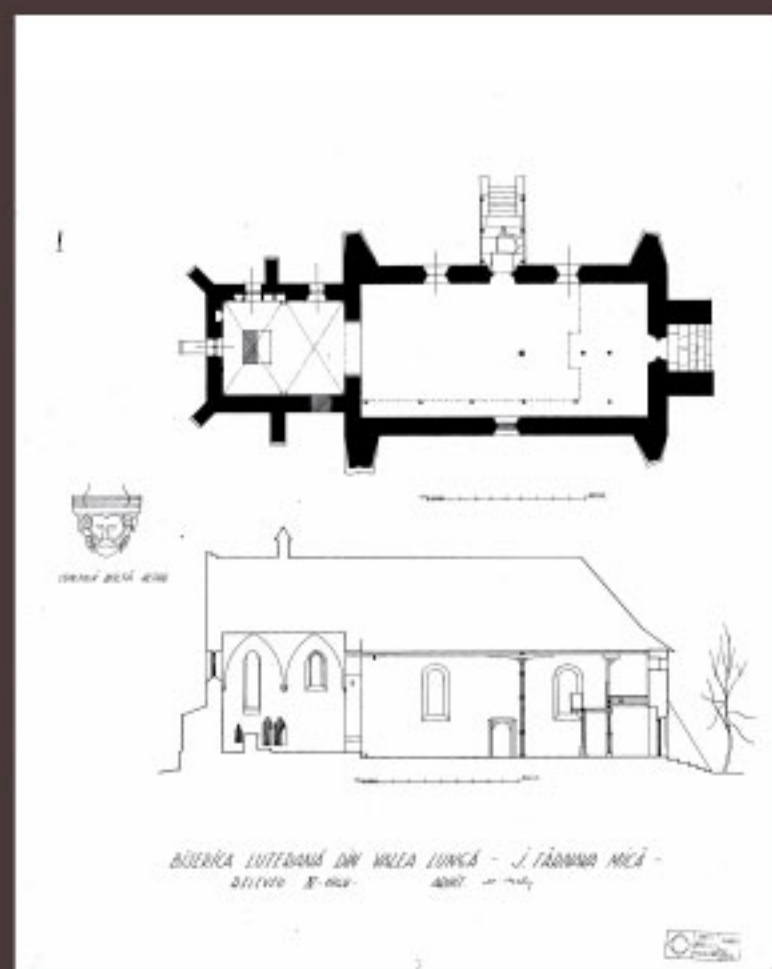
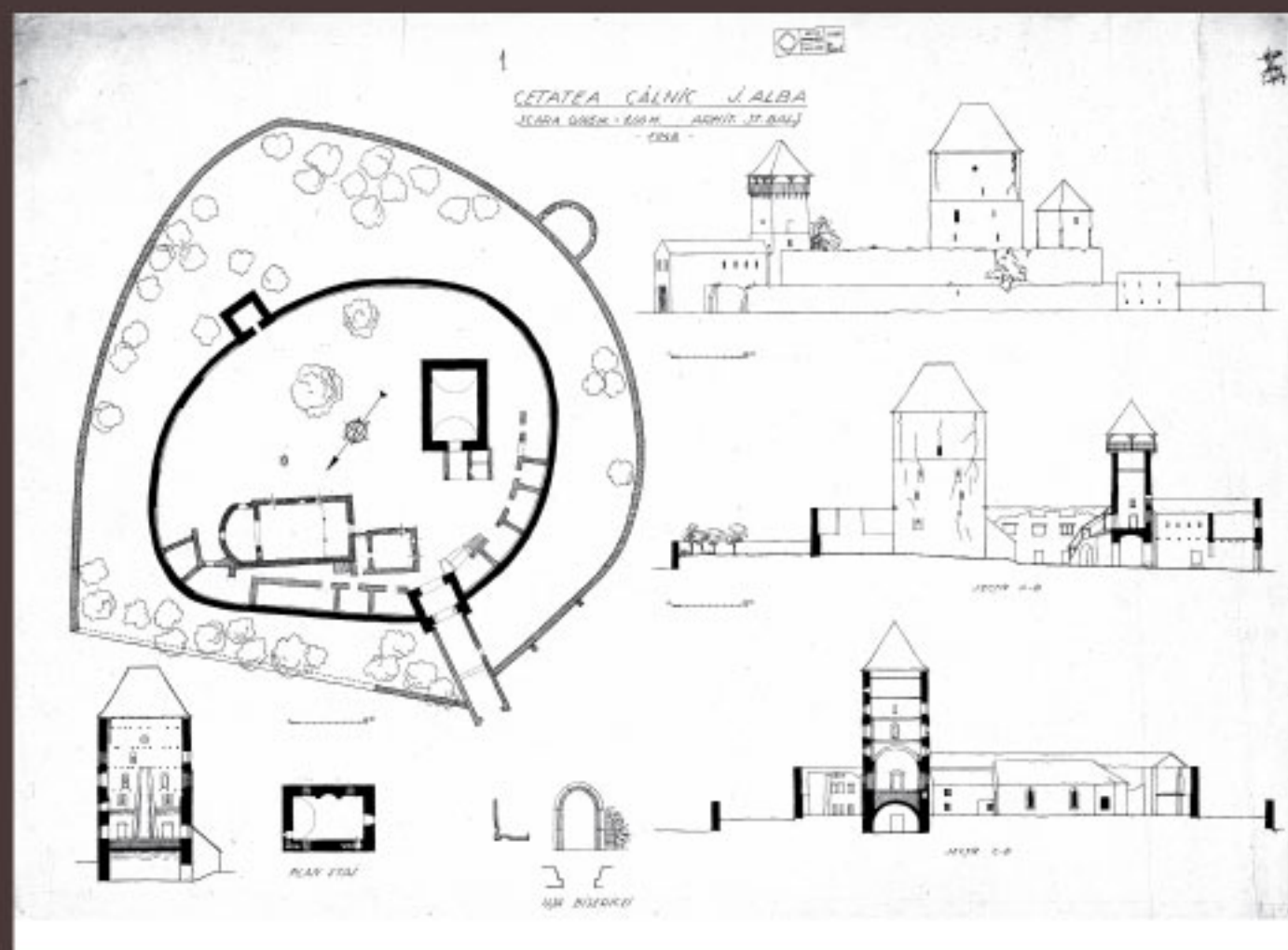
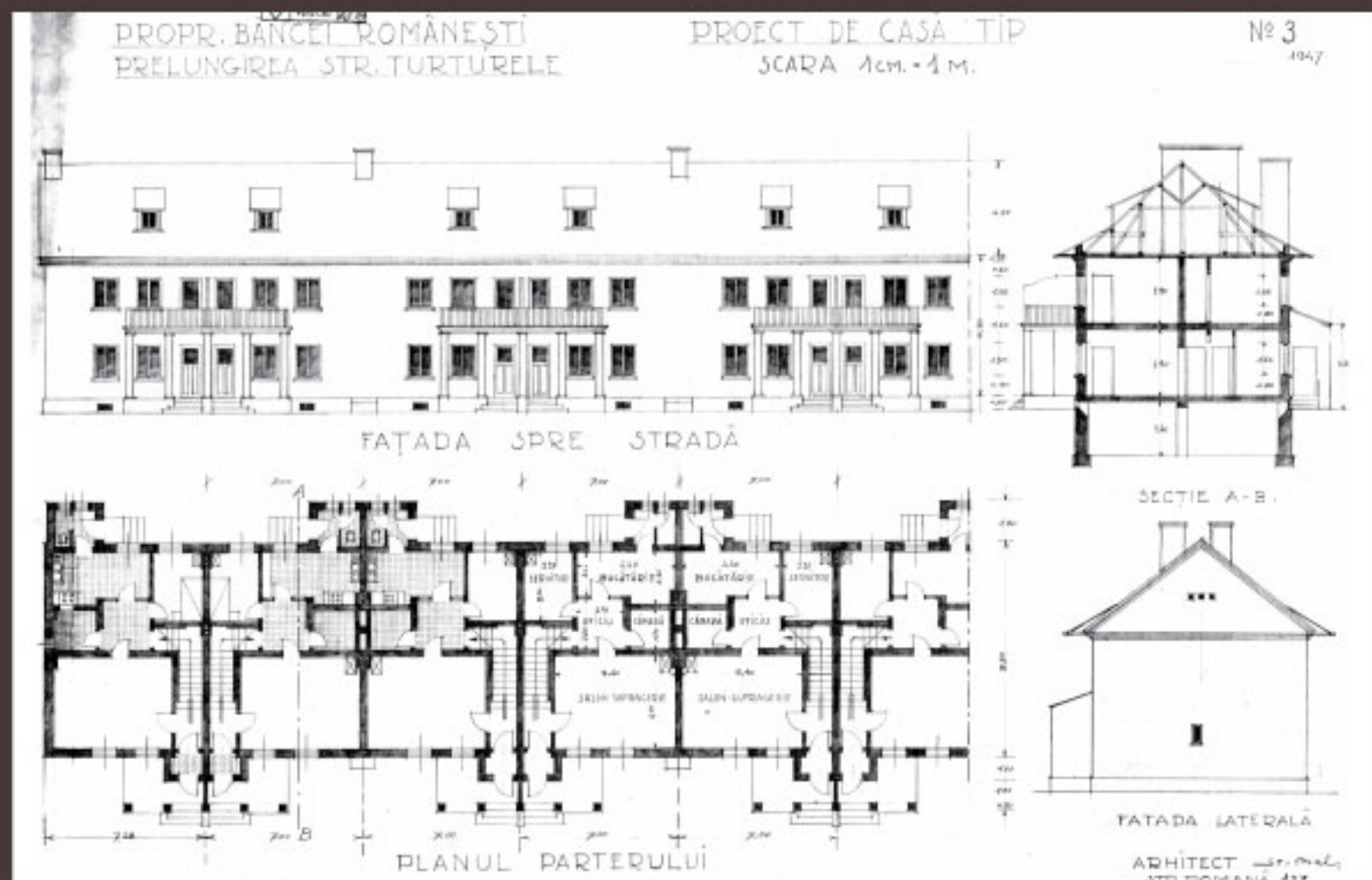
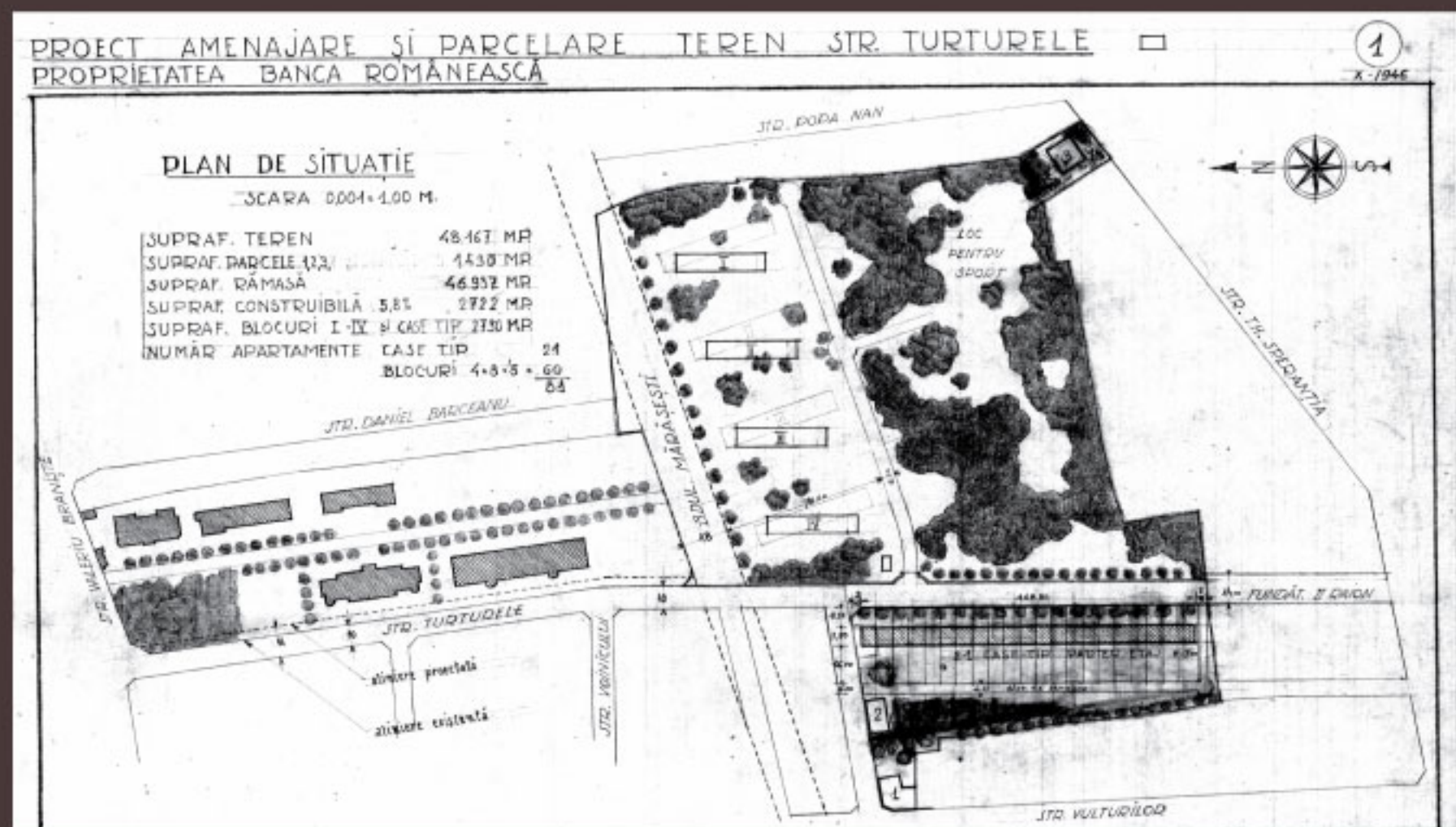
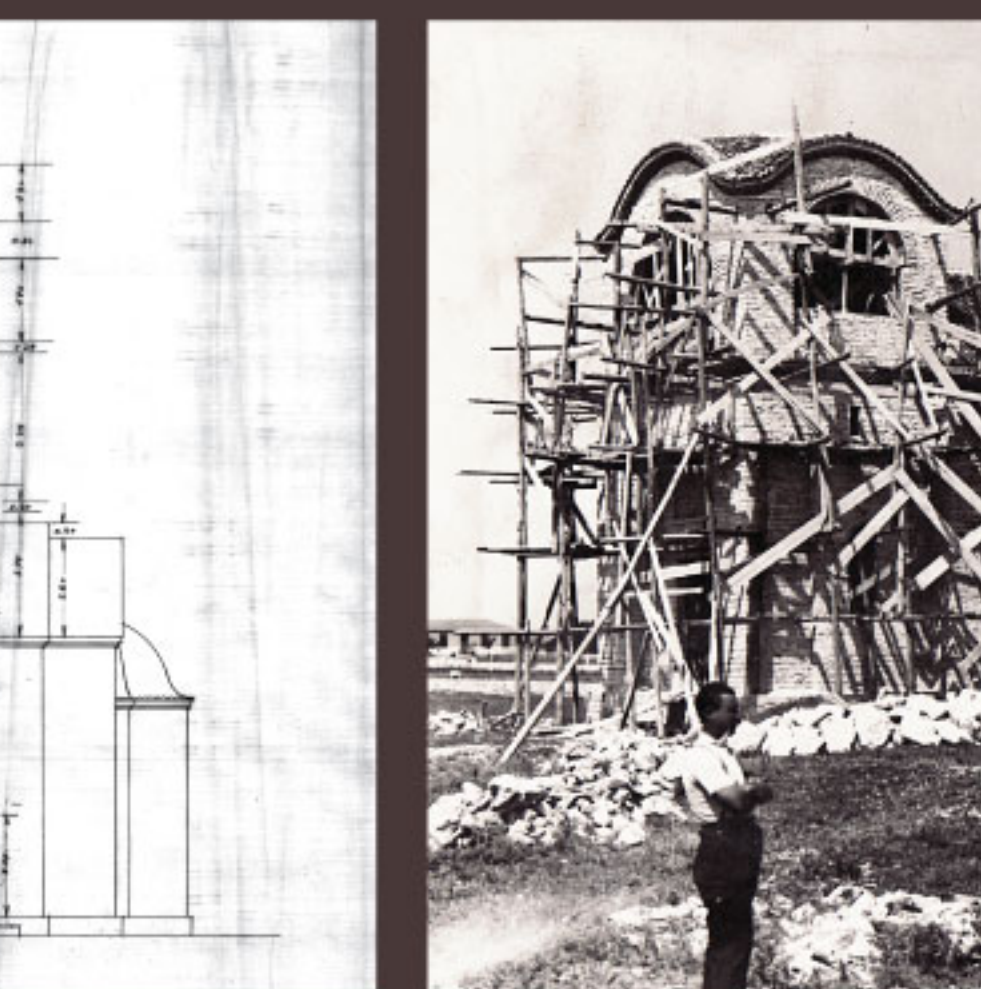
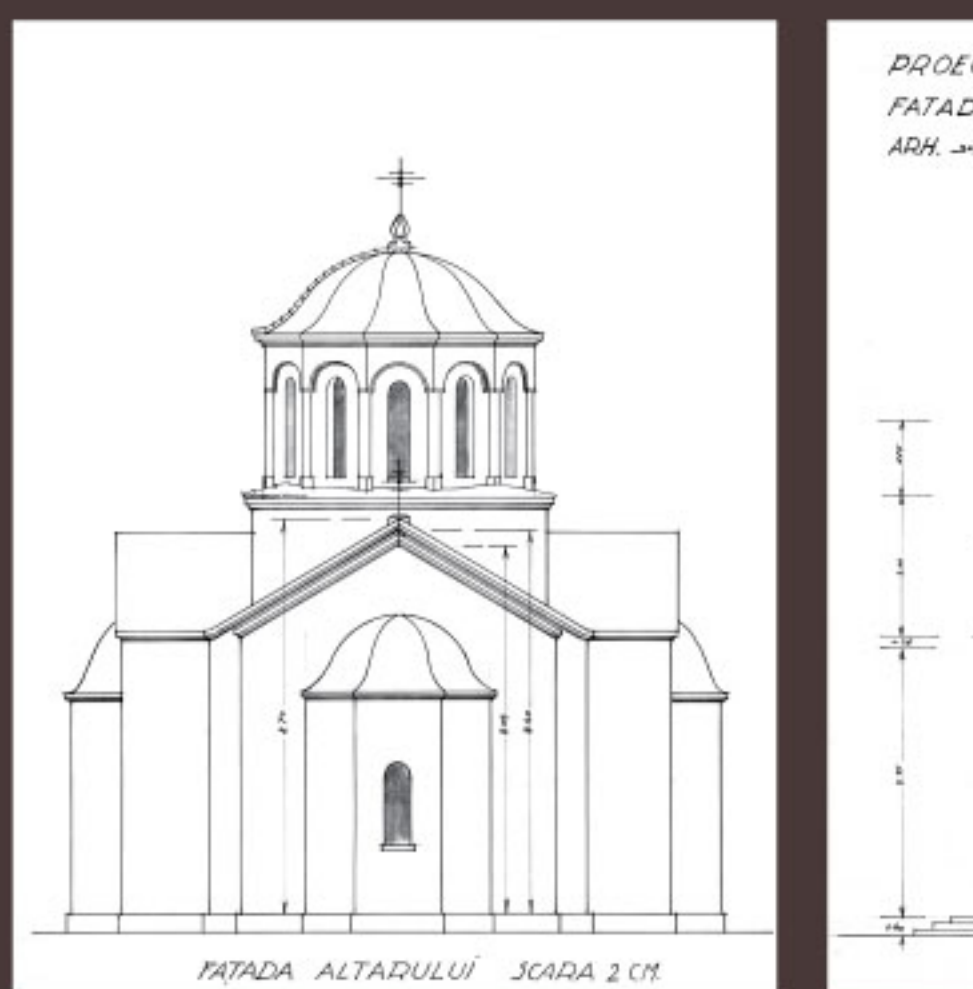
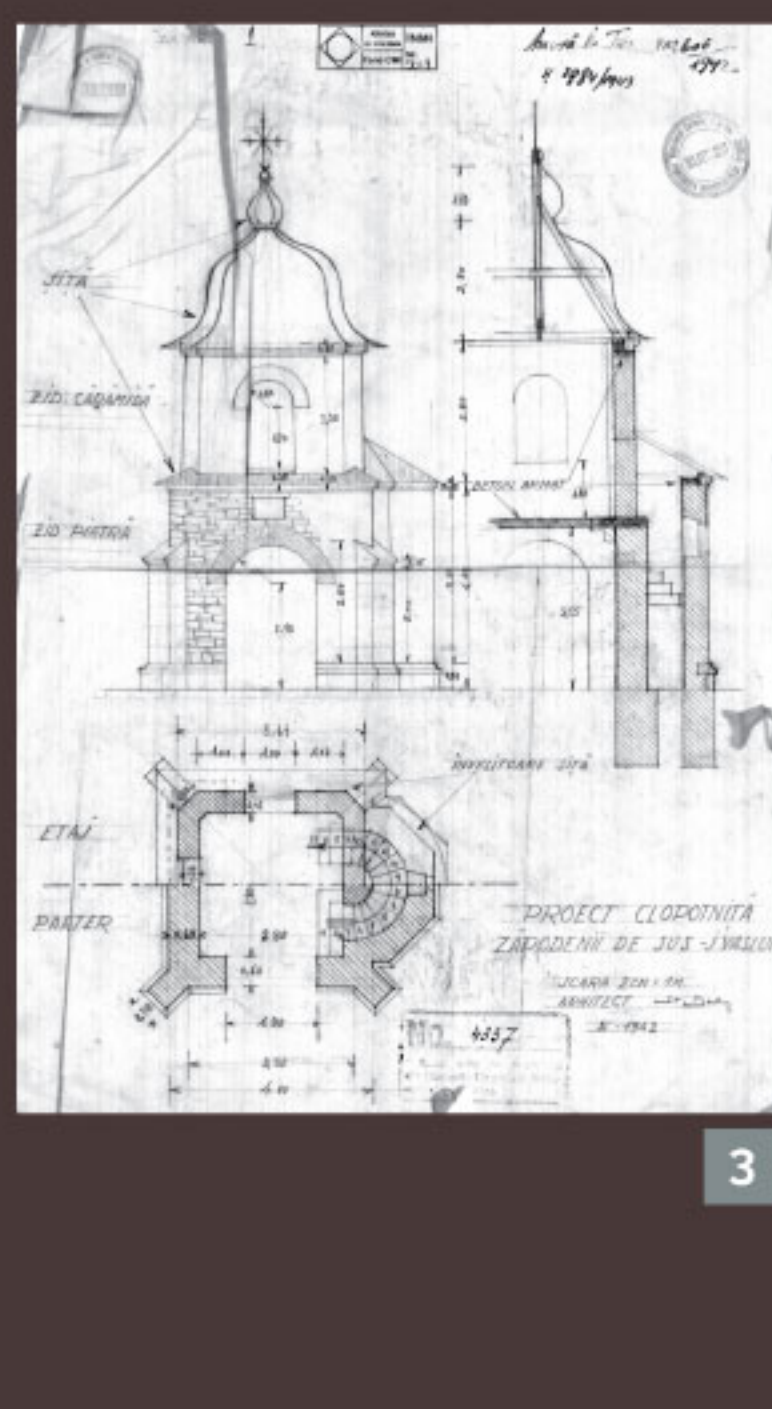
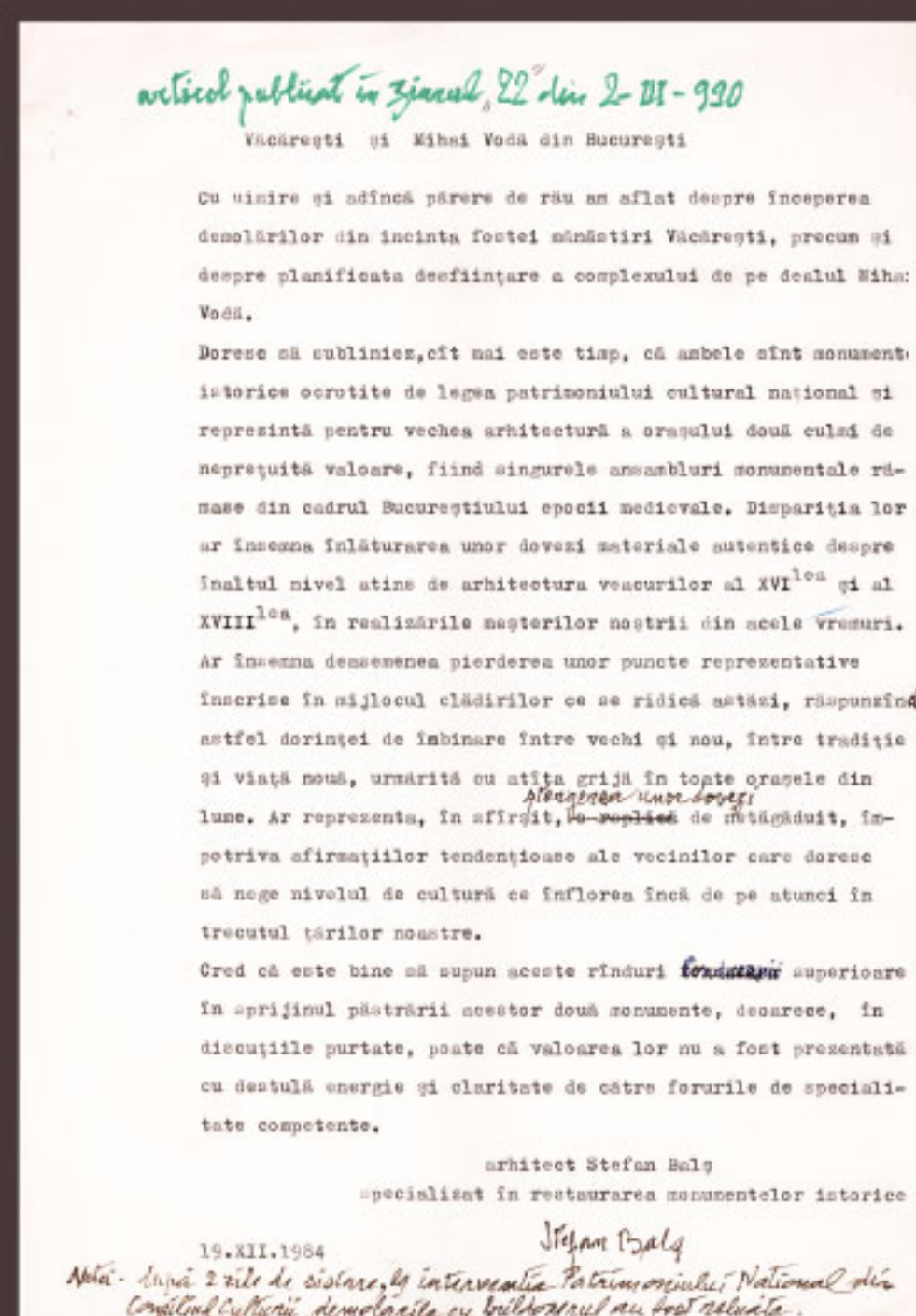
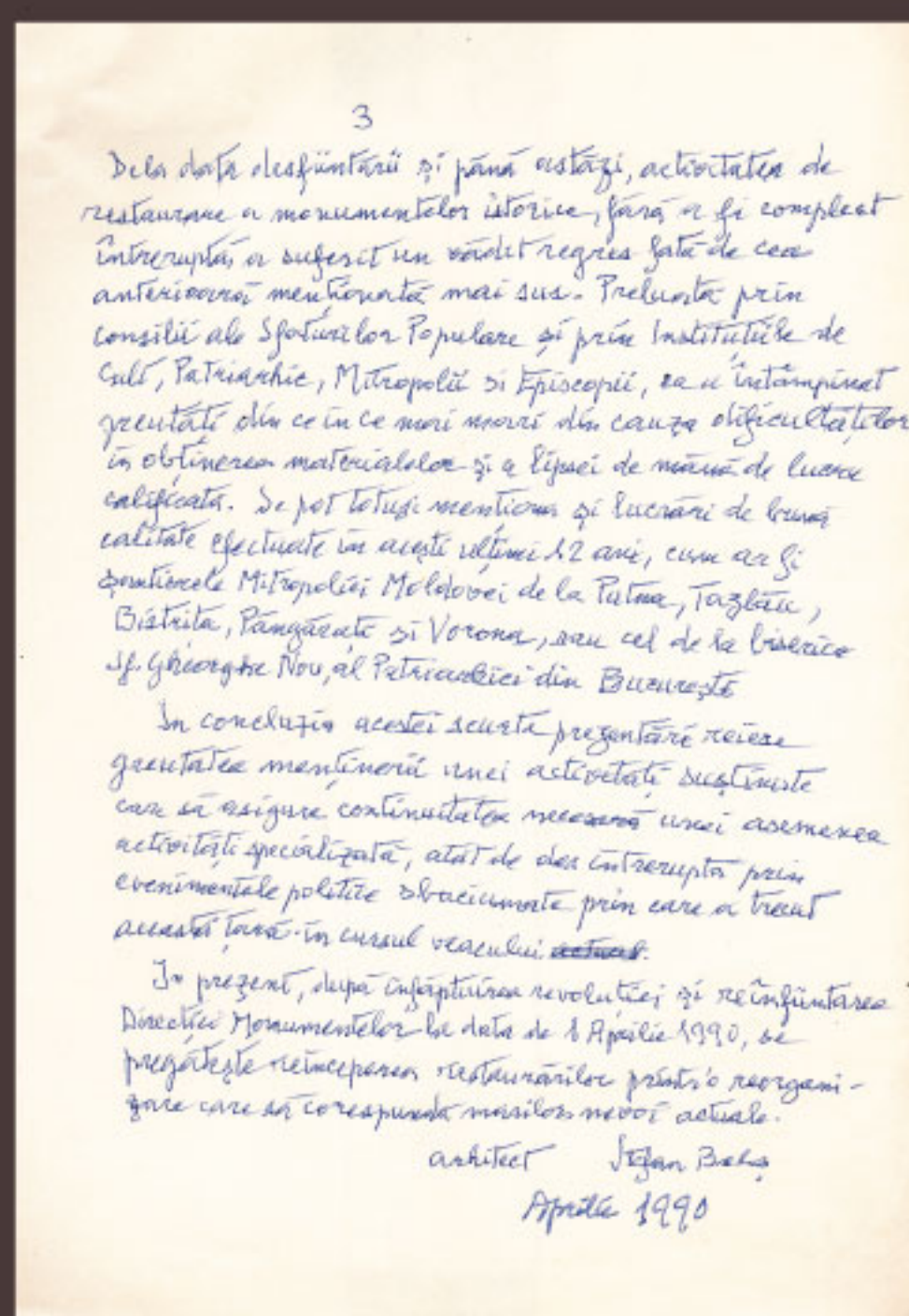
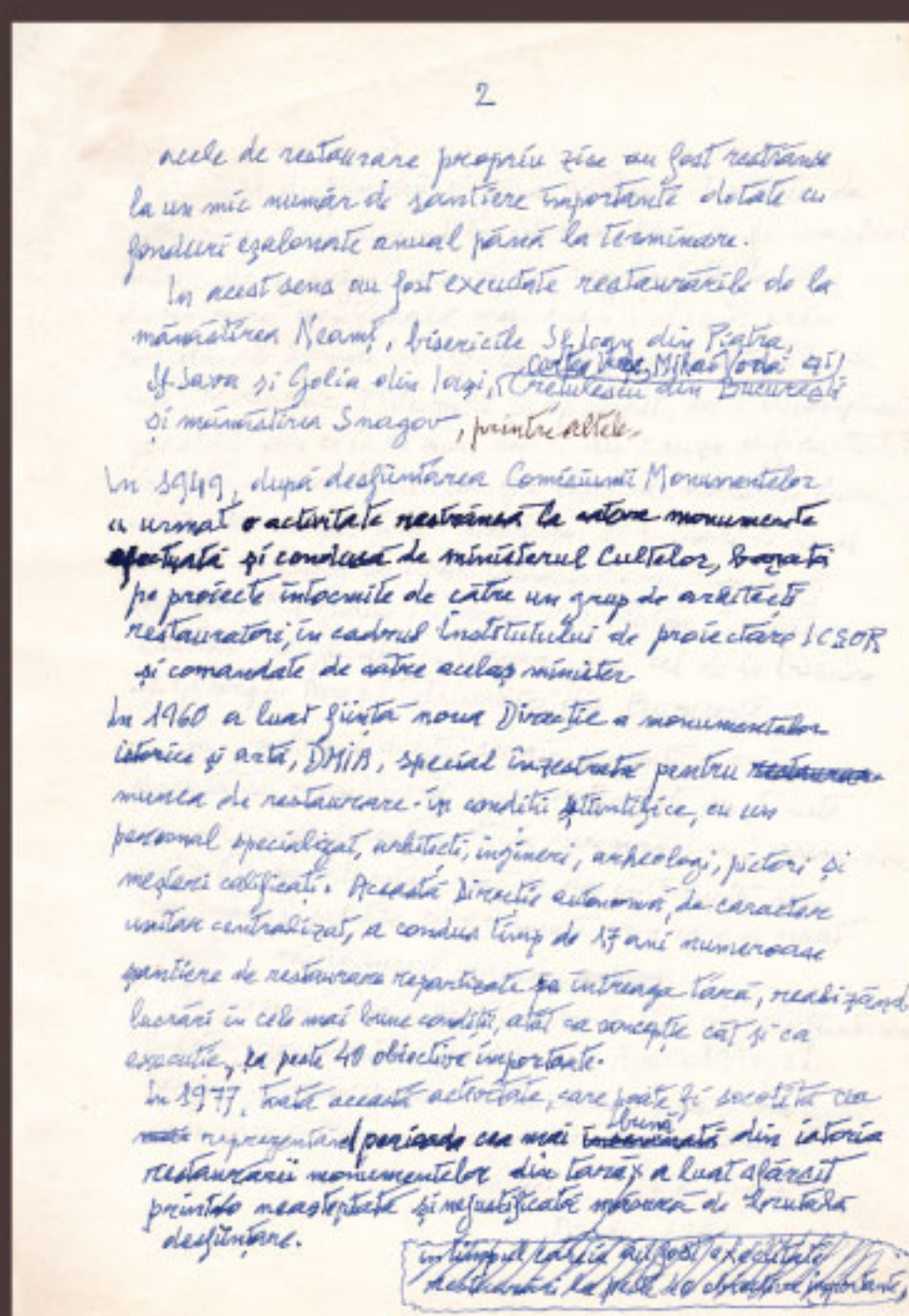
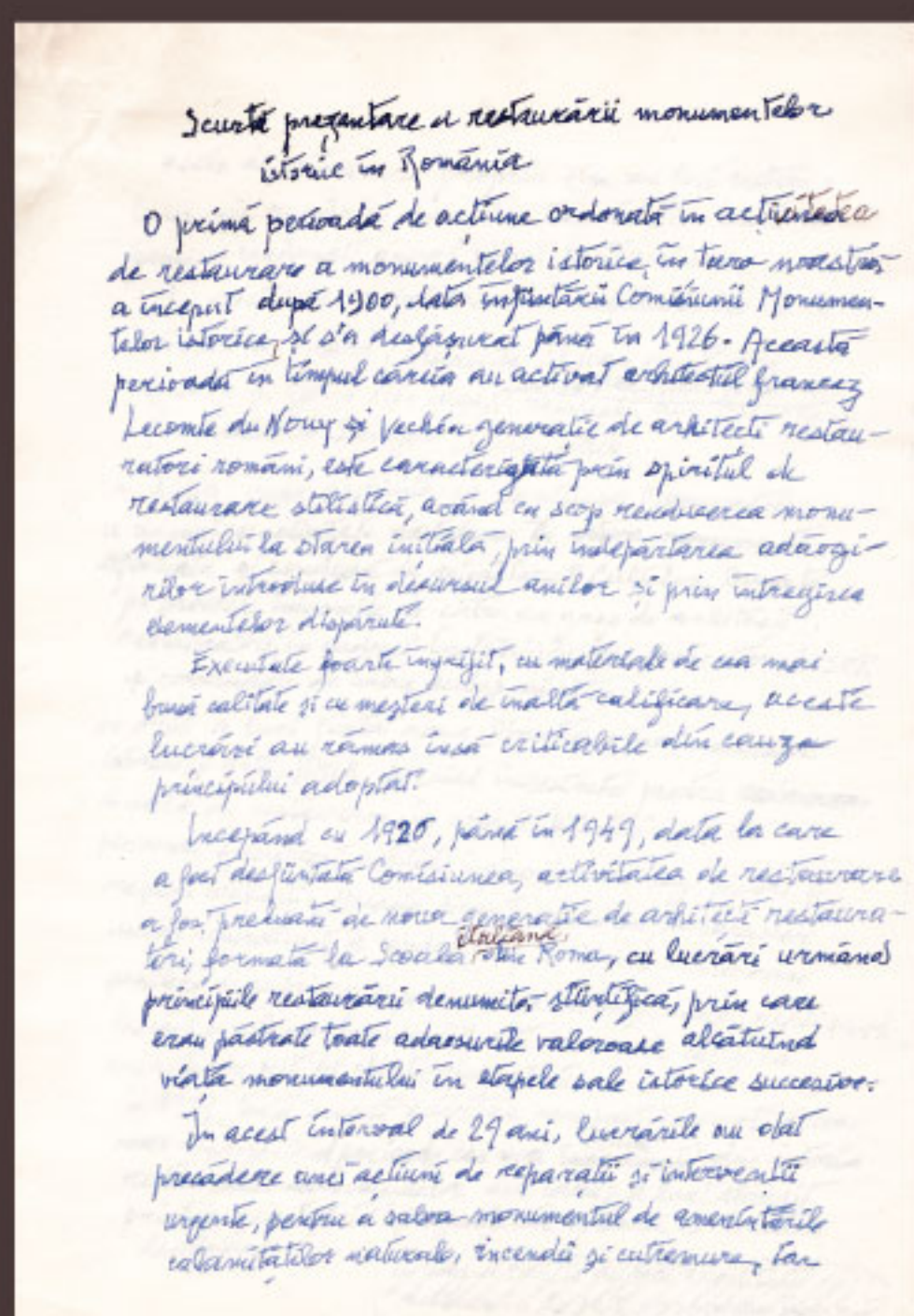
RESTAURATORI ROMÂNI

Arhitectul Ștefan Balș

[1902-1994]

PROIECTE

STUDII, RELEVEE

Legenda

- 1 Ștefan Balș, *Scurtă prezentare a restaurării monumentelor istorice în România*, manuscris, 1990
- 2 Ștefan Balș, *Văcărești și Mihai Vodă din București*, material dactilografat, 1984
- 3 Proiect clopotniță, Zăpodenei de Sus, județ Vaslui, 1942, arh. Ștefan Balș
- 4 Proiect biserică Balcic: fațadă vest, fațadă est, fațadă sud, 1936, arh. Ștefan Balș; foto AL Petit;
- 5 Proiect locuințe pentru Banca Românească: plan de situație, proiect casă tip, 1946, arh. Ștefan Balș
- 6 Cetatea Călnic, 1948, arh. Ștefan Balș
- 7 Biserica luterană din Valea Lărgă, județ Târnava Mică, releveu, 1949, arh. Ștefan Balș
- 8 Biserica din Burdujeni Târg, județ Suceava, streșină corp biserică, arh. Ștefan Balș
- 9 Proiect pridvor Episcopia Huși, 1942, arh. Ștefan Balș

Documente din arhiva I.N.P. - fond C.M.I. și D.M.I., fotografie din fototeca I.N.P.